FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De inofficio testamento. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

pœnam ignis per iſtam l. & quod ipſe defendit eum. dicendo ꝙ cum ipſe eſſet illuſtris. vt ſ. eo. l. ſi quis aduerſus. nullus alius inferior à rege poterat eum condemnare. vt ſ. titu. ij. l. quoties. & ꝙ iſta l. debet intelligi de miniſtris ipſius procura. vt ſunt baiuli, & exactores: aliâs contradiceret illa l. quoties.

LEX X.

1 NVllum. †Officiales procuratoris cæſaris in cauſa ciuili debent conueniri coram ipſo ꝓcuratore. Sed in cauſa criminali coram præſide. hoc dicit. Sic videmus in ſcholari qui conuenitur coram rectore in cauſa ciuili,[a] ſed in cauſa criminali coram poteſtate: vt no. in authen. habita. ı. ne filius pro parte.

Quando liceat unicuique ſine iudice ſe uendicare ob publicam deuotionem. *Rubrica.*

1 *Quid ualeat ſtatutum diſponens, ut licitum ſit occidere uel offendere bannitum.*
2 *An permittendo offendi bannitum, uideatur permiſſum quod poſſit occidi.*
3 *Si aliquis fecit pacem cum inimico: & promiſit eum non offendere ſub pœna, & poſtea ille fuit bannitus, an poterit eum impunè offendere ex forma ſtatuti, ut non teneatur de pace rupta.*
4 *Statutum quòd uulneratus ab aliquo, uel percuſſus poſſit propria authoritate & uulnerantem uel percutientem ſimili uulnere uel percuſſione offendere, quod poterit talis huic ſuo fauori renunciare.*
5 *Si aliquis minatur alicui quòd ipſum interficiet, uadat per quancunque uiam, & uult quòd ille poſſit præuenire: & illum impunè occidere, ſi erat talis qui conſueuerat minas ſuas mandare executioni.*
6 *Vbi per legem uel ſtatutum permittitur offenſa non eſt licita defenſio.*

LEX I.

1 LIberam. †Viſum eſt in præcedentibus coram quibus iudicibus poſſit quis ius proſequi ſuum: in iſto tit. ponuntur caſus in quibus non expedit ꝙ aliquem iudicem adeat, ſed propria authoritate pōt ius ſibi dicere. etiam occidendo, ſcilicet in nocturno depopulatore agrorum, & in robatore ſeu in latrone ſtratarum, & in deſertore militiæ. Nam licitum eſt tales occidere, & etiam capere: nec illis eſt licita defenſio, & ſi in captura ſe defendāt poſſunt occidi impunè. & hoc eſt introductum ob publicam vtilitatem.† Et ideo dicunt doc. per iſtas ll. valere ſtatutum quo cauetur vt licitū ſit occidere, vel offendere bannitum.[b] quia concernit publicam vtilitatem. videbatur contrarium. quia permittit homicidium: ſed ſicut permittitur iudicibus & miniſtris reipubli. ita promittitur cuilibet priuato. quia in hoc ſunt miniſtri reipublicæ. † An autē permittēdo offendi bannitum, videatur permiſſum ꝙ poſſit occidi. doc. videntur tenere ꝙ ſic. quia appellatione offenſæ venit occiſio. & hoc cōſuluit Bar. in conſi. quod incipit. Statuto caſtri plebis. Illā q. plenè diſputat Gandinus circa fi. operis ſui. & Ioā. An. in addi. Spec. titu. de conſti. ſuper rubri. Alij diſtinguunt an ſit bannitus pro maleficio ex quo imponitur pœna mortis, & verum ſit hoc. an pro cauſa pecuniaria. & tūc ſecus. ſed communiter videtur teneri contrarium. ſi ſtatutum dicat ꝙ bannitus à centum libris ſuprà poſſit impunè offendi. quia hoc fit vt timore huius veniat ad ſoluendum ſicut videmus in excommunicatione: quæ dicitur medicinalis. vt timore eius quis veniat ad obedientiam. & quia (vt dixi) tale ſtatutum concernit publicam vtili. cui quis non poteſt renunciare. vt l. ius publicum. ff. de pac. diſputat Bar. in q. quę incipit. Lucanę ciuitatis &c. & determinauit ꝙ 3 ſi aliquis fecit pacem cum inimico,[c] & promiſit eum non offendere, ſi poſtea banniatur: vel eſt bannitus, ꝙ poſſit poſtea per ſtatutum offendi bannitus, nō obſtante pace & promiſſione facta poterit eū offendere: nec tenebitur de pace rupta. nec incideret in pœnam. vide quod no. Ioā. An. in c. fruſtra. de regu. iur. l. ı. lib. [illegible] in mercurialibus. Bal. no. in l. accuſatio. ſ. quod me. cau. dicit hoc eſſe verum quando fauore publico ſtatutum hoc permitteret. vt eſt quando permittit etiam cuilibet nō offenſo à bannito. 4 ſed ſi permitteret fauore priuato, vt † in ſtatu. florentino. quo cauetur ꝙ vulneratus ab aliquo, vel percuſſus poſſit propria autho. vulnerantē vel ꝑcutientē ſimili vulnere vel percuſſione offendere. nā hoc cenſet facere ſtatutū potius in fauorē offenſi. vt habeat ſuæ iniuriæ vltionē: quā fauore publi. & tūc poterit huic fauori ſuo renuntiare. l. ſi quis in cōſcribendo. ſ. de pac. ideo faciendo pacē, & promittendo nō offendere: non poterit poſtea vti beneficio ſtatuti. Tene menti. quia ſubtiliter imaginatus eſt. & ibi oīno vide per eū.
5 † Per iſtū tex. ibi dū dicit. [minabatur.] videtur dicere Bald. ꝙ ſi aliquis minatur alicui ꝙ ipſum interficiet vadat per quācūq; viam. vult ꝙ ille poſſit præuenire, & illum impunè occidere. per rationem quę hic ponitur. [melius eſt enim &c.] hoc eſt periculoſum dictū: nā homines frequenter ex iracundia vel ſuperbia prorūpūt ad talia verba, & tn̄ non facerēt. ideo melius eſt diſtinguere an ſit talis qui conſueuerat ſuas minas executioni mandare, & tunc, verum dicit Bald. aliâs ſecus ar. in l. famoſi. ſ. ij. vel iij. ff. ad l. iul. maieſt. vbi habet̄ ꝙ lubricū linguæ nō debet facilæ ad pœnā trahi. Vidi tamen ſemel fuiſſe factū. quia: quidam bonus ciuis & apothecarius cū haberet verba cū quodam, ex iracundia dixit ego faciam te ſuſpendi & vadas per quancūq; viam velis. ille in paucos dies cū reperiret ipſum in horto interfecit ipſum. caueas ergo à talibus verbis ſi prudenter vis viuere: & non mineris alicui vnquā de offendēdo ipſum quia ſcribitur in marmore, & in medio pectoris. Not.
6 etiam in l. ſeq. † ꝙ vbi per l. vel ſtatutum permittitur offenſa, nō eſt licita defenſio. ideo ſi quis vadat cā capiēdi bānitum pro pecunia, & bannitus ſe defendat, & illum interficiat, licet primò eſſet bannitus pro pecunia, nunc bānietur in perſonam. quod nō eſſet ſi defenſio fuiſſet licita. ad hoc ſ. de his qui ad eccle. confu. l. ſi ſeruus. in fin. & quod not. Bald. ſ. de inſa. l. decuriones.

a ¶ Cauſa ciuili. Adde Frāci. paui. ī tracta. de ꝑtāte capituli ſede va. in x. q. ij. ꝑtis.
b ¶ Bānitū. Adde Nellū in trac. de bānitis vbi diffuſè: & an poſſit offendi qui appellauit: vide ꝑ Bar. in l. iij. ſ. ſi ſeru⁹. ff. de acqui poſ. in l. ı. ff. nil no. app. interpo. & ī l. qui à latronibus. in ſ. ſi q9. ff. de teſta.
c ¶ Inimico. Adde qd ſi feci pacē cū titio & ꝓmiſi eū nō offendere ſub certa pœna. qd ſi conſanguineus offendit eū, an dict⁹ Titius incidit ī pœnā: vide Pet. de anch. in c. ſciāt cūcti de elec. li. vj. Ant. de Bu. & Io. de imo. in c. ij. de renun.

De inofficioſo teſtamento. *Rubrica.*

1 Poſtquam vidimus de iudicibus, coram quibus cauſæ ſunt tractandæ. ſequitur videre de ipſis cauſis. ſed quia cauſæ vtiles digniores ſunt, & maiores quàm particulares. vt eſt petitio hær. infra de peti. hære. l. ſi. volens ab illa incipere permittit iſtum titulum. in quo tractatur de querela inoffi. teſtam̄, quæ intentatur per filium exhæredatum contra hæredem ſcriptum, & per eam irritatur teſtamentum: & etiam aditio hæreditatis. & hæreditas deuoluitur ad cauſam inteſtati, & ſic aperitur via petitionis hæreditatis ab inteſtato. vnde eſt præparatoria petitionis hæreditatis, E atequā filius in ea obtineat, non habet petitionem hæreditatis. nec eam intentare poteſt ſicut & tit. ad exhi. vel actio ad exhibendū eſt pręparatoria rei ven. l. ad rem mobilem. ff. de procu.

2 *Petitio hæreditatis directa contra quem detur? & quid de utili?*
An petitio hæreditatis directa uel utilis, ſit idem quòd querela?
3 *Querela quando datur contra fideicommiſſarium uniuerſalem poſt reſtitutam hæreditatem, ſi fertur ſententia ſuper querela contra teſtamentum: & ſic reſcinditur: & nūc uult exhæredatus intentare petitionem hæreditatis contra fideicommiſſarium poſſidentem, an illa petitio erit utilis, uel directa?*
4 *Hæres ſi fuit grauatus reſtituere partem hæreditatis, & ita reſtituit: an ſi actum eſt cōtra fideicommiſſarium, & obtentum, ſententia præiudicabit hæredi in parte quæ ſibi remanſit?*
Quid econuerſo, ſi actum eſt contra hæredem?
5 *An iſta lex hodie non procedat per auth. ex cauſa: qui rupto teſtamento per querelam legata & fideicommiſſa firma permanent: licet rumpatur directa inſtitutio.*

LEX. I.

1 CVm de inofficioſo. † Contra fideicōmiſſarium vniuerſalem qui bona poſſidet, datur querela inofficioſi teſtamēti. qua ꝓlata cōtra eūdē datur petitio hæreditatis: tanquam contra poſſidentem pro hærede: vel pro poſſeſſore. hoc dicit. Sed ante eam prolatam i. eſt antequam ſit ſententia reſciſſoria teſtamenti, non poſſidet vel pro poſſeſſore habetur. quia ille qui taliter poſſidet, non eſt hæres licet reputet ſe hæredem: ideo datur contra eum petitio hæreditatis. quæ non daretur ſi eſſet verus hæres cum illa actio detur vero hæredi contra illum qui non eſt verus hęres. ſed poſſidet tanquam verus hęres vtiliter tamen. quia per reſtitutionē hæreditatis tranſeunt vtilia. & fideicommiſſarius loco hæredis habetur. vt l. ſi filius. ff. quod cum eo. ideo nō datur petitio here.

ſed reſciſſo teſtamẽto deſinit eſſe hæres.etiam vtiliter: & incipit
tenere pro hærede, vel pro poſſeſſore. & ex tunc incipit contra
eum cõpetere peti.hęre.vt in ij.dicto huius legis.in ver.[vt per-
inde.]& primò loquitur de querela poſtea de peti.hęre.& expo
2 nitur.[perinde].i.exinde ſecundũ glo.ad quã veniamus.† Præ-
mitte ꝙ habemus peti.hære.directam: quæ datur contra illũ qui
prætendit ſe habere iura directa & vtilem.quę datur contra illũ
qui prætendit ſe habere iura vtilia.puta iure fideicommiſſ. Item
præmitte ꝙ quidam antiqui(vt Guarnerius)tenuerunt qđ peti.
hære.directa vel vtilis,idem ſit cum querela,vel econuerſo que
rela eſt eadem cũ peti.hære. Item ꝙ intentando querelam,cẽſea
tur quis intentare peti.hære. quia apparet ꝙ vult hæreditatẽ ha-
bere,ſicut in ſimili.quæ intentat bo.poſ.contratab. ad reſcinden
dum teſtamentũ,cenſetur intẽtare bo.poſ. vnde liberi ab inteſta
to:vt l.cum quidem.ff.de bo.poſ.His pręmiſsis quęritur de duo
bus.primò quæ erat ratio dubitandi in hac l.glo. primò reſpon-
det ſecundũ prædictos.ꝙ peti.hære.non datur contra titulo poſ-
ſidentem.vt l.hæreditatem.j.in qui.cau.ceſ.lon.tem.præſcri. ſed
ſi fideicommiſſarius vniuerſalis habet ti.teſtamenti.ergo contra
illum non datur peti.hære.Et ſi ſic eſt:ergo non poteſt intentari
contra illum querela:quia cenſeretur intentata peti.hære.tamen
contrarium eſt.quia ille ti. habetur pro non ti.ita dixerunt anti-
qui:ſed quia habeatur pro non titulo glo.ſequens ma. poſt prin.
in ver.[ſed contra primam.]volendo ſuſtinere dictam opi. anti
quorum.ꝙ querela & peti.hære.ſint idem:& ꝙ intentando.que
relã cenſeatur intentata petitio. reſpondet ſecundũ eos ad dictã
oppo.verum eſſe ꝙ peti.hære.non datur contra poſsidentem.ti.
ſ.particulari in vna re.vel in aliquibus: ſed contra poſsidentem
vniuerſali.vt contra illum qui emit totam hęreditatem ad alium
quã venditorem pertinentem.ſi erat malęfidei.vt l.nec vllam.§.
j.ff.de peti.hære.& ſi maiorem partẽ hæreditatis. Iſte autẽ fidei-
commiſſarius habeat ti.vniuerſalem. & debet intelligi iſta l.quã
do erat malæfidei:quia ſciebat teſtamentũ eſſe inofficioſum: me
ritò cõtra ipſum põt dari peti.hære.quia ti.habetur pro nõ tit.ſi-
cut in qbuſdam alijs.caſibus Breuiter diuinatio eſt dicere ꝙ hic
erat malæfidei.Itẽ falſum eſt ꝙ peti.hære.& querela ſint idẽ: cũ
habeant diuerſos terminos & tractatus:vt l.ſi idem.j.de cõdi. Itẽ
falſum eſt ꝙ intentando querelam,cenſeatur intentata peti.hęr.
quia querela datur exhæredato:qui non eſt hæres, contra illum
qui eſt verus hæres.nam teſtamentum inofficioſum valet mero
iure.& ex eo poteſt hęreditas adiri.& contra verũ hęredẽ datur
querela l.ſi non mortis.§.fi.ff.eo.datur ergo ei qui non eſt hæres
contra verum hæredem.Sed peti.hęre.ecõuerſo datur ei qui eſt
verus hęres.aliàs enim non haberet eam.ſicut & rei vend. datur
ei qui eſt verus dominus.Item contra eum qui non eſt hęres,vel
non eſt dominus, ſed reputat ſe hęredem: vel dominum.& hoc
important illa verba poſsidere pro hęrede:vel pro poſſeſſore:nõ
ꝙ ſit verus hęres:cum ergo ante ſententiam latam in querela, &
ſic antequã ſit reſciſſum teſtamentum non ſit hęres: non eſt ſibi
nata peti.hęre.ergo non poteſt dici ꝙ intentata querela cenſeat
intentaſſe peti.hęre.& hoc proſequere per gl.plenius in l.qui de
inoffi.teſt.ff.eo.dicit tamen ibi glo.in fi.not.ꝙ ſi expreſsè, & ſub
conditi.deduceret peti.hęre.procederet libellus.puta peto teſta
mentum reſcin.quo facto peto pronunciari hęreditatem ad me
pertinere. ſecus ſi ſimpliciter & purè. & idẽ ſi videtur tacitè in-
tentata.ſecundũ prędictos.quia cenſeretur iure intentata. quod
fieri non poteſt expreſsè.ergo nec tacitè.reſponde ergo ad dictã
opi.ſecundũ glo.ibi:quod non placet: imò aliud prorſus eſt que
rela &c.& ibi dum dicit:& hoc expone &c. quod fideicõmiſſa-
rius vniuerſalis bene habet titulum antequã ſit obtentũ in quere
la. & iſte titu. non impedit intentari querelam. quia illa ſemper
datur contra habentem verum titu.& habentem ius in hæredita
te.ſed poſtquã eſt obtẽtum in querela,ille titu.eſt reſciſſus. & ex
tunc contra eum datur petitio hæreditatis:quia poſsidet pro hæ
rede:id eſt tanquã hęres.cum tamen non ſit.& hoc vult iſte tex.
in fi.& ſic non ſimul competunt iſtę actiones. & eo tempore cõ
tra eundem:ſed ſucceſsiuè vna poſt alteram.& exponitur.[per-
inde].i.exinde.Sed nunc redeundo ad prin.gloſ. & retenta opi.
antiquorũ.quia tex.in illo ver.[vt perinde.]videtur facere quã-
dam ſimilitudinem de vno caſu ad alium : quæritur quis ſit ille
caſus?ad quem per ſimilitudinem reſpõdent illi antiqui.ſ. ad ca
ſum quo querela & directa peti.hære.daretur contra hæredem

directum:quia clarum eſt quod poteſt dari.& ſicut tunc quere
la,& peti.hære.directa ſunt idem, & intentata querela cenſetur
intentata peti.hære.contra illum qui eſt verus hæres,& poſsidet
pro vero hærede,& ſicut daretur peti.hęre.directa contra illum
qui non eſt hæres,ſed poſsidet tanquã directus hæres,& ſic pro
hærede,vel pro poſſeſſore.ita & in caſu noſtro contra fideicom-
miſſarium vniuerſalem qui eſt vtilis hęres.Breuiter iſtę ſunt am
bages.& iſta glo.ſatis ineptè recitat opi.antiquorum.patet tamẽ
3 declarata per prędicta.† Nunc extra glo. quęritur primò quan-
do querela datur contra fideicommiſſarium vniuerſalem poſt
reſtitutam hęreditatem:vt in caſu huius l.in prin.ſi fertur ſentẽ
tia ſuper querela contra teſtamentum, & ſic reſcinditur, & nũc
vult exhęredatus intentare peti.hęre.contra fideicom. poſsidẽ
tem,an illa petitio erit vtilis:vel directa?glo.iſte ſecundùm anti
quos tenent ꝙ ſit vtilis.Item Guli.de Cu.dicens ꝙ per ſententiã
prędictam reſcinditur titu. quem habet fideicommiſſarius: non
ille titu.qui remanſit apud hęredes:quia etiam reſtitutione facta
remanſit hęres directus,& fideicommiſſarius eſt vtilis.ergo nõ
poteſt filius plus conſequi per reſciſsionem quã eſſet apud fidei
commiſ.ſed apud eum non erant niſi iura vtilia:ergo &c.Bal.vi
detur ſentire ꝙ reſcindatur etiam titu. qui remanſit apud hęre-
dem: quia fideicommiſ. effectus eſt procurator in re ſua.iſta ra-
tio parum concludit: & plus dictum Guliel. quia ſententia lata
contra fideicommiſ. qui habet cauſam ab hęrede, non pręiudi-
cat hæredi.ſicut lata contra ſucceſſorem ſingularem non præiu
dicat actori:vt l.ſi à te.§.j.vel ij.ff.de excep.rei iudi.ſed econuer-
ſo ſententia lata contra hæredem ante reſtitutionem hæred. vel
poſt,& cùm querela fuiſſet intentata,aut poſtea facta, reſtitutio
præiudicaret fideicommiſſario.& omne ius in ipſum tranſit: ta-
men reſoluitur.tex.eſt ſingu.in l.ſi patroni.§. penul. qui incipit.
actiones.ff.ad Trebel.& tunc acquiret peti.hære. directam tam
contra fideicommiſſarium poſsidentem, quã contra quemcunq
alium.ſecundũ Guli.de Cu.qui ſubtiliter loquitur:ſed ſi quere
la foret intentata contra hæredem ſcriptum poſt reſtitutam hæ
reditatem, ſententia lata contra hæredem non faceret præiudi-
cium fideicommiſſario,vt l.facta.§.ſi hæres.eo.titu.& argu.eorũ
4 quę habentur in l.ſi ſuperatus.§.fi.ff.de pig.& l.pręſes.j.eo.†Sed
ponamus ꝙ hęres fuit grauatus reſtituere partem hęreditatis,&
ita reſtituit.quæritur ſi actum eſt contra fideicommiſſarium,&
obtentum:an ſententia præiudicabit hæredi in parte quæ ſibi re
manſit:dic quod non.vt ſ.dixi. ſed econuerſo ſi actum eſt con
hæredem,& obtentum, an ſententia præiudicet fideicommiſſa-
rio in parte reſtituta:diſtingue vt ſ. dixi de tota. an fuerit actum
5 poſt reſtitutionem,vel ante.† Vltimò videtur ꝙ iſta l.hodie nõ
* procedat per authen.ex cauſa.*j.de libe.præte.*quia rupto te
ſtamẽto per querelam rumpitur directa inſtitutio, ſed legata &
fideicommiſſa tam particularia quàm vniuerſalia firma perma-
nent per illam authen.ergo contra fideicommiſſarium non pote
rit intẽtari querela:nec peti.hære.quia & ſi exhæredatus egiſſet
querela contra hæredem,& obtinuiſſet hæreditatem,tenetur re
ſtituere fideicommiſ.vniuerſali virtute illius authẽ.ergo ſi fidei-
commiſſarius poſsidet,nõ poteſt ab eo auocare:vt in regula cal
damus:Breuiter ſecundùm Bal.verum eſt.niſi ratione legitimę
quàm poſſet retinere filius exhæredatus ſi egiſſet contra hære-
dem,& obtinuiſſet.Nam eodem modo ſi poſt reſtitutionem hæ
reditatis vult agere contra fideicommiſſarium querela, & poſt
victoriam petitione hæreditatis,& legitimè conſequatur, pote
rit.Et iſta opinio.eſt valde ſubſtantialis: & miror quòd nec Cy.
nec Bar.eam fecerunt nec gloſ.

2 *☞ Bonorum poſſeſsio cauſa litis agnoſcendæ qualis ſit? & propter quid fuerit in-
ducta, & quis ſit eius effectus?*
3 *An hodie iſta bonorum poſſeſsio gratia litis agnoſcendæ ſit neceſſaria? cùm emācipa-
tus hodie admittatur ad ſimilitudinem filij in poteſtate.*

LEX II.

1 QVanuis. †Per bonorum poſſeſ. cauſa litis agno-
ſcendæ intentatam & obtentam per fi-
lium emancipatum exhæredatum, volentẽ agere que
rela, non obtinet hæreditatem:nec eam à ſcriptis hære
dibus poteſt auferre:quia non tribuit ius:ſed aperuit viam que
relæ: ideo neceſſe eſt poſtea querelam intentari: & poſt quere
lam petitionem hæreditati.hoc dicit.tex.cum glo.de qua bono
2 rum † poſſeſ.cauſa litis agnoſcendæ.dic vt ff.eo.l.poſthumus.§.
fi.ad

ſi.ad l.ſe.& qualis ſit,& ꝓpter quid fuerit introductã: & quis ſit
eius effectus.gl.hoc declarat.& cõiter doc.videnẽ eã ſeq.ſed po
ſtea eã ſequiẽ Cy.qui aliter & ſubtilius intellexit,& credo ꝙ ve
rius.tamen cõmuniter.& etiã Gui.de cu.ſequitur gl. veniamus
ad caſum recto intellectu.gl.ponit vſq; ibi.[Alij dicunt.]& re
ſectis alijs quæ poſtea ſequuntur.†in gl.quæritur an hodie iſta
bonorum poſ.gratia litis agnoſcendæ ſit neceſſaria: videtur qđ
non.quia emancipatus hodie per Iuſtinianũ cognoſcitur.& ad
mittĩ ad ſimilitudinem filij in poteſtate,tam de iure.C.vt l. me
minimus.infra de legi.hær.quàm de iur.auth.quo ſublato ſubla
ta eſt differentia emancipationis & pĩæ poteſtatis. vt in authẽ.
de hæredi ab inte.ſi cognoſcitur ab inte.de iur.ci.ergo & contra
teſtm̃.vt poſsit ipſum quęrelare.ſi fuit indebitè exhęredatus:abſ
que eo ꝙ obtineat licentiam à prætore viuo per bo. poſ. gratia
litis agnoſcendæ.Gui.tamen de cu.tenet contrarium.per l.præ
cipimus.de app.infra quia ꝙ nõ mutatur,ſtare non prohibetur.
& per iura noua & nouiſsi.non corriguntur vetera.niſi in cauſa
inteſtati.non ex teſtõ:vel cõtra teſtm̃:ſeu qñ eſt factũ teſtamẽtũ:
& hoc dicit gl.alibi.in l.ſi emãcipati.j.de colla. Poſſet tñ dici cõ
trariũ.per id ꝙ no.Bar.in l.gallus.§.& quid ſi tm̃.ff.de li.& poſt.
nã ſi verũ eſſet ꝙ dixi,ſequereẽ ꝙ habens filium emancipatum
& nepotẽ ex eo in ptãte retentũ,ſi inſtitueret emãcipatũ:& præ
teriret nepotem,teſtamentũ eſſet nullũ.ſicut.olim erat.vt d.§. &
q̃d ſi tãtũ.& tamẽ nepos in ſucceſsiõe inteſtati nihil haberet: qa
pater ſuus ſibi præferreẽ.poſtq̃ hodie cognitus eſt de iure ciuili
cuius cõtrariũ determinat ibi Bar.nã cã teſtati regulaẽ ad cãm
inteſtati:vt l.maximũ vitiũ.circa mediũ.j.de lib.præte.& hoc mi
nus placet ſuperflua eſt ergo hodie illa bo. poſ. ſicut & plures
aliæ de qbus dic vt l.certũ.j.vñ cog.Pe.aũt dicebat ꝙ illa bo.poſ.
nõ impetrabaẽ ad hũc finẽ:vt poſſet intẽtare querelam.& vt co
gnoſcereẽ de iure ci.qa remediũ prętoris.nõ habet hoc cõe cum
remedio iuris ciuilis:nec ꝓpter illud ius ciuile magis cognoſcit:
vñ licet emãcipatus de iure ver.obtineret bo.po.vñ liberi,nõ ꝓ
pterea efficiebaẽ hr̃s de iur.ciui.ſed dicit ipſe ꝙ impetrabatur ad
aliũ finẽ.qa ſi emãcipatus obtinebat in quærela , & reſcindebat
teſtm̃.nõ ꝓpterea efficiebatur hęres ſuus & neceſſarius. ſed erat
merè volũtarius:& ſi volebat hæreditatẽ,habebat petere bo.po.
vñ liberi.qa ergo poterat reddere patrẽ inteſtatũ intẽtãdo quęre
lã.rũpẽdo teſtm̃,& poſtea nõ petẽdo bo.poſ. vñ lib. imò non
ſolũ inteſtatũ,ſed fortè etiã ſine hærede.ſi nullus alius eſſet pro
pinquus q vellet hæreditatẽ:& hoc eſt valde odioſum & vitupe
rabile vt qs decedat ſine hærede.fuit introductũ vt ſi volebat
intẽtare quærelã,debeat ſe obligare ad capiẽdũ hæreditatẽ ab in
teſtato:& ſic petere bo.poſ.gratia litis agnoſcẽdę:qa diciẽ potius
vñ liberi.licet adhuc ſibi nõ cõpetat añ per datã quærelã, ſic &
nõ videẽ ꝙ poſsit implorari.tñ ius ꝑmittit ꝙ poſsit, & ꝙ teneaẽ
eã implorare.tñ nõ habebit effectũ quouſq; poſtea obtineaẽ in
quærela:& tũc incipiebat habere effectũ:& efficieẽ hæres ab in
teſtato de iure præto. Et tũc poterit auocare hæreditatẽ à ſcripto
hęrede p bo.poſ.hr̃ditatis petitiõe.Iſta fuit imaginatio ſua.cõtra
quã tñ facit.qa i exhæredato à matre eadẽ rõ eſt.qa reſciſſo teſta
mẽto efficiẽ ſuus & neceſſarius.& eſt in volũtate ſua an poſtea
velit hæreditatẽ,vel nõ.& tñ nõ reperiẽ ꝙ ſi vult agere quærela,
debeat ſe obligare ad capiẽdã hæreditatẽ:iõ trãſeamus cũ cõmu
ni intellectu.ſcđm intellectũ Pet.eadẽ rõ eſſet hodie ꝙ olim. &
ſic iſta bo.poſ.eſſet neceſſaria:qa licet emãcipatus hodie cogno
ſcaẽ de iure ciuili.ad ſimilitudinẽ filij in ptãte,nõ tñ eſt ſuus &
neceſſarius:ſed merè volũtarius hæres.põt tñ adhuc de iure ci.ꝙ
olim non poterat:ſed habebat neceſſe venire per bo.poſ.infra tẽ
pus debitum:ſed aditio poteſt fieri perpetuò.vt no. in l. licet. in
fra de iure deliberandi.

1 Præteritio materna facta ſine cauſa hodie non habetur pro exhæredatione:ſed red-
dit teſtamentum nullum.& nu. 5.
2 Præteritus à patre,quòd non habeatur pro inſtituto,etiam in caſu legis.& nu.4.
4 Mater ſi præterijt filium iam natum quem credebat ſe non habere , ſed fore mortuum:
an habeat locum iſta lex,ut habeatur pro inſtituto,ſi inſtituit alios filios?
Quid ſi conſtat de intentione matris,quòd noluit aliter prouidere?
5 Ratio diuerſitatis inter præteritionem paternam,& maternam.
6 Si mater in teſtamento inſtituit unum de filijs iam natis in octo uncijs,& alium in qua-
tuor uncijs,quantum habebit iſte poſthumus præteritus?
7 Si filium iam natum inſtituit in legitima tantum,& extraneum in reſiduo,an iſte poſt-
humus habeat querelam contra extraneum,& totum ſibi auferat, & diuidat inter
ſe & fratrem?

8 Quòd unus hæres non teneatur alteri per actionem ex teſtamento dare partem ſuam
cum quilibet accipiat à ſeipſo:non à cohærede.
Quo iure iſte poſthumus petere poterit ſuam uirilem portionem?

LEX III.

1 SI mater. †Iſta l.ponit vnum caſum ſingularem,
qui nõ reperitur alibi. in quo filius præ
teritus habetur pro inſtituto authoritate huius l.quan
do tria concurrunt.ſ.ꝙ ſit præteritus à matre,& ꝙ ma
ter ignoranter præterijt, neſciens ſe illum filium debere habere.
& poſtquã ſciuit,non habuit tempus mutandi teſtamentũ. quia
mortua eſt in puerperio. quo incepit ipſum habere. & tertiò ꝙ
in teſtamento fuerint inſtituti alij filij:ſecus ſi extranei cõcurren
tibus ergo prædictis tribus habetur.pro inſtituto in virili portio
ne hæreditatis.quia erant duo filij inſtituti.& venter præteritus.
poſthumus.qui natus fuit, habebit tertiã partẽ hæreditatis alias
duas tertias diuident inſtituti inter ſe. vel equaliter , ſi equaliter
fuerũt inſtituti:vel inequaliter.ſi iequaliter inſtituti fuerũt: vt ff.
de vul.& pu.l.qui cum.plures.deficiente autẽ aliquo iſtorũ non
habeẽ pro inſtituto.ſed pro præterito , & per cõſequens pro ex
2 hæredato iure iſto.ſed †hodie præteritio materna facta ſine cau
ſa nõ habetur pro exhęredatione ſed reddit teſtamentũ nullũ:vt
no.per glo.in auẽ.de hære.& fal.§.exhæredatos rũpetur teſtamẽ
tum agnatione poſthumi præteriti,ſicut rũpitur teſtamentũ pa
3 tris.ff.de inſu.teſt.l.poſthumorũ.in †pręteritione autem paterna
non habet locũ iſta l.vt præteritus habeatur pro inſtituto : etiã ſi
fuit ignoranter præteritus:nec pater habuit tẽpus mutandi teſta
mentũ:vt l.militis codicillis.§.miles in ſupremis.ff.de teſt.mi. &
quod no.in l.vxorem.ff.de manu.teſta.in glo.& fundatur proui
ſio huius l.in triplici fauore. ſ. fauore teſtamẽti. ne teſtamentum
rumpatur per querelam.Item filiorũ inſtitutorũ.Item filij pręte
riti non excludantur ab hęreditate materna.Item & quartò in fa
cto materno.quia non habet tẽpus mutandi teſtamentũ.quod ſi
4 habuiſſet,veriſimiliter prouidiſſet.†Sed pone ꝙ pręterijt filium
iam natum,quẽ credebat ſe nõ habere,ſed fore mortuum: an ha
bebit locũ illa lex,vt habeaẽ pro inſtituto. ſi inſtituit alios filios.
videtur ꝙ non.quaſi ſit ſpeciale quãdo mortua eſt in puerperio.
contrarium ſentit glo.ordinaria.in l.cũ mater.ff.eo.in glo.j.Item
pone ꝙ conſtat de intentione matris ꝙ noluit aliter prouidere,
puta ꝙ ſibi fuit dictum ꝙ prouideret circa teſtamentum quod
fecit:& ipſa reſpondit quod non curabat : ſed volebat ſtare ſicut
ſtat:& ſtatim mortua eſt.tenet hic Guli.de Cu. ꝙ iſte filius non
habetur pro inſtituto:& poterit intẽtare querelã:quia iſta lex nõ
ponit præſumptionẽ iuris & de iure.contra quã non admittitur
probatio in cõtrarium.ſed iuris tantũ:ſed in incertis nõ certis lo
cus eſt cõiecturis.l.cõtinuus.§.cũ ita.ff.de ver.obli.ſecundũ hoc
difficile eſt iſtã l.ſuſtinere.nam licet fortè tempore teſta.nõ eſſet
prægnans,vel eſſet:tamen nõ credebat,negari non põt quin añ
partũ vel prope partũ ſciret ſe pręgnantẽ:& ſic habuit tẽpus mu
tandi teſtamentũ: & tamen nõ mutauit ergo videẽ ſibi imputan
dum.quod tñ iſta l. non cõſiderat.ſed dũtaxat an poſt natiuitatẽ
habuerit tẽpus mutandi,vel nõ ſecundũ Guli.an noluerit muta
re,vel ſit dubiũ.Bal.format illud dubiũ.& nõ ſoluit: ſed dicit co
gita.põt dici ꝙ ideo nõ cõſideratur tẽpus anterius.quia licet ſci
ret ſe prægnantẽ,ignorabat tñ an ſalua deberet parere. quia pau
cæ ſunt quæ nõ dubitẽt de tali caſu.& ꝙ ignorabat an eſſet pari
tura maſculũ,vel fœminã.vel aliter vellet ꝓuidere circa maſcu
lũ,& aliter circa fœminã:ideo nõ eſt curãdũ de tẽpore anteriori.
& ſic habet locũ etiã in illi quæ tẽpore teſtamẽti ſciebat ſe præ
gnantẽ:vel etiã ignorabat ſed poſtea nõ potuit,niſi ſciret. & iſta
declarãt hãc l. In gl.j.ibi.[illud in maribus.] ſ.teſtatoribus. quia
præteritio patris de filio in poteſtate,nõ haberur pro exhæreda
tione.& ideo reddit teſt.nullũ:ſi erat iam natus.ſed ſi natus non
erat,nõ reddebat nullũ à prin.vt l.iij.§.j.de inju.te.ſed nato poſt
humo rũpiẽ teſtamentũ ipſo iure:& ſic nõ eſt neceſſaria querela
inofficioſi.ſed pręteritio mr̃na habebaẽ olim pro exhæredatiõe.
vt inſti.de exhæ.li.§.mr̃.& ſic teſt.nõ reddebaẽ nullũ. & ſic erat
neceſſaria querela.eodem modo ſi nõ erat natus,naſcẽdo poſtea
non rũpit ipſo iure:ſed habet querelã.vt hic poſt principiũ. Sed
5 †hodie pręteritio materna ſine cauſa reddit teſt.nullũ.ſi tñ cum
cauſa. Idẽ hodie ꝙ olim. vt ſ.dixi. Quæ aũt ſit ratio diuerſitatis
inter præteritionẽ paternã.& maternã.dic vt no.Bar.in l.in ſuis.
ff.de lib.& poſth.quia dñium rerum maternarũ non tranſit ipſo

iure in filios:ſicut bonorum paternorum: ideo non erat neceſſa-
ria expreſſa exhæredatio : ſed alium inſtituendo videbatur filiũ
exhæredare:non ſic in patre. niſi exhæredaret expreſsè. quia cũ
dominium per legem tranſeat in filiũ,neceſſe eſt ꝙ pater ſibi au
ferat per expreſſam exhæredationem.aliàs non poteſt in aliũ cõ
ferre.quia duo non poſſunt eſſe domini inſolidum eorundẽ bo-
6 norum:ideo pręteritio non habetur pro exhęredatione.† In glo.
quæ incipit.[etiam ſi ſcripti hæredes.]quæritur primò circa fin.
huius l. quid ſi teſtatrix vnum de filijs iam natis inſtituit in viij.
vncijs,& aliũ in quatuor,& ſic primus habet in duplo plus quã
ſecundus quantũ habebit iſte poſthumus præteritus.glo.vult ꝙ
etiam tunc habeat virilem.i.tertiã partem hære. ſicut ſi ſuccede-
rent ab inteſtato.& ſic habebat locum ille tex.aliæ duę textiæ re
manẽt apud inſtitutos:de quibus debebunt facere tres partes.&
primus inſtitutus in viij. vncijs habebit. ij. & alter inſtitutus in
quatuor habebit vnam.& ſic ſeruabitur voluntas teſtatoris.quę
voluit vnum habere in duplo plus quã alium.vt l.quicũ plures.
ff.de vul.& pu.facit l.ſi ita.in prin.de li.& poſth. Sed op.in fi.gl.
ꝙ imò iſte poſthumus debet habere tantũ quantũ ambo iam na
ti.& ſic dimidiam partẽ hæreditatis:quia lege cauetur ꝙ ſi teſta-
tor diſtribuit totũ aſſem inter quatuor , puta inſtituit vnũ in ſex.
* vncijs alterũ in alijs ſex:quia hæreditas diuiditur in xij.varijs.*
l.ſeruũ.§.hæreditas.ff.de hæ.inſti.& §.hæreditas.inſti.eo.ſi poſt-
ea inſtituat alterũ in alteram partem, cenſetur tranſiſſe ad dupõ
dium:& facere de qualibet vncia duas.& ſic de xij. xxiiij. & ſic
duos aſſes.& cenſetur voluiſſe ꝙ primi duo habeãt vnam,& al-
ter inſtitutus ſine parte alteram habeat.vt inſti.de hære.inſti.§.ſi
verò totus.ſed hoc eſt huiuſmodi : quia diſtribuit totũ aſſem in-
ter iam natos:& poſtea lex illa habet pro inſtituto iſtum poſthu
mum:cui teſtatrix nullam partem aſsignauit.tertiò cẽſetur inſti-
tutus in alio aſſe.ſ.diuiſa tota hr̃ditate in xxiiij.vncijs.primi duo
habent xij.& ille poſthumus alias xij.& ſic tantũ ipſe ſolus,quã-
tũ primi duo.& ſic in effectu dimidiam partem hæreditatis.glo.
ſoluit ꝙ contrariũ loquitur in inſtituto ſine parte ab ipſo teſtato
re.lex illa loquitur in eo qui nõ fuit inſtitutus à teſtatrice:ſed ha
betur pro inſtituto ab illa l.vnde noluit ipſumvocare ad aliũ aſ-
ſem,ſed ad virilẽ.ne ſit melioris conditionis quã alij duo.& ſatis
debet ſufficere. In glo.fi.ibi.[ſed nullo inſtitutovel pro inſtituto
habito cõpetit querela.]Illud nõ erat verũ iure veteri ante Iuſti
nianũ, quia inſtitutus in minori parte quã ſit legitima , habebat
querelã: & rũpebat totũ teſtamentũ.hoc corrigitur hodie , quia
ſolũ agit ad ſupplementũ,quod ſuccedit loco querelæ. vt j.eo.l.
oĩmodo,j.eo. ſimiliter inſtitutus in integra legitima ſi in ea erat
grauatus,habebat querelã. & hodie hoc corrigitur fauore teſta-
menti:ne rũpatur,& remouetur omne grauamẽ. vt j.ea.l.quoniã
in prioribus.& fortè habuit glo. reſpectũ ad dictas leges nouas.
in q.tamen gl.videtur æquius dicendũ.ꝙ ſi eſt vtilius & ęquius
ꝙ ille poſthumus pręteritus habeat querelã, ſibi ſit concedenda
7 contra extraneum. † Quid enim ſi mater filiũ iam natũ inſtituit
in legitima tantũ,& extraneũ in reſiduo? certè æquũ videtur ꝙ
poſthumus habeat querelam cõtra extraneũ, & totum ꝙ habet
ſibi auferat,& diuidat inter ſe & fratrem,quia non debet priui-
legium habere ex illa l.pro hoc j.de teſta.l.hac cõſultiſsima. vbi
ſi extraneus miſceretur cũ filio,teſtamentũ non ſolenne valet re
ſpectu filij tantũ:& nõ reſpectu extranei.facit etiam l.ſi.j.cõmu
8 nia vtriuſq; iudi.in verbo.ſi autẽ extranei.† Vltimò quærit Gul.
de Cu.& Bar.poſt eum,quo iure ille poſthumus, petere poterit
illam virilem portionem:an condi.ex iſta l.an actio. ex teſtamẽ
to? & dicunt quod actione ex teſtamento , quã habet mediante
teſtamento,& ſic formiter.condi.verò extra l.datur quando in-
formiter.i.non mediante cauſa apta producere actionẽ.ſicut di-
ximus in iuramento informiter præſtito.quod parit vtilẽ actio
nem ex illa cauſa:& præſtitum informiter parit actionem in fa-
ctum Breuiter Bal.dicit eos erraſſe: & credit ꝙ per inaduerten-
tiam.quia neutra iſtarum actionum competit:ſed ſola petitio hę
reditatis.nam vnus hæres nõ tenetur alteri per actio.ex teſtamẽ
to dare partẽ ſuã.quia qlibet accipit à ſeipſo:non à cohærede.vt
l.ſed & ſi ſub cõditione.ff.de hære. inſti. & ſecus in legatarijs &
fideic.quia capiunt ab hærede:nõ à ſeipſis.vnde ipſi bene habẽt
actio.ex teſtamẽto.& hoc fortè voluerunt prædicti Gul.& Bal.
aliàs maxime erraſſent. Vltimò quærit Bald. an ille poſthumus
habebit remediũ.l.edicto.j.de edi.diui Adri.tol. vt poſsit petere
ſe mitti in poſ.bono.videtur ꝙ non quia illud remediũ datur hę
redi.ſcripto. ille autem dicitur ſcriptus , qui videri poteſt oculis
corporeis.l.j.ff.de his quæ in teſt.delen.Sed iſte viſo teſtamento
non poteſt videri ſcriptus.ſed bene poteſt intelligi oculis mẽtis.
ipſe tamẽ tenet cõtrariũ.Intellige dictũ eius facta fide corã iudi
ce,& confecta ſcriptura qualiter fuit filius talis mulieris defun-
ctæ,& præteritus in teſtamẽto: & tunc dabitur vtile remedium.
ſicut dicunt glo.& doc.in inſtituto in præſentia teſtium ſine ſcri
ptura notarij.quia facta examinatione teſtium habebit remediũ
illius l.& ſimiliter venientes ab inteſtato facta fide quòd ſint p-
pinquiores:& poſtea illa ſcriptura producetur coram iudice.&
petetur miſsio in tenutam bonorum.

LEX IIII.

1 CVm ex cauſa. † Per querelam non retracta-
tur libertas relicta per fideicõ
miſſum:& ſemel data.h.d.ſupple hanc l.per l.Papinia
nus.§.fi.ff.eo. quia manumiſſus tenebiẽ dare filio ex-
hæredato xx.aureos pro ſeipſo. Item iſtud quod hic dicitur pro
cedit:ſiue querela intentetur infra quinquennium,& ſic de iure
cõmuni:ſiue poſt ex magna cauſa impedimẽti.& ſic de iure ſpe
ciali:& hoc in libertate data per fideicõmiſſum : quæ nullo mo
do retractatur:quia nititur duplici voluntate,ſeu conſenſu.vide
licet teſtatoris & hæredis manumittentis. Sed in relicta directò
quę non nititur niſi voluntate teſtatoris,diſtinguitur.an intenta
tur querela intra quinquenniũ,& ſic de iure communi debetur.
imò reſcinditur:ſicut & alia legata nõ fauorabilia.an poſt quin
quenniũ de iure ſpeciali.& tunc idẽ ꝙ in fideicommiſſaria:quia
non reſcinditur. ſed ſoluit xx. aureos vt hæc habentur in tex.&
glo.in dicto §.finali.cum l.ſequenti.ff.eodem.

2 ☞ *Querela quando dicatur præparata?*
3 *Querela non præparata quando tranſmittitur,non tranſmittitur ad extraneos:ſed ad deſcendentes tantum.*

LEX V.

1 SI pater tuus. † Querela præparata tranſmitti
tur.ad quoſcũq; hęredes.h.d.di-
citur autem præparata poſt lit.conte. ſuper ea. vt hic:
vel etiam poſt. aut ante datum libellũ poſt petitionẽ
bo.poſ.gratia lit.agna.de qua in l.ij.s.eo.vel poſt controuerſiam
motã.cum appareret ꝙ exhæredatus vult eam intentare.vt hic
habẽtur in l.poſthumus.§.fi.cum l.ſeq.ff.eo.nam ſi poſtea exhæ
redatus decędat,tranſmittit ad quoſcunq; hęredes.vt hic.ſupple
niſi præparatione facta receſsiſſet per tranſa.vt s. de tranſ.lis
mota.& ibi no.per Bar.tunc enim etiam quando eſſet præpara-
ta,non tranſmitteretũr ad hæredem:quia odioſa, ſicut nec actio
iniuriarum tranſmittitur ad deſcẽdentes ipſius filij exhæredati.
vt j.eo.l.ſcimus. in fi. ſicut lapſa hæreditas aſcendentis etiam nõ
adita tranſmittitur ad deſcendentes.per tit. de his qui ante apa.
tab.Et hoc quando competit contra teſtamentum aſcendentis
ratione prædicta.Sed quando contra teſtamentũ fratris turpem
perſonam inſtituentis,& fratrẽ prętereuntis.vt j.ea.l.fratris.&.l.
fratres.quo caſu loquitur illa l.glo.quæ eſt hic.videtur idem ſen
tire.dum alle.illam l.ſcimus.in fi.Pe.Cy.& alij tenent contra.q
non eſt eadẽ ratio.nam hæreditas fratris nõ adita non tranſmitti
tur ad deſcendẽtes fratris. ergo nec querela cõpetẽs contra teſ.
2 fratris.Tene menti.† In tex.ibi.[vel poſtquã propoſitum abieciſ
ſet.]ſupple.& ad aliquem actũ exteriorẽ proceſsiſſet.per quẽ
peteret de ſuo propoſito.& tunc diceretur querela pręparata vt
s.dixi.Non autem ſufficeret propoſitum in mente retentum.ſi
cut nec in aditione hære.ſufficit volũtas adeũdi ſine aliquo actu
3 exteriori.vt no.in l.pro hærede.in prin.ff.de acqui.hære.† In tex.
ibi.[te hærede relicto deceſsit.] Idem ſi reliquiſſet inquẽcunq;
extraneum.ſed quando tranſmittitur non pręparata,non tranſ
mittitur ad extraneos:ſed ad deſcendentes tantum.

2 ☞ *Donatio inofficioſæ facta per patrem,qualiter poſſit reſcindi?*
3 *Filius exhæredatus:cui pater fecit relictum quod eſt minus legitima:non poteſt hodie intentare querelam:ſed debet agere ad ſupplementum.*

LEX VI.

1 CVm quæritur. † Exhr̃datus nõ habet querel.
ſi ſibi fuit relicta integra legiti
ma:quæ eſt quarta pars bonorũ quæ habebat teſtator tẽ
pore mortis ſuæ.h.d. In tex.ibi.[an filij.]exhæredati ſub.etiam
indebitè.quia ſine iuſta cauſa. nã nihilominus valebat teſt. tunc
ſi ted.et

[illegible]licet poſſet expugnari per quærelā.hodie verò idem.ſi cau[illegible] fuit expreſſa:licet non eſſet vera quia ſeruata eſt ſolenni[illegible] à iure requiſita de filijs inſtituendis,vel exhęredandis.vt l.in [illegible] cætera.ff.de libe.& poſthu.& l.Gallus.§.in omnibus. In tex. [illegible][ſi quartam bonorū partem.] ſupple deducto ære alieno, vt [illegible]l.Papinianus.& §.quanta.& §.quoniam autem.& iſtud de [illegible] corrigitur hodie per authē.nouiſsima.hic poſita quia eſt
2 [illegible]tia,vel ſemis.ſecundū numerum liberorū. † In tex.ibi.[mor[illegible] tempore.]hoc etiam corrigitur per auth.vnde ſi parens.quia non ſemper inſpicitur tempus mortis, ſed etiam inſpicitur tempus anterius. ſi pater extenuauit patrimonium ſuum per donationem.nam filio debetur licentia.i.quarta,vel tertia non ſolùm de bonis quæ pater habebat tēpore mortis,quę fortè erant pau[illegible] ſed etiam de illis quæ habebat tempore donationis;quę fortè erant multa.& ſic reſcinditur donatio inofficioſa per querelā inofficioſæ donationis.vt ibi.& in ti.proxi.quod etiam iure veteri digeſtorū videbatur introductū.vt in l.Titio Seio.& §.ſeq.ff.de leg.ij.ſed ſi alio modo pater diminuebat patrimoniū,ſufficiebat & ſufficit q̄ habeat quartam vel tertiam de bonis quæ reperitur habere tēpore mortis.vt in hac l.Sed oppo.q̄ imò licentia ſecundum illa tempora ſit quarta pars illius portionis quę tangit filiū ab inteſtato.nō autem quarta vel tertia omnium bonorum.vt j. eo.l.parentibus.Solu.aut quæritur de licentia filiorū. & eſt quarta,vel tertia omnium bonorum inter omnes æqualiter diuidenda.vt in auſ.nouiſsima:aut quęritur de legitima vnius filij,;cum ſint plures:& eſt quarta,vel tertia illius portionis quæ ipſum tāgit ab inteſtato.vt in d.l. parentibus. & hoc recidit in idem cum
3 primo.† In tex.ibi.[inſpicitur.] quia ſi ſibi fuit relicta integra legitima,non poteſt intentare querelam:etiā ſi velit repudiare relictum.ſecus ſi non fuit relicta integra iure illo. ſed hodie etiā tūc non poteſt intentare querelam:ſed debet agere ad ſupplementū. vt j.eo.l.omnimodo.quinimò etiā iure veteri quando filius erat exhæredatus & ti.legati , vel donati. cauſa mor. vel inter viuos fuerat relictum,vel datum aliquid minus licentia, non habebat querelam.ſed agebat ad ſupplementum.caſus eſt in l.ſi non mortis.eo.ſed ſi non erat exhæredatus,ſed inſtitutus in minori parte legitima , habebat querelam iure veteri.ſed hodie per l.omnimodo.non habet:ſed agit ad ſupplementū.Sed oppo.quia filius [illegible] debebat habere legitimam iure inſti.& ſi non erat inſti[illegible],teſtamentum erat nullum: licet iure legati vel fideicōmiſ. legitima eſſet relicta:vel ſi erat emancipatus , intētabat contrata. vt l.ita tamen.§.qui rogatus.ff.ad Treb.& hoc eſt clarum ſecundùm omnes.Solu.verum eſt ſi non erat exhęredatus,nec inſtitutus.licet indebitè. ad excludendum ipſum à querela ſufficiebat relinquere iure legati.caſus eſt hic.vel dona.vt in d.l.ſi non mortis.nō tenebaſ eam acceptare,ſi nolebat:ſed acceptando ſibi pręiudicabat in querela:ſed legitimā tenebatur acceptare:vellet nollet.& ita intelligitur illa l.quia tunc(cùm pater ſit mortuus)non poſſet prouidere.ſi non acceptaret:ſed quando vult donare,non cogitur acceptare quia poteſt prouidere pater ipſum inſtituendo.facit l.ſi verò.§.fina.ff.de bo.liber.Tene menti prædicta. quę declarant iſtam materiam.

2 *[illegible] ſtatutum quomodo legitima poßit augeri,uel minui?*
3 *Quomodo hodie debeat aliquid relinqui filio iure inſtitutionis: & quod deeſt ſuppleatur uel ex legatis,uel fideicommißis:quæ computantur in legitima:uel ex alijs quæ proueniunt ex facultate defuncti. & uide omnino.nume.5.*
4 *[illegible] inſtituatur in aliquo , licet ei iure legati uel fideicommißi relinquatur maior pars hæreditatis:teſtamentum non ualet.*
5 *Quid ſi ſtatutum auget legitimam,an etiam requiratur titulus inſtitutionis?*
6 *Legitima quæ debetur aſcendentibus,an debeat relinqui iure inſtitutionis?*
7 *Quid etiam in teſtamento inter liberos debeat relinqui legitima titulo inſtitutionis: & quid ſi noluit teſtari,ſed diuidere bona ſua inter filios.*
8 *In aſcendentibus ſi erat pater, & mater, an quilibet eorum debeat habere tertiam pro ſua legitima. & an ſufficiat una tertia inter ambos?*
9 *Ea quæ ſtatuuntur in legitima debita iure naturæ non cenſentur ſtatuta in falcidia uel Trebellianica. & quid econuerſo?*
10 *Si ex pluribus filijs unus inſtituatur uniuerſaliter,& alij in eorum legitima,an inſtitutus computetur in numero,ut habeat partem legitimæ?*
11 *Si unus ex quatuor filijs eſt incapax,an portio ſua remaneat apud alios tres?*
12 *Si unus eorum eſt exhæredatus,an portio ſua remaneat apud inſtitutum: an apud alios?*
13 *Si pater inſtituat filium uniuerſaliter in omnibus bonis , & uxori ſuæ legat uſumfructum omniū bonorū,quod uxor nō debeat habere uſumfru. niſi pro duabus tertijs.*
14 *Item ſtatuto quod extantibus agnatis uſque ad quartum gradum mater non ſuccedat, an tunc debeat habere ſaltem legitimam?*

AVTHENTICA.

1 Nouiſſima. † Iſta authē.cōtinet quatuor dicta. Primū vſq; ibi:[quoquo relicti ti.] Secūdū vſq; ibi.[ex æquo.] Tertiū vſq; ibi[cuius portiōis.] Quartū vſq; in fi.Primū dictū corrigit l.cū quęrit.dū dicit ſi quartā bonorū.&c.& l.Papin.§.qm̄ aūt cū ſeq. & aliàs ſimiles. quæ dicūt legitimā omniū filiorū eſſe quartā partē totius hæreditatis.& ſic tres vncias.nō diſtincto numero liberorū:& ſic pater de dodrāte.ideſt nouē vncijs quæ faciūt tres partes:de quatuor poterat facere q̄ volebat,& relinquere etiā extraneis.dūmodo reſeruaret filijs & quartā partē totius.vt in l.parētibus.per iſtā auth.augeſ legitima.vt ſi tertia pars. i. quatuor vnciæ.ſi em̄ ſint quatuor,vel pauciores filij.ſed ſi plures,ſit ſemis.i. dimidia.ſic notaſ per ius poſitiuū poſſe augeri debitā iure naturæ:eo modo poteſt minui,vel etiā in totū tolli.vt no.per Cy.in l. ſancimus j.de nup.& Bar.ī l.Titio cētū §.Titio gn̄ro.de cōdi. & demō.& Dy.in capit.indultū.de reg.iu.in vj.licet videatur contrariū quia ius poſitiuū.nō pōt tollere ius naturale.vt inſt.de iu. na.§.ſed naturalia.ſed quia ius ſucceſsionis eſt de iure poſitiuo. ſicut ius poſitiuū potuit inducere:attenta tn̄ ratione naturali ita poteſt tollere:& hæc eſt cōmunis opi.licet quidā dixerunt q̄ bn̄ pōt minuere,ſed nō tollere.ſed certè ſi nō poſſet tollere,nec minuere.quia per hoc etiā tolleret minuendo vſque ad minimum. quod de bonis.§.fin.ff.ad l.fal.& quod dixi de iure poſitiuo cō-
2 muni.idem de iure municipali.quo ad eius territorium. † & ſic per ſtatutū poteſt augeri legitima. vt in ciuitate Teruiſina vbi eſt ſtatutum q̄ aſcendens non poſsit extraneis relinquere vltra tertiam partem bonorum ſuorum.reliquæ duæ tertię debent applicari venientibus ab inteſtato.ideſt deſcendentibus.& ſic legitima ſunt duæ tertiæ econuerſo ad ius commune.quod dat poteſtatem teſtādi de duabus tertijs.& non de alia tertia.iſtud ecōuerſo & eo modo poteſt minuere,vel tollere:vt in ſtatutis vrgētibus communiter per Italiam.q̄ exiſtente maſculo filia fœmina non ſuccedat:ſed debeat dotari.nam illi tali fœminæ nulla legitima debebatur.licet debeatur dos:ſi maritetur.& non aliter quia legitima eſt portio portionis debitæ ab inteſta.vt l.parentibus.ſed tali feminæ exiſtente maſculo q̄ nulla portio debeatur ab inteſtato quia ſtatutum dicit q̄ non ſuccedat ergo nulla legitima debetur.nec tunc dos ſuccedit loco legitimæ:quia ſi ſuccederet,nulla ineſſet conditio.vt.infra.eo.l. quoniam & tamē nūc conditio ineſt,ſi nubat.aliàs nō debet & ſi deceſſerit antequam nubat,non tranſmittit ad hæredem:& hoc pluries vidi conſultū Secundum confirmat ius.C. Iuſtiniani.quod eſt in eadē.l.oīmodo. Vbi dicit idem.ſed tam iſta quàm illa corrigunt iura vetera digeſtorum.quæ nolebant filio relinqui legitimam iure inſti. aliàs etiam ſi fuiſſet relicta iure legati,& fideicom. dicebatur filius præteritus.cum præteritio ſit non inſtituere,nec exhæredare.vt j.de fideicom.l.pe & l.inter cætera.ff.de libe.& poſthu.& l. gallus.§.in omnibus.iūcta.l.ita tamē.§. qui rogatus. ff. ad trebe. dicebatur præteritus.& habebat contra tabu.filius cui iure fidei
3 cōmi.ſ.hæreditas vel pars eius erat relicta.† hodie verò per aliā auth.nouiorē.illa in ti.vt cùm de appel.cog.§.aliud quoq; capitulum.requiritur ti.inſtitutiōis.ſaltem in vno nummo.& in hoc differt à iure veteri.quo tota legitima habebat relinqui iure inſt. hodie ſufficit quòd inſtituatur in aliquo.iuxta nota. in l. ſi quis priore.ff.ad trebel.& l.tertia.§.ſed vtrum.ff. de mino. & hoc q̄d deeſt ſuppletur vel ex legatis;vel ex fideicom.quæ computantur in legitimam,vel ex alijs quæ proueniunt ex facultate defuncti.iuxta plene not.per Bar.in l.in quartam.ff.ad l.falci.vel ſi nihil fuit relictum vltra aliud modicum in quo fuit inſtitutus, ſuppletur ab hærede.& interdum etiam à legatarijs: quibus relictæ ſunt res teſtatoris in ſpeciæ.vt no.per Bart.in d.l. in quar-
4 tam. † Et eſt mirabile quod ſi filius inſtituatur in vno nummo tantum.valeat teſtamentum:& ſi non inſtituatur,ſed iure legati vel fideicommiſsi relinquantur mille marchæ auri,vel maior pars hæreditatis.teſtamentum non valet.& hoc contingit. quia titulus inſtitutionis eſt honorabilis;vt l.filium.de lega. præſtan. & habet ius accreſc. poſito quod ſit in certa re inſtitutus.quod non habet titu.legati,& hoc in filio,ſed in extraneo titu. inſtitutionis in certa re alio inſtituto in toto, non habet ius accreſcēdi: vt l.quoties.infra de hær.inſt. Aduerte tn̄ ad vnū notabile dictū
5 Bald.† ſi ſtatutum augeret legitimam , niſi dicat expreſsè quod

a ¶ Falcidiæ. An appellatione falcidiæ comprehendatur Trebel. vide in l. ij. ff. ſi quis ali. teſta. prohi. & in l. j. in fi. ff. de iure co.
b ¶ Frater minor. adde cle. exiui de paradiſo. de ver. ſig. doc. in c. in pſentia. de pba.

debeat relinqui iure inſtitu. ſufficit q̀ relin-
quatur quoquo relicti tit. quia ſtatutũ vult
derogare iuri communi. & ſic non tantùm
in quantitate, ſed etiam in modo relinquē-
di cenſetur voluiſſe derogare. ita ſingulari-
ter tenet Bal. & dicit ſe conſuluiſſe in l. ma-
ximum vitium. in vlti. col. vel in fi. pe. j. de
libe. præte. Tene menti pro ſtatuto Teruiſi
no. quod frequenter venit pre manibus. ſuper quo plures habui
conſulere. Aduerte etiam ad aliud dictum Bar. in l. pater filiũ. §.
fi. de lega. ij. qui tenet q̀ non ſufficiant verba directa inſti. niſi di
rigantur ad ipſum filium: puta inſtituto filio in tali re vel cauſa,
ſibi relinquo iure inſti. ſi autem dirigantur ad hæredem vniuer-
ſaliter inſtitutum, vt quia grauetur quod filiũ teſtatoris recipiat
in cohæredem: licet illud verbum cohære dem importet inſtitu-
tionem in ſe. vt l. verbis ciuilibus. de vul. & pupil. ff. illo caſu nõ
importat. ſed potius fideicommiſ. per illum §. & ſic nõ ſufficit in
relicto facto filio pro legitima, quod perpetuò tene menti. & ita
reperio conſultum per do. Ioan. paiarenſem de ſenis. qui fuit do-
ctor Bald. & per ipſum Bal. commendatur ſatis. quia erat maxi-
mus textualis: & circa prædicta vide quod no. Bar. in l. illa inſti-
tutio. ff. de hære. inſti. vbi recitat diſputationem Richar. malum.
quã etiam hic de verbo ad verbum refert Alber. ſi pater per ver
bum commune relinquo aliquid relinquat filio. & vult teſtamē
tum aptari ſecundũ conſilium ſapientis, an ſapiens poſsit decla-
rare q̀ addat illud verbum iure inſtitutionis? nam ſi hoc poſsit,
teſtamentum non valet: quia verbum commune relinquo. pro-
latum ſuper certa rei quantitate, non importat titulum inſtitutio
nis: ſi non dicatur expreſsè alio reſtituto vniuerſaliter ſecundũ
cõmunem doctrinam doc. per l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Tre.
ſed alio non inſtituto, ſecus. quod dic tamen. vt l. his verbis. eo. ti.
6 de hære. inſti. alia duo dicta huius auſ. ſunt clara. † In gloſ. mag.
quæ inci. [imò.] ibi. [iure inſtitutionis.] hodie in deſcendẽtibus.
ſed quid in aſcendẽtibus, an legitima quæ debetur patri, vel ma
tri, aut auo, vel auiæ, debeat relinqui iure inſtitutionis. gloſſ. &
Bar. in l. ſiue. §. excluditur. de iure pat. ff. videntur tenere q̀ non:
quia parentes æquiparantur patrono: præter quã in quibuſdam
caſibus. de quibus ille non eſt: ſed patrono poteſt relinqui legiti
ma quoquo relicti titu. etiam hodie. & eodem modo parentibus.
Moder. doc. vt Bal. & Ang. tenent contrariũ. per l. nam & ſi pa-
rentibus. ff. eo. q̀ relinquatur iure inſti. vt no. Bal. j. eo. l. omnimo
* do. & Ang. in auſ. ex cauſa. j. de libe. præte. Bar. autem ſe fundat
in glo. quæ eſt in l. j. §. j. ff. ſi quis à pa. fuerit manumiſ. tamen in l.
* filio præterito. ff. de inu. teſta. * videtur ſentire idem quod Bal.
præterea glo. j. tenent q̀ legitima parentum ſit aucta ſicut legiti-
7 ma filiorum. ergo & modus relinquendi debet eſſe idem. † In gl.
ibi. [vel refert vtrum fiat ſolẽne teſtamentum &c. quidam intel-
ligunt ſolenne. ſcilicet in ſcriptis. non ſolenne ſcilicet nuncupati
uè: & ita intelligit Alberi. ſed certè illa non fuit intentio gloſ. ſed
voluit dicere q̀ aut teſtator teſtatus eſt ſolẽniter cum ſeptem te-
ſtibus: & tunc requiritur q̀ relinquat iure inſti. aut ſine ſolenni-
tate coram duobus inter liberos, & tunc ſecus illa opi. non habet
in ſe rationem: quia ſic eſſet deterioris conditionis teſtamentum
ſolenniter factum: & de iure communi, quã non ſolenne, & de
iure ſpeciali. quod eſſe non debet. quia ius commune potentius
eſt vt in l. eius militis. §. ſi militia. ff. de re mili. & quod no. per gl.
in l. j. §. ſi aduer. ven. Poſſet tamen tertio modo intelligi. q̀ aut te-
ſtator voluit teſtari, & tunc ſiue ſolenniter, & de iure communi:
ſiue non ſolenniter. & de iure ſpeciali. requiritur q̀ relinquat iu-
re inſti. ad hoc vt valeat. & ſic in hoc teſtamentum factum inter
liberos non eſt priuilegiatum: licet ſit priuilegiatum in numero
teſtium. & hoc fauore liberorũ. quia intereſt eorum quod relin-
quat iure inſti. Aut noluit teſtari, ſed diuidere bona ſua inter fi-
lios, & ſic potius inteſtatus decedere, & tunc licet non vtatur his
verbis iure inſti. valet diſpoſitio teſtatoris, vt j. fami. erciſ. l. quo-
ties. & l. fi. cum ibi nota. nam non omnes ſciunt vti dictis verbis.
8 † In ea. ibi. [Item intelligo etiam in aſcendentibus quartam au-
ctam.] ſed pone q̀ erat pater, & mater, an debeat habere quilibet
eorum tertiam pro ſua legitima: an ſufficiat vna tertia inter am-
bos? dic q̀ ſic. per l. quodcunq;. ff. ſi quod in frau. patroni. & l. ſi
patronus. §. ſi plures. & in auſ. vt cum de appel. cog. §. & hic qui-
9 dem de hære. & fal. §. j. & ar. j. ad Ter. auſ. defuncto. † In eo. in fi.
ibi. [Item quarta Treb. vel iure inſti. &c.] no. ex iſta gl. q̀ ea quæ
ſtatuuntur in legitima debita iure natu. non cenſentur ſtatuta in
falſi. vel Trebel. & ſic appellatione legitimę, non comprehendi-
tur falci. nec Treb. ita dicit Ioan. An. in addi. Spe. titu. de ſucceſ.
10 ab inteſtato. & inducit ad pulchram qõ. † Sed econuerſo appel-
a latione falcidiæ ᵃ vel cõtinetur interdum legitima debita iure na
turæ: vt ſeq. auſ. vnde & ſi parens. & etiam Trebellianica. vt in l.
Titia. cum multis alijs ſimi. ff. ad l. fal. Vltimò circa primum di-
ctum huius authenticæ dubitatur primò an inſtitutus compute-
tur in numero liberorum. Pone enim q̀ teſtator habens quatuor
liberos, vnum inſtituit hæredem vniuerſaliter: alios tres inſtituit
in eorum legitima. illi petunt tertiam totius hæreditatis, inſtitu-
tus dicit q̀ de illa tertia debet habere partē ſuam: vnde cum ſint
quatuor vnciæ, & ſint quatuor filij, vult retinere vnam pro ſe. &
alijs dare tres: illi dicunt q̀ non poteſt hoc facere: quia habet ipſe
bonorum reſiduum: quod debet ſufficere ſibi: & ſic non debet
computari in numero. ſed habetur perinde ac ſi non eſſet tres ti
tùm. quo caſu deberent habere integram tertiam: & ſic quatuor
vncias. quęritur quid iuris? Guli. de Cu. tenet primam partē pro
inſtituto. vt poſsit retinere vnam vnciam pro ſe. per l. ab omni-
bus. §. ſi à Titio. ff. de lega. j. & de condi. & demon. l. qui hæredi
11 §. fi. † Item quæritur. quid ſi vnus de quatuor filijs erat incapax
b quia deportatus, vel frater minor. ᵇ Reſpondetur q̀ portio ſua n
manet apud alios tres. quia habetur pro mortuo. vt in l. ſi nec ģ.
deportatus. ff. de bo. li. & l. j. §. fi. de contrata. & ex hoc ſequitur q̀
ſi erant quinq;, & vnus erat incapax, legitima aliorum quatuor
non erit ſemis: ſed triens. quia non computatur in numero, ſicut
12 ſi eſſet mortuus. † Sed pone q̀ vnus de quatuor, vel vnus de q
que erat exhæredatus: quid erit de portiõe ſua. an remanebit p
nes inſtitutũ. an verò apud alios? illa eſt magis dubitabilis quæ
ſtio. de qua & quibuſdam alijs per Bar. in l. pater filium. ff. eo.
per Dy. in l. planè. §. duobus. & ibi credo plenè tetigiſſe. ff. de le.
j. & hoc tangitur per Gul. & Bal. qui Bal. hic aliter loquitur qu
in l. pater filium. vbi videtur in omnibus cõtradicere Bar. dic
ibi. quia eſt ſublimis & alta materia. & Iac. But. diſputauit circa
cam vnam pulchram qõ. in qua Bar. tenuit contra eum. ſed Bal.
hic & ibi tenet pro eo in vlti. glo. ibi prima verior eſt. & ſic no. q
13 † ſi pater inſtituat filium vniuerſaliter in omnibus bonis, & vxo
ri ſuæ legat vſumfru. omnium bonorum: q̀ vxor non debet ha
bere vſumfru. niſi pro duabus tertijs. de quibus poterat pater di
ſponere. etiam quó ad proprie. eodē modo de vſufru. ſed de
tertia quę erat neceſſaria p legitima filij, nõ debet habere vſum
fru. quia ſicut pater de illa non poterat teſtari quó ad propriet
tem: ita nec quó ad vſumfr. nec commodum proprietatis, quod
habet filius in alijs duabus tertijs, tenetur compenſare cum vſu
fructu ſuæ tertiæ, & hoc vult illa glo. quæ communiter tenetur
& obſeruatur: & ita no. in l. omnium. ff. de vſufr. quæ debet li
14 tari. niſi teſtator inſtruxerit filium. Adde † an ſtante ſtatuto q̀ e
ſtantibus agnatis vſq; ad quartum gradum mater non ſucced
an tunc debeat habere ſaltē legitimã? & per dicta in prin. huius
l. videtur q̀ nõ. Sali. hic p, & cõtrà multa dicit. tandē tenet q̀ ſi

a ¶ *Mater quæ ſecundo nubit, licet nõ poſsit ſecũdo marito donare, vel relinquere plus quàm uni ex liberis primi matrimonij, an poterit donare filijs ſecundi matrimonij plusquàm filijs primi?*
3 *Quæ dicatur immenſa donatio?*
4 *Quæ dicatur propriè falcidia: & quid computetur in ea? & quòd etiam impropriè poſsit accipi pro legitima.*
5 *Si filia nõ uult conferre dotē, an poſsit repudiare hæreditatē paternã, & retinere do*
6 *Si pater recepit emphyteuſim pro ſe & uno ex filijs, an ille ſiue repudiet hæreditatem paternam, ſiue non, poſsit ſolus ipſe retinere emphyteuſim?*
7 *Sicut donatio ſimplex poteſt eſſe inoſſicioſa, & reuocatur uſque ad legitimam: ita & donatio ob merita facta: & ſic non poteſt pater remunerare aliquem in præiudicio filiorum, & legitimæ ipſorum.*

AVTHENTICA.

1 VNde ſi parens. † Donatio inoſſicioſa facta vni ex liberis, p alios rei
ctatur vſq; ad legitimam ei debitam. & non vltra: &
filius donatarius licet velit abſtinere ab hæreditate &
retinere donationem: non propterea euadit quominus fratribus
ſuis teneatur ſupplere legitimam ſi eam integram non habent, in
ſpecta quãtitate bonorum quæ erat ante donationem. hoc dic.
Et pone caſum hoc modo. pater habens quatuor filios, vni eorũ
(quem magis diligebat) donauit decem vncias ſuæ hæreditatis,
vel iure

vel ſuorũ bonorũ,quæ diuidunt̃ in duodecim vncijs poſtea ve-
niens ad mortẽ oẽs dictos filios æqualiter inſtituit hæredes vel
deceſsit inteſtatus:& ſic æqualiter veniũt ad ſucceſsionẽ in hæ-
reditate iſtius patrimonij non reperiunt̃ niſi duæ vnciæ de duo
decim q̃a non erant plures tempore mortis ſuæ:nã aliæ decẽ exi
uerant patrimoniũ per donationẽ:& hæreditas cõſiſtit in bonis
quæ defunctus habebat tẽpore mortis,de iſtis duabus vncijs di
uidendis inter eos nullus eorũ põt habere vltra dimidiã vnius
vnciæ:cõquærunt̃ ergo alij tres de dicta donatione quæ ſi non
fuiſſet facta:ſaltẽ ꝓ legitima quẽlibet eorũ tetigiſſet vna vncia:
cũ ſint quatuor & legitima eſt tertia pars:q̃ facit quatuor vncias
nec pater per teſtamentũ potuiſſet eos priuare dicta vncia ſine
iuſta cauſa:vñ petunt ab illo fratre donatario ꝙ debeat ſupplere
eis legitimã,& ſic dare tres vncias:vnã pro quodlibet et reſiduũ
teneat q̃a pater potuit priuare eos reſiduo ꝑ teſtm̃.vt in l.parẽti-
bus.eo.modo ꝑ dona. legitima erat olim quarta hodie tertia bo-
norũ quæ erãt defuncti tẽpore mortis ſuæ.vt in l.cũ quærit̃.ſ.e.
ſed tẽpore mortis non erãt niſi duæ vnciæ,de quibus ab inteſta
to quẽlibet noſtrum tãget dimidia vncia:legitima ergo cuilibet
noſtrũ eſt tertia pars illius dimidię vos aũt nõ ſolum habetis ter
tiam,ſed totã dimidiã ergo habetis pluſquã legitimam:nõ ergo
poteſtis cõquæri quærit̃ quid iuris imperator corrigendo l.cum
quærit̃ in q̃tũ dicebat inſpici tẽpus mortis, & bona quæ tunc
habebat defunctus:& vult ꝙ inſpiciat̃ tẽpus donationis, & bo-
na quæ tũc habebat,& de illis debeat̃ tertia cũ ergo inſpecto il-
lo tẽpore legitima cuiuslibet eorũ eſſet vna integra vncia,dona-
tio pdicta q̃ diminuit illã legitimã,dicit̃ fuiſſe immẽſa,& inoffi-
cioſa.& ideo ille filius donatarius ex bonis donatis tenet̃ fratri-
bus ſupplere legitimã, vt quilibet habeat integrã vnciam & ſic
cuilibet ſupplebit dimidiã vnciã alterã verò dimidiã habent ex
inſtitutione.Sed pone ꝙ iſte filius dixit ego repudio hæreditatẽ
habeatis vos illas duas vncias q̃ remanſerunt,& non detis mole
ſtiã in donatiõe mihi facta.An poterit hoc dicere? certè nõ quo
minus adhuc teneat̃ eis ſupplere vt ſic habeant vltra illas duas
aliã vnciã.& ſic vnciã ꝓ quolibet.Iſte eſt caſus ſingularis iſtius
2 authenticæ.& probat̃ in l.j.j.tit.j.† In tex. ibi. [quendã liberorũ.]
dicit Odof.primi,vel ſecundi matrimonij non curo. Et per hoc
dicit Bal.q̃ licet mater q̃ ſecundò nubit.nõ poſsit ſecundo ma
rito donare vel relinquere pluſquàm vni ex liberis primi matri
monij,cui minus donauit,vel relinquit.& ſi contrariũ facit, re-
uocatur per liberos primi matrimonij:& ſecundus vir redigitur
ad inſtar illius cui minus donauit,vel reliquit.vt in l. hac edicta
ſ.j.de ſecundis nup. Benę tamẽ põt donare filijs ſecundi matri-
monij pluſquã filijs primi dũmodo filios primi nõ fraudet ſua
legitima.Caſus eſt hic ſecundũ expoſitionẽ Odof.& expreſsior
tex.in aut.de nuptijs.§.pen. & hoc ipſe conſuluit & tenuit in l.j.
j.de inoffi.do.& ſi erit aperta via fraudandi in l.hac edictali, q̃d
non relinquat ſecũdo viro:ſed filijs natis ex eo. ſed certè nõ erit
fraudatio:q̃a illa lex prohibuit ſecundo coniugi donare nõ plus
quã filijs primi matrimonij:q̃a ille eſt eis magis exoſus:& ſic q̃ñ
ex eo non habebat filios,vnde tunc ſiue relinquat ipſi viro,ſiue
liberis ipſius viri ex alia vxore, locum habet diſpoſitio huius
legis.Sed ſi habet liberos ex eo,illi non ſunt ita exoſi liberis pri-
mi matrimonij cũ ſint fratres eorũ.Ideo nõ tantum habent indi
gnari.Tene menti hãc deciſionẽ ſed cõtra conſiliũ Bal.vidi con
ſiliũ dñi lo.de ligna.& quã pluriũ aliorũ cõtemporaneorũ Bal.
qui in eodẽ puncto cõſuluerunt cõtrariũ q̃a fraudaret̃ illa l.hac
edictali.opinio Bal.magis placet:nec illi conſiderauerunt illũ §.
3 præter intellectũ Odo. † In tex.ibi.[donationẽ immẽſam.]dicit
glo.ꝙ immenſa donatio dicitur q̃ñ excedit dodrantẽ.i. nouem
vncias.ſi enim nõ excedit,nõ eſt inofficioſa:quia reſiduũ. ſ. tres
vnciæ ſufficiũt pro legitima omniũ filiorũ illa glo.habuit reſpe-
ctum ad ius antiquũ.quo legitima erat quarta pars bonorũ:ho-
die verò eſt tertia,vel ſemis ſecundũ numerũ liberorũ.vt in aut̃.
præterea.& ideo dicit̃ inofficioſa,ſi excederet beſſem.i.viij.vncias.
ſi eſſent quatuor filij, vel pauciores: vel ſi excederet ſemiſſem
ſi eſſent quinq; filij,vel plures:ſi autẽ non excederet hoc intelli-
gitur verum ſi illud quod ſibi reſeruauit pro legitima filiorum eis
reliquit,& aſsignauit & ſic non ſint fraudati legitima ſed in eo
quod vltrà erat in quo ſicut poterat eos fraudare per teſtamen-
tum.vt in l.parentibus.j.eo.ita potuit per donationem. Si verò
illud quod ſibi reſeruauit filij non aſsignauit,ſed alijs:licet dona

tio non fuerit inofficioſa à princip.ex poſtfacto:& reuocatur ac
ſi à prin.fuiſſet inofficioſa:vt no.j.titu.j.in l.j.in glo. magna ver.
Item octauò.& verſic.nonò quæro.licet alio modo quàm facto
ſuo perditum eſſet illud quod ſibi reſeruauit,nõ redderetur do-
natio inofficioſa:vt in d.verſi.nonò quæro.& ita hoc anno con-
ſului in quodam puncto miſſo de Bononia.in quo plures Doc.
ceſpitabant:& dicebant quòd cum à princip.non fuiſſet inoffi-
cioſa, non debebat retractari, & non conſiderabant quòd ex
poſtfacto efficiebatur inofficioſa facto patris:& ſic erat perinde
ac ſi princip.quia futurus euentus hoc declarat: quòd nõ reſer-
uauit pro filijs,ex quo alteri aſsignauit.argu.ff.ad macedo.l.ſed
Iulianus.§.proinde.ver.quod dicitur.j.de natu. libe.l.cum quis.
ver.neque enim.vbi ex ſequentibus probatur qualis fuerit ani-
mus in præcedentibus.quid autem ſi filijs aſsignauit:& eos gra-
uauit? Reſpondeo non tenet grauamen: ſed reijcitur de legiti-
ma,vt l.cum patronus.ff.de lega.ij.& l.quoniam in prioribus.j.
eod.titu.& ſic non retractabitur donatio.In tex.ibi.[ex hæredi-
tate.] glo.enim exponit,id eſt ex patrimonio quod erat ante do-
nationẽ:& quòd ſi donatio non fuiſſet facta,mortuo patre fuiſ-
ſet conuerſum in hæreditatem.nam propriè loquendo bona do
nata non erant in hæreditate: quia exiuerant patrimonium per
dona.& ſic non potuerunt in hæreditatem conuerti. Sed oppo.
gl.quòd reuocetur in authen.de nup.§. quia verò. dic quòd hic
pater donauit bona ſua:ibi verò bona primæ coniugis:quæ de-
4 bebat reſeruare filijs natis ex ea.In tex.ibi.†[nomine Falcidiæ.]
glo.dicit,id eſt debitæ iure naturæ:quæ improprijſsimè dicitur
falcidia dicat̃ illa quę detrahit̃ de ſingularibus relictis in quã nõ
computatur niſi illud quod capitur iure inſtitutionis: vt in l.in
quartam.ff.ad l.Fal.& per totum. Impropriè verò ponitur pro
trebellianica:quæ detrahitur de vniuerſali fideicõmiſſo, in qua
computantur ea quæ iudicio teſtatoris habentur:etiam ſi nõ titu
lo inſtitutionis:ſed legati,vel cauſa conditionis implendæ:& de
hoc habetur in multis legibus:quæ trebellianicam appellant fal
cidiam:vt patet in l.Titia.ff.ad l.falci.Improprijſsimè pro debi-
to iure naturæ:in quam computantur illa quæ ex ſubſtantia pa-
trimonij paterni habentur etiam iure legati,vel donationis inter
viuos,ſi hoc fuit actum.dummodo aliquid habeat iure inſtitu-
tionis.vt in authenti.vt cum de appel.cog.§.aliud quoq; capitu
lum. Et per prædicta dicit Barto.ſi aliquis dicat relinquo filio
meo talem poſſeſsionem pro ſua falcidia,cùm inſpecta qualita-
te filij:cui debetur legitima iure naturæ,poſſet congruè intelligi
id eſt ꝓ legitima:quia repugnat ſignificatio vocabuli :vt in iſto
tex.cum glo.non cenſebitur iſte præteritus:licet non dixerit iu-
re inſtitutionis:quia ſubintelligitur inſpecta qualitate perſonæ
& eius quod relinquitur:cum legitima ſit relinquenda iure in-
ſtitutionis:& verba intelliguntur ſecundùm materiam præiacẽ-
tem:vt in l.ſi vno.in princip.ff.locati. ſed ſi hoc nõ fuiſſet dictũ,
ſed ſimpliciter relinquo:quia illud eſt verbum commune.quod
apponitur certę rei,vel quantitati,nõ importat inſtitu.nec fidei-
commiſſum vniuerſale ſed ſingulare:vt l.cogi.§. & generaliter.
ff.ad treb.quæ ſemper allegatur ad hoc per omnes.& quod not.
in l.his verbis.de hæred.inſti.& iſte dicetur præteritus: & ſic te-
ſtamẽtum erit nullum.Adde dicit Bal.in l.quoties.j.de hære.in-
ſtit.ꝙ etiam dicat relinquo meliori modo quo poſſum:& debeo
cẽſetur dixiſſe iure inſtitutionis.Item in l.ſi adulta.j.de hær.act.
dicit Bal.ꝙ ſi apponat illa verba quod debeat ſtare cõtentus &
plus petere non poſsit ſimiliter videtur voluiſſe relinquere iure
inſtitutionis:quimò idem ait quod de iure canonico ſi nullũ de
prædictis verbis ibi apponat,videtur ſufficere fauore teſtamẽti
de iure canonico,& allegat tex.& Abb.in c.Raynutius. de teſt.
communiter Legiſtæ tenẽt cõtrarium.vide omnino Bal.in d.c.
quoties.& l.fi.j.fami.erc.& magnam vidi quæſtionem in ciuita-
5 te iſta in teſtamẽto Bartholomei de Leone.† In tex.ibi.[licet au
tem] id eſt.& facit ad illum ver.l.fi.ff.de colla.do.vbi ſi filia non
vult cõferre dotem,poteſt repudiare hæreditatem paternam: &
dotem retinere.dices tu imò contrariatur huic: quia hic dicitur
ꝙ non poteſt:niſi ſuppleat legitimam.Reſpondeo imò non con
trariatur:quia ibi non erat neceſſaria ſuppletio.& fratres totã hæ
reditatem haberent.& idem hic ſi non eſſet neceſſaria ideo dicit
6 [ſi opus ſit.] †Et dicit Bal.ꝙ Specu.allegat iſtum text. ad quæ-
ſtionem.ſi pater recipit emphyteuſim pro ſe & vno ex filijs po-
teſt ille repudiare hæreditatẽ paternam, & retinere emphyteu-

ſim.certè etiā ſi non repudiat,pōt ſolus ipſe retinere emphyteu-
ſim:quia pater potuit ſibi ſoli ꝓuidere:vt in l.quodcūꝗ.§.j.ff.de
verb.obli.nec obſt.l.cōtinuus.§.fi.e.tit.& ibi plenè not.& ꝑ l.eum
qui.§.j.vel ij.eo.ti.vbi in his quæ cōſiſtunt in dādo nō pōt ꝓui-
dere vni ex hæredibus:quia ibi qñ hæredes erat extranei : & ſic
nō poterat eis prouidere niſi tanquā hæredibus. nos loquimur
in filijs quibus pōt ꝓuidere tanquā filijs:licet nō ſint hæredes vt
d.l.quodcūꝗ.§.pe.dic ergo diſtinguēdum:an receperit pro ſe &
filijs:& hæredibus.& tūc ſi filij nolūt,neceſſe eſt ꝙ ſint hęredes,
vt in auſ.de nō alie.§.emphyteuſim.idē ſi recepit feudū ſimplici
ter,cēſeſ recepiſſe pro ſe & filijs.dūmodo ſint ſibi hæredes:vt in
c.vnico:an agnatus vel filius:nō tñ diuidēt ꝑ hęreditarijs portio
nibus:ſed viriliter.l.vt iuriſiurādi.§.ſi liberi.ff.de oper.libe.ſed ſi
recepiſſet pro ſe & filijs ſimpliciter,nō dicendo hæredibus poſ-
ſent filij retinere feudū:abſꝗ eo ꝙ eſſent hæredes: & hoc voluit
Bal.in d.c.vnico:an agnatus vel filius.& ꝑ Cy.in l.ij.j.de libe.&
eor.libe.Et an ſufficiat eo caſu quo reqrit ꝙ ſint hæredes,vt ſint
inſtituti in certa re.vel ſit relicta iure inſti.an aūt requiraſ quod
ſint inſtituti in quota?vide qđ no.Bar.in d.§.ſi liberi.& in Spec.
de teſti.§.j.ver.fi.In gl.mag.ibi.[ſed qua actione.] Dic in iſta.q.
Breuiter ꝙ poterūt agere cōdi.ex iſta auſ.ad ſupplemētum legiti
mæ.ſicut qñ filio eſt relictū iure inſtit.minus legitima.quia agiſ
cōdictione ex l.omnimodo.j.eo.nec expedit ꝙ agatur querela.
Tu dic ꝙ expedit:qa oportet ꝙ prius reſcindatur donatio : quæ
à principio valuit:ſicut cū donatur in fraudē patroni vel in frau
dem creditorum,expedit ꝙ imò agatur caluiſiana,vel fauiana,
& reſcindaſ donatio.& primo agitur actione in factum.vt inſt.
de act.§.Item ſi quis in fraudem.In gl.ibi. [ſed cum non value-
rit donatio.] hæc glo.voluit opponere ꝙ illa donatio nō reſcin
datur dūtaxat vſꝗ ad legitimam:ſed ſit ipſo iure nulla:& ſic oīa
bona veniūt cōicāda per actionē fami.erciſc.ac ſi donatio facta
nō fuiſſet:quia facta filio in ptāte nō valet l.ij.j.tit.j.Sol.hic erat
emācipatus:& ſic valuit à prin.vel ſi erat in poteſtate, facta fuit
ſibi donatio:nā tanquā filio:ſed tanquā extraneo propter merita
impēſa patri,quæ ſi fuiſſent impēſa ab extraneo,merebatur hāc
dona.remunerationis gratiu:licet eñ filius teneaſ ad obſeqa re-
uerētialia patri ſuo:vt in tit.de obſequijs,nō tñ teneſ ad operas,
tanquā libertus:ideo ſi operaſ,mereret retributionē : & illa quæ
acquirit ex operibus ſuis,dicuntur aduentitia:quæ hodie acqui
runtur filio.vt titu.de bon.quæ lib.& ex cauſa aduentitia poteſt
hodie cadere obligatio ciuilis:& iudicium etiam inter filium &
patrem:vt no.per glo.in l.frater à fratre.ff.de condic.indeb.non
tamen ſufficit quantum ad hunc effectum quòd pater dicat do-
no tanquam benemerito:ſed debent merita ſpecificari,& proba
ri eſſe condigna:vt no.in l.ſi donatione.j.de colla.& in auſ.ex te
7 ſtamento.per Bal.& etiam hic:& ex hoc no.ſecundū dictū †Ra.
ꝙ ſicut donatio ſimplex pōt eſſe inofficioſa , & reuocaſ vſꝗ ad
legitimam:ita & donatio ob merita facta:& ſic non poteſt pater
remunerare aliquem in præiudicium filiorum:& legitimę ipſo-
rum.Secus in liberto.vt ff.ſi quid in frau.pat.l.Diuus.& bene lo
quiſ:& notauit:vel tertiò poſito qđ à prin.fuerit nulla,morte tñ
cōfirmatur:ſed reuocatur vſꝗ ad legitimā:vt l.ij.j.ti.j.& adde ad
præcedētem articulum quod no.per Cy.in l. pactum.ff.de pac.
conuen.In glo.ibi.[Item alia ratione.] Glo.hic oppo.quod tota
donatio retractatur per l.Titia.§.Imperator.de legat.ij. Breuiter
dic quod quando eſt facta vni ex liberis,non retractaſ per alios
niſi vſꝗ ad legitimam:ſiue ſit inofficioſa re tantum,ſiue re & cō
ſilio:& hoc declaratur per illam auſ.licet veteres videantur etiā
hoc dicere quæ ſunt in titu.j.per totum. Si autem facta ſit extra
neo,tunc dicitur an fuerit inofficioſa re tātum: & idem:an re.&
conſilio,& tunc in totum:vt in contrario.& habetur per gloſ.in
l.j.j.titu.j.verſi.quintò quæro.vſꝗ ad verſic.ſextò.dic vt ibi: per
Bal.in l.Titia.§.Imperator.& §.fi.

a *☞ Quòd hodie ſufficiat filium emancipatum inſtituere,licet de nepote vel nepte nulla fiat mentio.*

LEX VII.

1 NEptem defuncti. †Neptis ex filio eman
cipato ꝑdefuncto ex-
hæredata,pōt agere querela.h.d. pro declaratione gl.
quæ ſunt hic:& ſunt obſcuræ. Oppo.ſic:aut ille filius
emancipatus erat præmortuus viuente auo iſtius neptis , pa-
treꝗ ſuo : & tunc iſta l.nullum habet dubium:nam cum neptis
non præcedatur à patre ſuo,ſed teneat primum locum:nulli du
bium eſt ꝙ ſi fuit exhæredata indebitè,habeat querelam:nam ſi
fuiſſet præterita,redderet teſtamentum nullum: ſi remanſerat in
poteſtate:aut iſte filius ſuperuixit patri eidemꝗ auo:& tunc iſta
lex non poteſt procedere nec iure veteri,nec nouo.Primum pa-
tet:quia filius emancipatus,& nepos vel neptis ex eo,ſimul vo-
cabantur ad ſucceſsionem inteſta.de iure veteri per edictum de
cōiung.cū eman.li.quod emanauit ad diſcordiam quę erat inter
ius ciuile:quod emancipatum nullo modo cognoſcebat: ſed vo
cabat nepotē,vel neptem in poteſtate retentos: & ius prætoriū:
qđ vocabat eman.ac ſi fuiſſet in poteſtate: & ſic ꝑferebat ipſum
nepoti,vel nepti:qa prior in gradu:ideo emanauit edictū de cō-
iung.vt ſimul vocētur per vnde lib.ergo ſola neptis nō debet ha
bere querelā vnius:cōtrarium videtur velle ille tex. Item attēto
iure nouiſsimo,quo emācipatus cognoſcitur à iure ciuili: ſimili
ter ipſe filius ſolus deberet vocari,& non neptis. Timore huius
cōtrarij ſunt hic duæ gl.j.gl.intelligit iſtū tex.qñ emācipatus ſu
peruixit patri ſuo:& ambo erāt exhæredati.tam ipſe quā neptis
quia ſi poneremus ꝙ eſſet mortuus,nō habet dubiū,vt in oppo-
ſitione formata:tñ ad cōtrariū qđ ſupra feci : ſed propter ipſum
videſ recedere ab ipſo intellectu:qa tūc deberēt ambo vocari ab
inteſtato:ergo & ad querelā:& ille tex. videſ velle ꝙ ſola neptis
ſed ſuſtinēdo dic ꝙ iſte filius mortuus eſt poſtea,& illa neptis ſi-
bi ſucceſsit:& ſic habet querelā partim iure ſuo,& ex ſua perſo-
na:partim ex perſona patris:tanquā eius hæres,& ad eā trāſmiſ-
ſam:vt j.e.l.ſcimus.in fi.Secūda verò glo.videſ intelligere ꝙ ille
filius erat mortuus viuēte patre ſuo,;& dum dicit tunc non ha-
bet dubiū,rñdeſ ꝙ imò:qa illa erat nata ex filio emācipato,& ſic
videbaſ extra familiā:ſed nō ob.quia nō erat nata vel concepta
poſt eman.qa tūc fuiſſet extra familiā.iuxta no.in l.qui ſe patri
j.vnde libe.ſed erat nata,vel ſaltē cōcepta ante emācipationē:&
ſic erat in poteſtate aui:& poſito ꝙ nō eſſet: nō ſequitur ergo nō
habet querelā:nam etiā emācipatus eſt extra familiā:& tamē ha
bet nō intētata bon.poſſeſ.gratia litis agnoſcendæ: iuxta no.ſ.e.
2 l.ij.† In tex.videſ ineptè loqui dū dicit[quāuis pater eius emāci
patus fuerit defunctus:] qa illud qđ fuerit defunctus,eſt cauſa
magis ipſius neptis admittēdæ quā excludēdæ,nō debent loqui
aduerſatiuè ſed debent dicere quia pater emācipatus erat defun
ctus:ſed dic ꝙ illa dictio quāuis, determinat verbum emancipa
tus:non verbum defunctus:& eſt ſenſus quāuis pater ipſius ne-
ptis fuiſſet emancipatus , ex quo tamen erat defunctus,neptis
admittitur.hoc voluit illa glo.quæ videtur contrariari primæ:&
illa gloſſ.videtur optimè facere pro determinatione Bart.quam
ponit in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.de libe.& poſthu.de qua
dixi in l.ij.s.eo.quia vult quòd ſi filius emancipatus hodie præ
fertur : ideo ſufficit ipſum inſtituere, licet de nepote vel nepte
nulla fiat mentio: licet iure veteri non ſic eſſet : vt d.§.& quid ſi
* tantum.vt colligitur ex illa glo.ibi.dum dicit [quia donec] ille
viueret præcederet eam filius;[& neque iſta neque alia via,ad-
mitteretur.] ſubaudi iure nouiſsimo autenticorum,non iure ve
teri:quod eſſet falſum,vt in glo.

2 *☞ Legitima filiorum quanta ſit,& an habeat locum ius accreſcendi?*
3 *Inſtitutus in minori parte quàm ſit legitima,adeundo hæreditatem non perdit ius agen di ad ſupplementum.*

LEX VIII.

1 PArentibus. † Pater poteſt bona ſua diuidere
inter liberos:prout vult,etiam in-
æqualiter . dummodo neminem fraudet ſua legitima
quæ eſt quarta pars portionis ſibi debitę ab inteſta. &
qui agnouit iudicium defuncti , perdit querelam quam habe
bat ex eo quod ſibi erat relictum minus legitima.h.d. Not.pri
mò contra errorem vulgarium.maximè mulierum,quæ credūt
quòd pater vel mater non poſsit plus relinquere vni filio quàm
alteri:quia dicunt quòd non debet eſſe baſtardus plus vnus quā
alter. Nam pater vel mater non tenentur facere eos equales ſi
plus diligit vnum quàm alium:licet eis teneatur relinquere inte
gram legitimam:de hoc eſt tex.expreſſus.j.de ſec.nup.l.hac edi
ctali.§.j.ibi ſinautē nō ęquis portionibus.& in auſ.de nup.§.pe.
ibi tamen Imperator conſuluit patri ꝙ moderatè hoc faciat ne
2 naſcatur inuidia inter fratres. †Item no. quòd quando agitur
de legi

de legitima vnius filij,dicendũ eſt qđ olim erat quarta.& hodie
tertia,vel ſemis eius quod erat habiturus ab inteſtato,et ſic verò
olim de legitima omnium ſimul erat quarta,vel hodie tertia,vel
ſemis omniũ bonorũ ęqualiter diuidenda inter eos.vt in auť.no
uiſſima.Si ergo vnus ex filijs excludať à portiõe ſua , alij filij ad
illam nõ veniunt ex propria perſona:ſed neceſſe habent venire
iure accreſcendi & hoc iure dicit Bart.non poſſe venire ąa non
habet locũ in particulari ſucceſsione ſicut eſt ſucceſsio in legiti
ma ą ideo diciť particularis quia eſt deducto ære alieno nam in
vniuerſali venit æs alienũ in particulari verò nõ habet locũ ius
accreſcendi inter eos q non ſunt coniuncti cõiunctione facta à
teſtatore:licet ſint coniuncti cõiunctione legali: & ita per iſtum
tex.tenet Bar.in l.pater filiũ.ff.eo. ꝓpter quod determinauit cõ-
tra determinationẽ Iac.but.in q. diſputata per eũ ſed Bal. tenuit
ꝙ imo in legitima habeat locũ ius accreſcendi:per tex.in auť. de
nata.lib.curia depu.§.qđ ſi legitimorũ imo fortius in alijs: quia
nõ põt prohiberi per teſtatorẽ vt in auť.vt cũ de app.cog.§. hæc
aũt.dic vt ibi.†Vltimò no.hic expreſſum in verſi. [quid aũt.]ꝙ
iſto iure filius inſtitutus in minori parte quã legitima , habebať
querelam:ſed eã perdebat ſi inſtitutionẽ agnoſcebat adeũdo hæ
reditatẽ qđ ſentire videtur ſoluendo creditoribus hæreditarijs.
vt hic colligitur vel legatarijs.vt l.ij.j. de iure deli. & idem puto
ſi aliter probetur adiuiſſe licet nihil ſoluerit & etiã per alios mo-
dos videtur agnoſcere iudicium defuncti qui habentur in l. pe.
in fi.& l.fi.ff.eo.tit. hodie vero per l.omnimodo.j.eo.non habent
querelã:ſed agere debet ad ſupplementũ , & ſic debet acceptare
ſi vult agere ad ſupplementũ aliàs vtroꝗ; careret:quod olim nõ
erat ſi non acceptabat,ſed habebat querelam vt hic acceptando
autẽ ſimiliter hodie licet olim perdebat querelam:hodie nõ per-
dit ius agendi ad ſupplemẽtum.vt eſt caſus j.e.l.ſi qñ.§.fi.& hoc
poſt mortẽ patris licet renũtiet expreſsè:ſed in vita patris etiam
ſi expreſsè renuntiet,non valet & poteſt poſt mortẽ petere ſup-
plementum.vt eo.l.ſi quando.§.illud.pręd icta habent locum in
inſtituto,in exhæredato verò cui aliquid eſſet relictum iure le-
gati.dic vt ſ.eo.l.iiij.

LEX IX.

1 DE inofficioſo. †Cõtra teſt. militis nõ datur querela.h.d.et hoc fauore mi
litis ſimiliter præteritus à milite non dicit teſt.]nullũ, ſi
ſciebat ſe habere filiũ aliàs ſecus : & ſic eius præteritio
habetur pro exhæredatione. vt l.ſicut certi.& l.ſi cũ vel in vtero
j.de teſta.mili. In tex.ibi.[vel iure militari.]i. ſine ſolennitate te-
ſtium dummodo ſint duo.vt j.de teſt.mi.l.milites. nam etiam in
hoc miles habet priuilegium.vt ff.de teſta.mil.l.j.in prin.dũ ſub-
dit de iure ciuili.i.cum ſolennitate requiſita in teſtamentis alio-
rum & ſic valet de iure communi.In tex.ibi.[vel centurionis.]
Nam & Centurio erat miles qui præerat centum alijs.

1 *Querela licet non tranſmittatur ad hæredes extraneos niſi præparata, ex parte ta*
men illius contra quem competit bene tranſmittitur contra hæredem eius: uel uni-
uerſalem ſucceſſorem ipſius.

LEX X.

1 SI hæredum. †Querela competit contra fiſcũ ad quẽ bona teſtatoris vniuerſa-
liter peruenerũt.h.d.ſic & contra fideicõmiſſariũ vni-
uerſalẽ eadẽ rõne.vt ſ.e.l.j.Idẽ in quocunꝗ; vniuerſali
ſucceſſore facit l.ij.§.ex cauſa.ff.de iure fiſ.In text.ibi.[quem.]ſ.
2 Quintilianũ.†In tex.ibi.[patrẽ tuũ eſſe.]i.fuiſſe.No. ex iſta l.ꝙ
licet querela nõ tranſmittatur ad hæredes extraneos niſi prępa-
rata vt ſ.eo.l.ſi pater tuus ex parte tamẽ illius contra quẽ cõpe-
tit bene tranſmittitur cõtra hęredẽ eius,vel vniuerſalem ſuceſſo
rem ipſius.Secus videtur in ſucceſſore ſingulari.

1 *Præteritio filij infamis non reddit teſtamentũ nullũ: & habetur ꝓ exhæredatione.*
2 *Non poteſt quis imputare alteri turpitudinẽ in qua ipſe uerſatur: & ſic uſurarius non*
poteſt hoc imputare alteri uſurario.
4 *Non poteſt quis excipere contra teſtes de crimine in quo ipſe laborat.*
Iudex poteſt ex officio criminoſum teſtem uel infamẽ repellere etiam parte non petẽte.

LEX XI.

1 IN arenam. †Infamis nõ prohibetur à ſucceſsione inteſtati ſed teſtamẽtum querela-
re non poteſt : ſi teſtator etiam fuerit infamis. hoc dicit
In tex.ibi.[ſed ſua ſponte arenario conſtitu a
to.] dic quòd talis eſt infamis ipſo facto:
quia præbet ſpectaculũ hominũ:vt l.j.circa b
prin.ff.de his qui no.infa.In tex.ibi.[legiti-
mę ſucceſsiões.]ſ.ab ĩteſtato,vł ex teſtõ:vt
ff.pro ſoc.l.iij.vel iiij.ąa ſunt ſcđm volũta-
tem tacitã vel expreſſam vt in l.cõficiunť.
2 ff.de iure cod.†In tex.ibi.[teſtamẽtũ fecit.]
ſupple & filiũ infamem exhęredauerit,vel
præterierit.Nam nõ põt querelare,nec contrata. nec teſt. dicere
nullũ:ąa veniret cõtra voluntatẽ defuncti:& no. & tene mẽti ꝙ
præteritio filij infamis nõ reddit teſt.nullũ.& habeť pro exhære
datiõe.nã & largo modo præteritio dicitur exhæredatio.vt no.ꝑ
3 Bar.in l.filio præterito.de iniuſt.rup.& irri.teſt.†In tex.ibi.[niſi
& ipſe.]Not.illud ad qđ ſemper allegať:ꝙ nõ põt ąs imputare
a alteri turpitudinẽ in qua ipſe verſať:& ſic vſurarius nõ põt [a] im-
4 putare hoc alteri vſurario:vt in c.ąa fruſtra.extra de vſur. † nec
põt quis excipere cõtra teſtes de crimine in quo ipſe laborat: vt
vt no.per glo.in l.iij.§.lege Iul.ff.de teſt.vide c.teſtimoniũ.extra
eo.tit.poteſt tamen ex officio Iudex criminoſum teſtem vel infa
mem repellere:etiam parte non petente:vt in l.quos prohibet.ff.
de poſtulando.

a ❡Nõ põt. Adde Dy. in regu.fruſtra. de regu.iur.lib.vj.

b ❡Fruct[9]. Adde Pau. de Caſtr.conſil. xxj. inci.communitas alicuius terræ & diffuſe.per Iac.in l.j.C.de ſum.trini.vbi diffuſè iuncta mea apoſtil.

1 *Si aliquis uel aliqua mulier emat ab aliquo monaſterio fructus alicuius poſſeſsionis*
ad uitam ,puta pro mille,& ipſa poſtea tantum ſuperuixit ꝙ percepit duo millia.
an talis contractus dicatur illicitus,& uſurarius?
3 *Si coniuges faciant ſibi inuicem reciprocam donationem,ſi contingat alteram præmori*
an talis donatio erit prohibita?

LEX XII.

1 SI pater puellæ. †Si inter filios in legitima inſtitutos fiat reciproca ſub-
ſtitu.neuter diciť grauatus:& ideo neuter habet quere
lam ratione dubij euentus:quia ita põt acquirere ſicut
erogare.h.d.In text.ibi.[ipſa autẽ ex triẽte.]i.in quatuor vncias
& ſic maiori parte quã ipſam tãgeret pro legitima:cũ eñi eſſent
duo filij,& maſculi,& fœmina:legitima eorũ erãt tres vnciæ.de
quibus tãgebat iſtã filiã vna cũ dimidia:& ſibi fuit facta ſubſti.
fideicom.de fratre.vnde videbatur ꝙ haberet querelã:licet fue-
rit inſtituta in ſua legitima:& vltra:quia erant in ea grauata: ho-
die verò propter hoc non datur querela : quia grauamen reijci-
tur:& j.e.l.quoniam in prioribus:ſed nec in caſu huius.l.olim da
batur:& fuit grauamen reciprocum:& ſic neuter ipſorum lęſus
videtur:vt ſ.de tranſa.l.de fideicõmiſſo:ſed an hoc hodie corri-
gať.gl.fi.tenet ꝙ ſic ꝑ d.l.qñ.ſed ibi gl.tenet cõtrariũ:ąa illa l.ha
bet locũ vbi olim ꝓpter grauamẽ cõpetebat ą̃rela in odiũ ą̃relæ
ſed qñ grauamẽ erat reciprocũ,nõ cõpetebat: vt in illa l.ergo nil
ĩmutať.Doc.tñ tenẽt illã gl.ꝙ re vera eſt grauamẽ,licet fingereť
olim nõ eſſe:& vtilius eſt filio ꝙ remoueať,quã ꝙ exponat ſe ca
2 ſui futuro:& ita cõiter teneť ſcđm Bart.quẽ ſequiť Bald.†Et no.
hic ar.ſcđm Cy.ꝙ ſi aliąs vel aliqua mulier(ąa frequẽter in mu
b lieribus cõtingit]emat à quodã monaſterio fructus[b] alicuius poſ
ſeſ.ad vitã,puta ꝑ mille:& ipſe poſtea tñ ſuꝑuixit ꝙ ꝑcepit duo
millia,ꝙ potuit licitè ꝑcipere & retinere , nec reputať cõtractus
illicitus,nec vſurarius:ąa potuiſſet mori primo an.& totũ pretiũ
remãſiſſet pœnes monaſteriũ.vñ rõne huius dubij reddiť licitũ
qđ aliàs nõ eſſet.ar.hic,& j.de vſu.l.ſi ea.Doc.tñ dicũt illud eſſe
verũ ſi tpe cõtractus celebrati veriſimiliter dicta mulier nõ tñ
credebať ſuꝑuiuere:facta cõputatione ætatis ſcđm l.hæreditatũ
ff.ad l.fal.& ſic præter præſumptionẽ & cogitatũ hoc euenit, ꝙ
tñ fuit lucrata.aliàs ſi veriſimiliter tñ poteratviuere contractus
talis eſt illicitus ex intẽtione emẽtis:licet nõ ex forma ſui:ąa ap-
paret ꝙ voluit multũ ſuꝑlucrari.vnde ſcđm bonã cõſciẽtiã reti-
nere nõ põt:licet in foro iudiciario nõ poſſet cõpelli ad reſtituẽ-
dum:ąa nõ eſt vſura formalis,ſed mẽtalis:vt in c.cõſuluit. extrà
de vſu.& qđ no.in c.in ciuitate.de vſu.per Inn.d.Raph.miratur
ꝙ de hoc debeat dubitari:cũ proponať ꝙ fuit vẽditio,& ꝙ datũ
fuerit nomine pretij,ꝙ dubiteť an ſit cõtractus vſurarius: ſed di
cit eſſe recurrendũ ad mateiã,l.ij.j.de reſcin.ven,an fuerit dece-
ptio vltra dimidiam:vel nõ,ſicut quãdo quis emeret à domino
directo vnũ liuellũ reddentẽ quinꝗ;,ponamus in anno:an æſti-
mabitur valere centum cõi æſtimatione:quia reddit quinꝗ; pro
centenario:quia eſt cõis curſus.Sed aduerte:quia ipſe nõ ſubtili
ter cõſiderauit.nam aliud eſt emere rẽ,vel ius:ex quo percipitur

a ¶Parte teſtatus. Adde l.ius noſtrũ.ff.de ff.de regu.iur. & per Bar.in l.j.in v.q.pri. C.de ſac.ſan.eccle.

reditus.aliud eſt emere ipſos reditus ſine re
vel iure.Pimo caſu emptio fit in perpetuũ,
& ęſtimaẽ ipſa vel ipſum ius res.vñ ſi eme
ret liuellũ reddentẽ quinq; ꝓ centenario:&
ſic c. viſo pretio.Licet ego poſtea,vel hære
dis mei,percipiamus ex eo mille.ſine dubio eſt contractus illici
tus:quia ipſa res ſtat periculo meo:ita & lucrũ debet eſſe meum
ſed ꝗa nõ emiẽ ipſa res,vel ius,ſed fructus,vel reditus qui ex eis
ꝑcipiunẽ:nõ fit ęſtimatio ipſius rei:vel iuris,nec aliꝗs reſpectus
habeẽ ad ipſum ius,vel rem:ſed ad ipſos reditus:ideo ꝓcedit q̃d
dicũt doct.ꝙ iuſtũ pretiũ reputaẽ eſſe illud q̃d inſpecta ætate ꝗ̃
erat illo tpe,poterat percipi de fructibus.nam poteſt eſſe q̃d res
valet quatuor millia:& ego emam fructus ad vitam meam pro
mille:ſi inſpecta ætate quæ erat illo tempore,poteram tm̃ ſuper-
uiuere quód perciperem mille, vel modicum vltra, contractus
eſt licitus,licet eueniat caſus quod multo plus viuam , & perci-
piam duo millia.Sed ſi inſpecta illa ætate poteram tantum veri
ſimiliter viuere ꝙ perciperẽ duo vel tria millia,& ita euenit:cõ-
tractus non fuit licitus ex intent. & ita teneor reſtituere in foro
cõſcientiæ,licet nõ in foro iudiciali:ſed ſi nõ ita euenit licet pec
cauerint in intentione:& de hoc merear pœnitentiam : nõ tamẽ
teneor reſtituere illud quod non percepi:& ſic in hoc ꝙ ſit iuſtũ
pretiũ,non habetur cõſideratio ad rem: ſed ad ætatem ementis:
& ad id quod poterat contingere veriſimiliter:& ad illam diſtin
ctionem optimè facit quod habetur in ſimili in l.ſi conuenerit.
ff.de pact.do.vbi diſtinguitur an mulier dederit fundum in do-
tem:an verò fructus percipiendos ex fundo. Nam primo caſu
maritus debet lucrari fructus:& nõ valeret pactum quod reſti-
tuerentur vel augerẽt dotẽ.Secundo caſu non lucratur fructus
ſed vſum ex eis:vnde tenetur ſol.mat.reſtituere æſtimationẽ fru
ctuum,& ſatis eſt ꝙ interim fuerit vſus eis,& illud nõ conſide-
3 rauit d.Raph.†Facit etiã ſecundũ Cy.& alios iſte tex.cũ ſi.q̃d ſi
coniuges faciant ſibi inuicem reciprocam donationem,ſi cõtin
gat alterum præmori:non dicatur donatio prohibita, ſi dicaẽ ꝙ
ſit donatio inter viuos,& non poſsit reuocari ſecũdum l.vbi ita
donatur.ff.de dona.cau.mor.talis donatio ſtatim erat valida &
non indigebit confirmatione per mortem:& etiam non interue
niente traditione poſt mortem poterunt bona peti:tene menti:
quia Cyn.non declarat illo modo:& eſt vtilis quæſtio.& poteſt
frequenter contingere.Tene menti ſingulariter:& habet locum
etiam in donatione omnium bonorum præſentium inter virum
& vxorem facta.

1 ☞ *Per querelam reſcinditur teſtamẽtum ipſo iure, & reducitur res ad cauſam inteſtati.*
2 *Quòd ex poſtfacto poſsit quis decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.*
3 *Per querelam qui ſemel effectus eſt hæres,poteſt deſinere eſſe hæres,non ſic per contratabulas.*
4 *Quomodo poſsit contingere quod ille cum uno ex inſtitutis obtinuerit, & cum altero ſuccubuerit?*

LEX XIII.

1 CVm duobus. †Rupto teſtamento per quere
lam pro parte legata diuidua
ſoluuntur.pro parte indiuidua nõ ſunt pro ſolido præ
2 ſtanda.h.d.†No.hic per querelam reſcindi teſtamẽtũ
ipſo iure,& reduci rem ad cauſam inteſtati.Item ꝙ ex poſtfacto
a poteſt quis decedere pro parte teſtatus,ᵃ & pro parte inteſtatus,
licet à principio ſecus:vt in l.ius noſtrum. de regu. iur.ratio eſt:
quoniam à prin.conſideratur diſpoſitio iuris cõmunis: quæ vi-
gorem habet ſuper toto teſtamẽto:ideo propter vitiũ vnius par
tis annullat:& annullare poteſt alterã partẽ:vt in l.pen.ff.de in-
iuſto teſt.ſed ex poſtfacto habetur reſpectus ad ſententiam iudi
cis:quæ non poteſt extendere vires ſuas vltra illam partem, vel
illam perſonam ſupra quam vel contra quam lata eſt:vt l. cùm
3 quæritur.ff.de excep.rei iud.†No.etiam per querelam quòd ille
qui eſt ſemel effectus hæres,poteſt deſinere eſſe hęres:vt hic col
ligitur ex text. dum dicit. [reſolutum eſt teſtamentum.] & in
verbo [iure inteſtati.] non ſic per contratab. vt in l.filium.ff.de
contrata.quia querela eſt de iure ciuili.quod poteſt facere quem
deſinere eſſe hęredem:vt no.in l.in ſubſtitutione filij.ff.de vulg.
4 & pupil. †Quæro,quomodo potuit contingere quòd ille cum
vno ex inſtitutis obtinuerit,& cum altero ſuccubuerit? Gloſſ.j.
ponit duo exempla.primò quando iſte exhæredatus erat filius,
& de inſtitutis:vnde erat etiam filius inſtitutus in v.vncijs.& al
ter extraneus egit exhæredatus contra extraneũ,& obtinuit:ſed
agendo cõtra fratrẽ nõ obtinuit:nec obtinere potuit: quia frater
nõ habebat vltra quã eſſet ab inteſtato habiturus:ſed minus illa
enim poſitio nõ cõgruit literæ: quia vult ꝙ contra illũ extraneũ
inſtitutũ in vij.vncijs obtinuerit in totũ.& tñ nõ debuit obtine
re niſi in vj.vncijs quæ ipſum tãgerent ab inteſt.vt l.mater dece
dens.ff.e.ſed ſi ille inſtitutus eſſet in vj.vncijs,vel in minus, opti
mè ꝓcederet.Aliud exẽplũ ponit:ꝙ ſi iſte teſtõr erat frater,& inſti
tuit in q̃nq; vncijs perſonã non turpẽ.in vij.verò vncijs inſtituit
turpẽ perſonã præterito fratre:tũc bene ꝓcedit ꝙ frater prætermiſ-
tus habet querelã cõtra inſtitutũ.in vij.vncijs, turpẽ perſonã &
oẽs ſibi aufert:vt j.eo.l.fratris.& l.fratres.ſed cõtra altera nõ poteſt
etiam exemplificari in filio exhæredato qui egit contra vnũ:ille
enim non probauit illum ingratum:& ſic ſuccubuit poſtea con
tra alterũ,& ille probauit eum ingratũ,& ſic obtinuit:& iſtud de
leui poteſt contingere. Contra ſi.huius l.opp.ꝙ debeat diſtin-
gui inter libertatem datam directò,vel per fideicõmiſſum l.Pa-
pin.in ſi.cum l.ſeq.ff.eo.& dixi ſ.eo.l.cum ex cauſa.Sol.duobus
modis.primo vt iſte tex.intelligaẽ ſecundũ illos:vel dic ſecundũ
glo.ꝙ ibi loquitur quando teſtamẽtum in totum reſcinditur:ſi
verò pro parte,tunc ratione alterius partis quæ remanet nõ re-
ſciſſa:legata libertatis remanent firma : nec diſtinguitur in dire-
ctam & fideicommiſſariam.nec tenebitur liber factus dare pro
ſe viginti aureos.licet in primo caſu ſecus : vt l.contraria. & ita
intelligit glo.iſtam l.Tene menti.

2 ☞ *Quòd poſsit quis in libello dicere hoc modo,dico teſtamentum falſum,vel nullum & ſi reperiretur uerum, & ualidum,dico ipſum inofficioſum.*
3 *Si primò egit uno remedio,an lite pendente poterit inten tare aliud? & quid ſi primum iudicium finitum ſit? & uide nu.4.*
4 *Electo uno ex remedijs contrarijs,an tollatur aliud?*

LEX XIIII.

1 CVm qui. †Iſta eſt bona l.ſuccumbens in quere
la inofficioſi nõ ꝓhibetur dicere teſta
mentũ falſum:nec ecõuerſo.h.d.ſimiliter non prohibe
tur dicere teſtamentũ nullũ:nec ecõuerſo. Item qui di
xit nullũ,& ſuccubuit:nõ ꝓhibeẽ dicere inofficioſum:vt colligi
tur.j.e.l.cõtra maiores.ꝗ̃venit ad ſuppletionẽ iſtius.et ſuppletur
duobus.Primò in eo quod dixi.Secũdò quia pẽdente lite ſuper
nullitate & falſitate non currit tempus præfixum ad intentandã
querelam.ſ.quinquennium.ſed dormit quouſq; lis ſit finita.&
ergo ſnĩa abſolutoria lata ſuper vno de iſtis remedijs non parit
exceptionẽ rei iud.ſuper altero:& ratio eſt:quia ꝓueniunt ex di
uerſis cauſis,ſeu principijs:licet tẽdant ad eundẽ effectũ,ſeu fi
nem.& ad faciendũ defunctũ inteſtatum.ſed hoc nõ curatur ꝗ
cauſæ ſunt diuerſæ:ex quibus oriũtur remedia. Nam requiritur
idẽtitas trium.ſ.cauſæ,rei de qua agitur:& perſonarũ inter quas
agitur:vt oriatur exceptio rei iudi.querela enim oritur ex impie
tate patris,qui filium iniuſtè & ſine legitima cauſa exhæredauit
ſed falſitas oritur ex impietate hæredis ſcripti:qui facit falſum te
2 ſtamentum fabricari.†Contra iſtam l.extra glo.oppo.primò iſta
remedia ſunt inter ſe contraria.quia quærela prǽſupponit teſta
mentum eſſe verum & validum.falſitas verò contrariũ.ſ.falſum
& inualidum:ergo nõ poſſunt ab eo intentari vt l.j.j.de furt.Sol.
ſimul & in eodem libello.fateor:quia eſſet ſibi contrarius per il
lam l.& hoc ſi purè.ſecus ſi ſub conditione:puta dico teſtamen
tum falſum,vel nullũ:& ſi reperirieẽ verũ & validũ,dico ipſum
inofficioſum.ſicut põt quis dicere ſnĩam nullã:& ſi qua eſt iniu
ſta:& ideo appellat:vel petit reſti.in integ.vt no.in l.j.j.q̃ñ pro
nõ eſt neceſ.& l.ſi expreſsim.ff.de app.& c.reſtitutus.de reſti.in
integ.Si verò primò egit vno remedio,& lit. pendente vult in
tentare aliud,ſimiliter non admittitur:quia eodẽ tẽpore eſſet ſibi
contrarius:etiã ſi vellet intẽtare ſub cõditione: & tũc eſſent duo
iudicia:& ſecundũ eſſet fundatũ in futuro euẽtu: quod eſſe non
debet:vt l.non quemadmodum.ff.de iudi.& dixi in l.j.ſ.de iud.
Si verò finitum eſt illud iudicium : tunc ſi agens obtinuit:&
idem.vt non poſsit aliud intentare : quia eſſet ſuperfluum:cum
iam habeat intentionem ſuam:ſi verò ſuccubuit,bene poteſt:vt
hic:ꝙ in l.Aurelius.§.Idem quæſijt.ff.de libe.lega.& no.in dicta
lege,prima. infrà de furtis. † Sed contrà adhuc ſi ſuccubuit
cum

cũ ſnia pro veritate habeat & præſumit illud remedium ſibi nõ cõpetiſſe.vñ cũ elegerit remediũ incõpetens,ſibi imputet: quia cenſet renũtiaſſe remedio cõpetenti.vt l. mater decedens. circa fi.ff.eo.Sol.intellige hoc qñ ignoranter elegit remediũ incompe tens iuſta ignorantia facti:& ſic nõ cenſet renũtiaſſe qa ignorãs nihil agere videt.vt l.ex maleficijs.§.lõgè minus.ff.de act.et ob. & l.ſi per errorẽ.ff.de iur.om.iud. Si verò ex certa ſcientia, procedit cõtrarium.Quid autẽ ſi per errorẽ iuris? dic vt l. Clodius. cũ ibi plenè no.ff.de acqui.hære.quia Papinianus & Paulus iuriſcõ.fuerũt in hoc diſcordes.vt Bar.ſubtiliter examinat. Tertio opponit ad idẽ qđ nõ poſsit ad aliud remediũ redire. vt l. poſtquã.& l.legitimã.ff.de pe.hære.Sol.ibi loquit quando primò approbauit teſtamentũ:cõſequẽdo legatũ ex eo poſtea vult impugnare:tũc diſtinguitur an ignorãter accepit legatum : & poſtea vult impugnare an ſciẽter:tũc aut erat talis nullitas quã ipſe poterat tollere,puta præteritionis.vt l.filio ꝑterito. de iniu. teſta.& tunc non põt eam allegare aut nõ poterat eã tollere puta ſi proueniebat ex defectu ſolennitatis teſtiũ,& tunc ſecus qđ dic vt l. poſt legatũ.ff.de his quib.vt indi.hic verò primò impugnauerat vno modo,poſtea vult impugnare alio modo.In glo.ij.ibi. [ſed dic.]hoc recedit à præcedenti opi.quæ eſt falſa.nã idẽ eſt in petitione hæreditatis qđ in rei ven.ſ. qa ſi proponatur inuicẽ in libello nulla cauſa expreſſa quare ad agentẽ pertineat,omnis cauſa cenſetur in iudiciũ deducta & ideo licet vnã tantũ proſequat & ſuccũbat,ad aliam redire non põt:vt l.ſi mater. in princip. & §.eandẽ.ff.de excep.rei iu.ſecus ſi in libello expræſsiſſet reliquã cauſam quia tunc illa tantum cenſet deducta:ideo poſſet ad aliã redire.vt d.l.ſi mater.§.j.& hoc in fi.gl.ſed hic nec rei vendi.nec peti.hæred.fuit in iudiciũ deducta ſed quoddã præparatorium ad eam,ſ.querela vel quæſtio facti in quibus lata ſententia aperitur via ad petitionem hære.vnde non habent locũ iura prædicta quæ loquunt in actione reali vel mixta:ſed alia quę loquuntur in actione perſonali,in qua requirit expreſsio cauſæ in prin. & ſubſtantia tantum cenſetur in iudiciũ deducta: imò ſuccumbens poteſt ad aliam redire l. & an eadem §. actiones. & l. cùm quæritur.de excep.rei iud. Vltimò ad ſequentẽ gl. In glo. ſe ibi. [ſed non ſic eſt patrono debita hæreditas liberti vt filio patris.] contra licet hoc ſit verum aliquãdo vt in caſu quem poſui in aut. vnde ſi parens quia libertus in præiudicium legitimæ patroni poteſt benemerentem remunerare de bonis ſuis.vt l.diuus.ff. ſi quid in frau.patr.pater verò non in prẹiudicium legitimæ filiorum.vt eſt gl.in d.aut.vnde ſi parens. in alio tñ videtur ſecus ꝙ magis ſit debita legitima patrono quàm filio per l.nõ vſq; adeo. ff.ſi quis à pa.fuerit manu. Tene ergo ſequen rem ſol.ꝙ in l. contraria patronus fuerat inſtitutus in minori parte quàm legitima: quo caſu habebat contra tabulas per quam petebat ſupplementum legitimæ ſi ergo accuſauit teſtamẽtũ de falſo, & ſuccubuit perdit illam portionẽ in qua fuit inſtitutus quia non debet quis ſentire cõmodum ex teſtamẽto quod nixus eſt impugnare. vt l. filium.§.omnibus.ff.de le.pręſtan.& in c.ex eo.de reg.iur.lib.vj. ergo perdidit contrata. quæ datur ad ſupplemẽtũ quia ſi deficit ſupplementũ,deficit ſuppletio quę non põt fieri niſi ad aliquid ſed in caſu noſtro ceſſat illa ratio quia ſi ſuccubuit in q. falſi, & poſtea vult agere querela:nõ agit vt ſuppleatur illud quod erat in teſtamento relictum ſed vt teſtamentum reſcindatur:& idem fuiſſet olim ſi fuiſſet inſtitutus in minori parte quàm legitimæ: & propter hoc haberet querelam.vt in l.parentibus.ſ. eod. quia etiam ſi accuſaſſet de falſo,& ſuccubuiſſet,nõ repelleretur querela licet perderet illud in quo eſſet inſtitutus : quia non agit ad ſupplementum , ſed ad reciſionem teſtamenti hodie verò quia non agit querela,ſed ad ſupplementum: vt in l. omnimodo. videtur dicendum in filio illud quod erat olim in patrono l. ſi patronus ex minori.ff.de bonis liber.ꝙ ſi accuſauit de falſo, & ſuccubuit,cum perdat illud in quo fuit inſtitutus, non poterit agere ad ſupplementum ratione prædicta. Tene menti perpetuò quia non reperies fortè ita bene alibi & illam ſolutionem tenet Barto.licet non declaret nec dicat ea quæ dixi. Bald. verò impugnat dicens quòd qui intentat contrata. non agit ex teſtamento ſed contra teſtamentum. Breuiter nõ bene conſiderauit quia contratab.quæ datur patrono,non datur ad reſcindẽdum teſtamentum:ſed ad ſupplementũ legitimæ licet ſecus in illa quę dat filio.†In e.ibi.[de codicillis.l.fi.] Dic ꝙ ibi loquit in remedijs cõtrarijs oriẽtibus ex eadẽ ſcriptura:in quibus vno electo ſtatim alterum tollitur.hic verò loquitur in remedijs contrarijs non oriẽtibus ex ſcriptura teſtamẽti,ſed contra eam.vnde vno electo nõ tollitur alterum:nec etiam per ſentẽtiam abſolutoriam latam in electo.vt hic patet:eodẽ modo ſolue contrariũ de l.quod in hæredẽ.§.eligere.quia ibi in pluribus actionibus oriẽtibus ex eadẽ obligatione:quarum vna electa ſtatim altera tollitur.hic verò in remedijs oriẽtibus ex diuerſis cauſis: vt ſuprà oſtẽdi. Vltimò pro intellectu plurium iuriũ conſidera tres caſus: ꝙ aut ille qui impugnauit teſtamẽtũ vno modo,& ſuccubuit,vult impugnare alio modo:& loquitur iſta l.& l.contra maiores.j.eo. Interdum quia approbauit teſtamẽtum:petẽdo & cõſequendo commodũ ex eo:vult poſtea impugnare & reſtituere quod percepit: & loquitur l.poſtquã.& l.legitimam.ff.de pet.hære.& ff.de his quib. vt indi.l.poſt legatum.Interdum econtrà teſtamentũ impugnat & ſuccubuit,& vult poſtea approbare:& ex eo conſequi commodum:& loquitur l.filium.§.omnibus.de legat.præſtan.& d.l. poſt legatum:& idem ſi vult poſtea petere ſupplementum eius quod erat in eo relictum:vt l.ſi patronus ex minori.ff. de bonis lib.& in illa glo.

LEX XV.

1 Filiam præteritam. † Præteritio materna facit cõpetere querelã & ſic habet pro exhæredatiõe.h.d.nõ aũt cõtrata. vt l. illud.§.teſtamẽta.ff.de cõtrat. nec ius dicẽdi nullũ iſto iure:ſed hodie ſic:ſi in pręteritione nõ eſſet expreſſa cauſa:vt hic in glo.j.& no.in aut.de hære.& fal.§.exhæredatos.in gl. magiſt. In gl.i.ibi.[iuſta cauſa.] Glo.habet reſpectum ad ius autenticorum.nam de iure veteri teſtamentum non erat nullum:licet cauſa in præteritione non eſſet expreſſa:quia habebatur pro exhæredatione.vt in ſeq.glo.

2 ☞ *Querela non eſt actio,nec accuſatio,ſed tenet medium.*
Cum agitur de nullitate teſtamenti,non intentatur actio,nec officium iudicis.
3 *Si aliquis dixit ſententiam nullam,& ſuccubuit,poſtea uult appellare infra decẽ dies, an poſsit.*
4 *Citatus q. compareret infra xv.dies,quorum quinque pro primo,quinque pro ſecundo,& quinque pro tertio,& ultimo peremptorio termino aſsignatur,ſi miſit procuratorem in primo termino,de cuius mandato fuit diſputatum,& fuit pronuntiatum non eſſe ſufficiens,& interim lapſi ſint dicti termini:an ille citatus reputabitur contumax?*

LEX XVI.

1 Contra maiores. †Donec agitatur quęſtio ſuper nullitate teſtamẽti, vel etiã falſitate,nõ currit tẽpus in querela inofficioſi
2 teſtamẽti.h.d.nota.Veniamus ad caſum. †In text.ibi. [duplicẽ actionẽ.] impropriè loquit:qa nec querela eſt actio, nec accuſatio:ſed tenet mediũ:vt no.in l.poſthumus.§.ſi quis ex his.ff.eo.Nec etiã cùm agitur de nullitate teſtamẽti intẽtat actio nec iudicis officiũ.iuxta no.per Bar.in l.filio præterito. de iniuſ. teſta.& l.ſub cõditione.de codi.inſti.Expone ergo[actionem,] id eſt modũ agẽdi.In tex.ibi.[nõ ſit iure perfectũ:]puta qa deficiat in ſolẽnitate teſtiũ.In tex.ibi.[præſcriptio.] id eſt exceptio. In tex.ibi.[ex priori iudicij mora quinquẽnalis.] puta qa antequam diceretur teſtamentũ nullũ erãt lapſi de quinquẽnio,quo põt querela proponi:deinde litigiũ ſuper nullitate durauit triennio:& ſic lapſi ſunt alij tres . vnde videbatur quod ſi ſuccubuit in iudicio nullitatis,nõ poſsit filius ad querelã redire: cõtrarium tamẽ eſt:quia durãte litigio ſuper nullitate non cucurrerunt alij tres anni:quia nõ põt dici fuiſſe filius negligẽs in ꝓponẽdo querelam durante iudicio nullitatis; quia non potuit proponere,cũ ſint iudicia cõtraria;quia querela præſupponit teſtamẽtum validum:ſed dicit eſſe inofficioſum:ſed iudicium nullitatis dicit teſtamentum inualidũ:ſed primi duo anni bene cucurrerunt:quia tunc ceſſabat illa ratio.Dormiuit ergo illa præſcriptio quinquẽnalis durãte litigio:licet ſemel fuerit cœpta:& ſic eſt cõtra Bart. qui dicit in l.naturaliter.ff.de vſuc.ꝙ de iure ciuili non reperitur præſcriptionẽ ſemel cœptam poſtea dormire niſi in caſu l.ſicut. de præſcr.xxx.an.licet de iure canonico reperiatur.certè etiã de iure ciuili reperitur.vt hic.& in alio caſu j.de iure delib.l.fi.§.donec.& etiã plures alij reperiẽtur:ſi quis bene ſcrutatus fuerit. In tex.ibi.[nõ ceſſantibus.] Iſte tex videtur velle ꝙ tempus nõ currat:nec proueniat ex eo quod ſuprà dixi.ſ.quia non potuit que-

a ☙Non fuit iuſta cã, quando ex ea nulla ĩgratitudo obijci poſ ſit,ex quatuordecim illis enumeratis ĩ au thenti. vt cum de ap pella. cogn.§. ſi quis de prædictis.qn po- tius cogendi ſint pa- rentes hoc caſu ad ſu ſtinenda onera ma- trimonij,filiam inſti tuere.aliàs exhęreda ta aut præterita per querelam rumpit te ſtamentũ,vt ex tex. hoc patet.

relam proponere durãte primo iudicio:ſed
ꝓueniat ex eo quod illo iudicio durãte nõ
ceſſat filius teſtamẽtũ impugnare:licet non
per querelã: vnde ex hoc videtur colligi ra
tio quare durãte cõpromiſſo nõ currat tem
pus app.proſequendæ:quia litigando corã
arbitris appellationẽ videtur ꝓſequi : quia
quotidie impugnat ſñiam.ſi ergo nõ litigãt
nec corã arbitris,nec corã iudice: licet agãt
adinuicem,ꝙ tp̃s ſi currat nõ ceſſeat valere,
nec impedit curſus de iure ciuili:ſed de iu-
re cañ.vr̃ aliud.vt in cle.quãdiu.de ap. Cõ-
tra iſtũ tex.op.ꝙ imò durãte primo iudicio
currat tp̃s in querela:vt in l.qnquẽniũ.ff.de
adul.Sol.intellige hic ꝙ ignorauit ꝓbabiliter teſtm̃ eſſe validũ:
& ſic nõ imputaſ ſibi ſi nõ incœpit à querela. qa nõ putabat eã
ſibi cõpetere:ſed potius à iure dicendi nullũ:ſed ſi ſciebat teſtm̃
nõ eſſe nullũ,& ſic eligitviã incõpetẽtẽ,durãte illo litigio curret
3 tp̃s l.mater decedẽs.ff.e.Et per hoc ſoluiſ quæſtio. † ſi aliqs dicit
ſñiam nullã,& ſuccubuit,poſtea vult appellare infra x.dies à tẽ
pore quo ſuccubuit an poſsit:nã ſi habuit iuxtã cãm credẽdi qđ
ſñia eſſet nulla,nõ eſt ſibi imputãdũ ſi incœpit à nullitate: & du
rãte iudicio nullitatis nõ currit tp̃s appellãdi:ſi prius nõ erat de-
curſum:ſed ſi nõ habuit iuſtã cãm credẽdi:tũc bene currit tẽpus
appellãdi:& ſibi imputet quare elegit viã incõpetẽtem:conſiliũ
eſt ergo ꝙ ſimul dicat nullã:& ſi qua eſt,appellet iuxta not.in l.
ij.qñ prouo.non eſt neceſ.quidã verò dicunt ꝙ.poſtquã poteſt
hoc facere,etiam ſi iuſtè credidit ſñiam nullam , imputandũ eſt
ſibi quare etiam non appellauit ad cautelam:& ſic dicunt tẽpus
appellãdi cucurriſſe.certè etiam hic poterat cum iudicio nullita
tis teſtamenti cumulare querelam conditionaliter.& tamen hoc
4 ſibi non imputatur:ideo tene quod ſupra dixi. †Inducitur etiã
iſta l.per Doct.ad quæſtionẽ.ſi aliquis fuit citatus ꝙ cõpareret
infrà xv.dies. quorũ v.ꝑ primo,v.pro ſecũdo v.ꝑ tertio & vlti-
mo peremptorio termino aſsignantur.in primo termino procu-
ratorem miſit.de cuius mandato fuit diſputatũ: & finaliter fuit
pronuntiatum non eſſe ſufficiens,& interim lapſi ſunt dicti ter-
mini:an ille citatus debeat reputari contumax:vt ſic cõtra eum
alia citatione nõ facta poſsit procedi tanquã contra cõtumacẽ.
nam ſi iuſtè credidit mandatum ſufficere,non debet reputari cõ
tumax:quia putabat ſe ſatisfeciſſe primo termino.& ſic non eſſe
locum ſecundo,vel tertio.argu.huius.l.ſed ſi non habuit iuſtam
cauſam credendi:tunc reputatur fuiſſe contumax:quia dicti ter
mini cucurrerant non ob.diſceptatione facta ſuper mandato: &
hoc etiam ponit Bart.in l.ij.§.non ſolum.ff.ad tertu.& l.ſi finita.
§.Iul.de dam.infe.Inducitur etiam per Cy.ad plures alias.q.ſimi
les.In gl.fi.ibi.[Sed ar.contrà.ff.vi bo.rapt.l.ſi ſeruus.] illa nihil
facit:quia ibi quæritur an negligentia adhibita in vno noceat in
altero quo caſu dic vt ibi:& l.fi.de his qui à non domi.manu.in-
frà,hic verò econuerſo:an diligentia adhibita in vno proſit in al
tero,vt non currat tempus.In eadem ibi.[de euict.l.minor.§.j.]
nec ille facit ad propoſitũ:quia loquitur an ſententia lata in vna
actione præiudicet in altera:hic nõ quæritur de ſententia,ſed de
diligentia adhibita in vno:an proſit in alio.In glo.ibi.[Reſpon-
deo vtile eſt quo ad quid.] nõ intelligas quo ad id quod ſtatim
ſequitur in gloſſ.dum dicit [quia ex quo currere incœpit &c.]
nam quo ad illud cõtinuum eſt:nõ vtile:ſed quò ad illud quod
infrà ſubijcitur in ver.[ſed nõ illi quibus iuſta cauſa &c.] & dic
non potuit agere querela in alio libello:& in alio iudicio poſt pri
mum inchoatum:ſed in eodẽ libello bene poterit intentare que-
relam conditionaliter:tamen ſibi non imputatur ſi non intenta-
uit,& iuſtam cauſam habuit credendi quòd nõ expediret , quia
teſtamentum erat nullum.In fi.glo.ibi.[quia omnes ſimul pro-
ponere poteſt.] diſtinguo ergo ſecundũ Doct.cum quis habet
plura remedia,& elegit vnum:an durante litigio currat tempus
in altero:quòd aut ambo competebant aut vnum:& alterum pu
tabatur competere. Primo caſu aut poterant ſimul proponi,&
non fuit propoſitum niſi vnum:& tunc currit tempus in altero:
vt inſti.de excu.tut.§.cum autem.Aut non poterant ſimul com
petere:& tunc ſecus:vt in l.quinquennium.ff.de adul. Secundo
caſu principali ſi elegit remedium quod non competat,ſed puta
batur competere,diſtingue:an iuſtam cauſam credẽdi habebat,
vel non:vt ſuprà dixi:& hoc ſi non poterant ſimul agitari in di
uerſis libellis & iudicijs.aliàs idem eſſet quod in caſu præce.

1 ☞*Soror ſi præterijt ſororem ſuam,& filium ipſius ſororis turpem perſonam hæredem inſtituit:quòd illa ſoror eademque mater contra filium habeat querelam.*

LEX XVII.

1 CVm filium. †Præteritio facta à filio de matre
habetur pro exhæredatione.h.d.
ſecundũ vnũ intellectum ꝙ filius ille fuerit teſtatus&
præterijt matrẽ,& inſtituit ſororem . nam mater habet
querelam, tanquam exhæredata:ſicut econuerſo ſi mater præ-
terijſſet filiũ.intellige tñ hodie vtrũq; dictum:qñ in præteritione
eſſet inſerta cauſa:pater verò præteritus à filio emãcipato habet
cõtratab.vt in l.filio.§.contratab.ff.eo.ſed in l.pater filiũ.eo.titu.
dicitur ꝙ habet querelam.Glo.exponit ibi querelã.i.contratab.
do.Raph.ſubtiliter dicit aut pater emancipauit filiũ.vel nepotẽ
& tunc habet ius manumiſ.ſicut patronus:ideo habet cõtratab.
ſicut ille per quẽ non rumpit teſtamẽtum,ſed conſequitur legiti
mam:niſi ſit inſtituta turpis perſona ; quia tunc rumpit totum:
vt in l.patronus.ff.ſi quis à pa.fue.manu. Aut non manumiſit,
ſed alio modo erat extra ſuam poteſtatẽ:vt ſi nepos ex filio emã-
cipato conceptus eſt poſt emãcipati:& natus: & tunc contrate-
ſtamentũ talis nepotis non habet contratab. quia non habet ius
manumiſſoris.ideo habet querelam:ſic debet intelligi.l.pater fi-
lium.& dicit hãc diſtinctionẽ probari per l.j.§.fi.ff.ſi quis à pa.
fue.ma.dic de hoc vt l.pater filiũ.quæ eſt valde difficilis & repe
2 tibilis,& profunda in tex.& glo.& materia.† Alio modo intelli-
gitur iſta l.in teſtamento ſororis,quæ præterijt ſororẽ ſuã:filium
autem ipſius ſororis turpem perſonam hæredem inſtituit. dicit
hic ꝙ illa eademq; mater contra filium habet querelam:per l.fra
tris.j.eo.quod no.quia mater poteſt filio imputare turpitudinẽ,
& totam hęreditatem ſororis ab eo auferre:vt l.Pantonius.ſi quis
à pa.fue.ma.tunc ergo ſupple ad tex.dum dicit [filium tuum]
ſ.turpem perſonam:aliàs non procederet:vt in d.l.fratres.& po
teſt regi ex parte ante,& ex parte poſt.

1 ☞*Offenſa dicitur etiam illa,quam quis reuocat ſibi animum:licet non iuſtè: & non eſt punibilis.*
3 *Quod poſſim tibi imputare inimicitiam,quæ prouenit ex defectu uel culpa mea.*
Varietas improbatur.

LEX XVIII.

1 CVm te. †Nolle diuertere à marito,nõ eſt iuſta
exhæredãdi filiã.h.d.iſta l.cũ; l.filia.ſed
hæc loquitur in patre:illa in matre . qui volebant filiã
à marito ducere.& quia noluit:ipſam exhęredauerũt
a nõ fuit iuſta cauſa:ˀſed potius de hoc eſt cõmẽdanda:vt in l.ſi de
2 prehẽdenda.j.de inſti.& ſubſtitu.ſub condi.fact.† No.in iſta l.in
verbo[offenſum.] ꝙ offenſa dicitur etiam illa quã quis reuocat
ſibi ad animũ:licet non iuſtè:& ſic non eſt punibilis. qñ aũt age
retur de pœna imponẽda,non dicitur offenſa,ex qua pœna non
imponitur:vt l.teſtamento.ff.de manu.teſta. de hoc plenè Bart.
3 in l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publi. †Et eſt arg.ꝙ nõ poſſim
tibi imputare inimicitiam quæ prouenit ex defectu , vel culpa
mea:vt j.l.proxi. Item not.in l.filia.contra homines mutabilis
voluntatis.qui hodie volunt vnum:cras aliud,nam improbatur
varietas.

1 ☞*Filia ſi antequam pater ſit negligens ipſam maritare, (quia non tranſiuit adhuc tempus xxv.anno.) ſe maritet ſine conſenſu patris:an poſſit iuſtè exhæredari?*
Quid in filio recipiente uxorem contra uoluntatem patris?
2 *Filiæ poſt xxv.annum poſſunt ſeipſas maritare, & pater tenetur eis aſſignare dotem, & poſſunt patri ponere cornua,nec poteſt pater eis imputare.*

LEX XIX.

1 SI filiam †Filia propter impudicitiam poteſt ex-
hæredari.h.d.idem in filio:vt in authen.
vt cum de appel.cognoſcitur.§.cauſas. niſi pater co-
piam dederit,vt in authen.hic poſita : quam not. & tene
2 menti:& ſume argu.à contrario ſenſu ipſius. †quòd ſi filia ante
quam pater ſit negligens ipſam maritare,quia non tranſiuit ad-
huc tẽpus xxv.ann.ſe maritet ſine conſenſu patris, põt iuſtè ex
hæredari.Item videſ de filio recipiẽte vxorẽ cõtra voluntatẽ pa
tris.ar.in l.iij.§.ſi emãcipatus.ff.de cõtratab.& de iure ciuili non
valeret matrimoniũ:vt in l.ſi (vt ꝓponis.) j.de nup.de iure cano
nico ſic:vt no.in l.Paulus.in fi.gl.ff.de ſta.ho.tñ pater offenditur
vnde

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

vnde illa auť.remanet incorrecta:lic et do.Raph.dubitet de hoc ſed mihi non videtur dubitãdum:quia ius canonicum diſponit defendere matrimoniũ,non de iniuria patris: ſicut in ſimili in l. j.& ij.de ſecundis nupt.quia de iure canonico mulier habet licentiam nubendi infra annum luctus quo ad pœnam infamiæ: non quo ad ea quæ cõcernunt vtilitatẽ filiorum primi matrimonij,vt in c.cũ ſecundũ.extrà de ſecundis nupt. †Et not. hic ma-
1 gnum periculũ in habentibus filias nubiles,vt non differant eas maritare vltra xxv.an.aliàs poſſunt ſeipſas maritare: & pater tenetur eis aſsignare dotem.ᵃ vt in c.ſemẽ.xxx.q.ij.Et etiã poſſunt
2 patri tales filiæ ponere cornua.qa nõ poteſt pater eis imputare.

Appellatione fratris uel ſororis ſimpliciter prolata non comprehenduntur niſi fratres carnales qui obtinent primum gradum de iure canonico ſed de iure ciuili ſecundum,& q.non comprehendatur niſi conſanguinei.i.ex eodem patre nati, niſi communis uſus loquendi ſit in contrarium.
Plus prouidetur lineæ maſculinæ quàm fœmininæ.
Quæ infamia faciat competere querelam contra teſtamentum fratris, & an concurrentibus illis tribus de quibus hic competat querela ſi frater non fuit exhæredatus, ſed præteritus?
4 *Frater per hanc querelam an obtinebit ſolam legitimam?*
5 *Quid ſi frater in teſtamento reliquiſſet ei integram legitimam:& in reſiduo inſtituiſſet turpem perſonam?*
6 *Si illa turpis perſona erat ſucceſſura ab inteſtato.& non frater,quia erat filius teſtatoris,eiuſdemque fratris,q.tunc frater non habebit querelam.*
7 *Frater ſi occidit fratrem,uel uulnerauit,an ſibi ſuccedat ab inteſtato?*
8 *Si frater inſtituit turpem perſonam,& etiam non turpem, an agetur querela contra turpem,& non contra non turpem?*

LEX XXI.

1 FRatris. †Contra teſtamentum collateralis non competit alteri collaterali querela inofficioſi niſi tribus concurrentibus.ſ.q eſſet frater,vel ſoror carnalis. & ſic in primo gradu & ex eodem patre, & quod fuerit inſtituta turpis perſona:de falſo verò teſtamento quilibet cuius intereſt. ſ. qui ſuccederet ab inteſta.non facto teſtamento,poteſt accuſare.h.d.iſta l.fratris.& l. fratres.j.eo. & de iſta materia ſolum hic habeť & in l.j.ff.eod.& inſtit. de exhæ. li. contratab.verò non habet locum inter collaterales.et etiam concurrentibus prædictis tribus.vt patet in l.j.§. liberos. ff. ſi quis à par.ma.ſed ſolum inter aſcẽdentem & deſcendentem & per lineam maſculinã inter quos põt habere locũ bo.poſ.vnde libe-
2 ris vel l.j.§.j.vel ij.de cõtratab. †Not.in iſta l.dum dicit[exceptis fratre & ſorore.]iuncta l.fratres.quæ intelligit de cõſanguineis. b q appellatione fratris ᵇ vel ſororis ſimpliciter prolata non comprehenduntur niſi fratres carnales,qui obtinent primum gradũ de iure canonico ſed de iure ciuili ſecus alij verò fratres, puta patrueles,vel conſobrini,vel cuſini, non comprehendantur de hoc vide quod habetur in tex.& per Bald.in l. Lucius.§.quæſitum.ff.de leg.ij.videtur etiam quod non comprehendantur niſi conſanguinei.i.ex eodem patre nati,niſi communis vſus loquẽ-
3 di ſit in contrarium per illas ll.† Item not.in l.fratres.q plus pro uidetur lineæ maſculinæ,quàm fœminæ. Quęritur de pluribus & primò de qua infamia loquatur tex.in l.fratres. dic quòd etiã de infamia facti.vt not.per glo.in l.nullã.ſ.de infa. q̃ ponit effectus infamiæ facti.ſ.tres & inter eos eſt ille, quod facit competere querelam contra teſtamentum fratris. Item quæritur cõcurrentibus dictis tribus,an competat querela ſi frater non fuit exhæredatus, ſed præteritus quidam dixerunt q non: ſed contra tex.Contrarium determinant Doct. per illum §. liberos:& quia talis præteritio habetur pro exhæredatione ſicut præteritio ma-
4 terna. †Tertiò quæritur quid obtinebit frater per hanc querelam:dicunt quidam q ſolam legitimam vt ſentit glo. in auť. nouiſsima.dum loquitur de legitima fratris.i. quã dicunt fore debitam quando turpis perſona ſit inſtituta,non aliter. & erat quarta pars,quæ hodie non eſt aucta.Guli.de cu.dicit quòd non meminit ſe legiſſe de legitima fratris & ideo tenet & etiam alij Doctores quòd reſcindat totum teſtamentum,& totã hæreditatem obtinebit:qa in odium inſtitutę turpis perſonæ conceditur ideo datur in totum,etiam ſi eſſet talis perſona cui etiam aliàs nõ datur niſi legitima vt patet in patre, & patrono,qui per contratabu.non auocant niſi legitimam & tamen quando eſt inſtituta turpis perſona,auocant totum.vt in l.Pantonius.ff. ſi quis à pa.
5 fue.ma. †Ex quo ſequiť quòd ſi frater in teſta.reliquiſſet fratri integram legitimã,& in reſiduo inſtituiſſet turpẽ perſonã,adhuc cõpeteret querela ad obtinendũ reſiduũ.ſecus in filio exhæredato,vel inſtituto in integrã legitimã:quando non eſſet inſtituta turpis perſona.ſ.e.l.cum quæritur.Alij dicũt cõtrariũ:quia nõ debet eſſe melioris cõditionis frater quã filius:& ita dicit d. Ang.de Peru.in l.j.ff.e. ſed verũ eſt ſtãtibus eiſdẽ terminis.aliàs ſecus,vnde quãdo turpis perſona eſt inſtituta, videť q filius etiã ſi ſit relicta ſibi integra legitima poſsit agere querela ad reſiduũ odio inſtituti.per illã l.Pantonius.& tene mẽti.& vide gl.in auť.de hære.& falc.§.primũ quidẽ.
6 quæ tenet q fratri debeť legitima.† Quæritur etiã quid ſi ab inteſt.illa turpis perſona erat ſucceſſura,& nõ frater? vt quia erat filius teſtatoris eiuſdemq; fratris. dic q tunc frater nõ habet querelã:vt ſentit gl.in l.Ti-
7 tia.ff.eo.quod.no. †Quæro etiã quid ſi fra-
c ter occidit fratrẽ,ᶜ vel vulnerauit:an ſibi ſuccedat ab inteſt.vr q ſic p l.hi cõſequẽter.§.j.ff.fa.erc.& p l.cognatis.ff.vñ cognati.Breuiter quãdo occidit,dicas cõtra per l.cũ ratio.§.fi.ff.de bo.dã.nam perderet hæreditatem ſi alius occidiſſet:& ipſe necem defuncti non vindicaſſet:vt in l.j.& ij.ſ. vbi cauſæ fi.fortius ſi ipſemet occidit: ſed ſi vulnerauit,quia erat inimicus,puta quia accuſauerat de crimine capitali:non prohibeť à ſucceſsione inteſtati: ſed bene poſſet exhæredari:etiam turpi hærede inſtituto.& cauſæ ingratitudinis ſunt tres.de quibus dic vt in auť.de nup.§.ingratitudinẽ. Nec obſt.l. cum patronus.de iure patronatus.quia facilius tollũtur iura pa-
8 tronatus quã ſanguinis ſecundũ Gul.& Bar.† Item quæro quid ſi inſtituit turpem perſonã,& etiã non turpẽ? dic q ageť querela cõtra turpẽ:& nõ cõtra nõ turpẽ:vt ſ.e.l.cum duobus.& ibi gl.j. hoc ſentit. Itẽ dicit Gul.de cu.q in exhæredatione fratris qñ inſtituitur turpis perſona,quo caſu eſt neceſſaria,ad repellendum fratrẽ à querela non expedit inſerere cauſam ingratitudinis: ſed ſufficit q ſubſiſtat vera cauſa:licet ſecus in exhæredatione filij: in qua requiriť expreſsio cauſæ:quia hoc nõ reperitur in exhæredatione fratris.certè ſi ſubſiſtit etiã vera ingratitudinis cauſa: ſi non ſit exhæredatus expreſsè,ſed præteritus,cum talis præteritio habeatur pro exhæredatione, ſufficit ad repellendum fratrem à querela probare cauſam ingratitudinis: ſicut olim ſufficiebat quando filius exhæredebatur:vt j.e.l.liberi.tunc tamẽ requiritur expreſſa exhæredatio:non tamen requirebatur expreſſio cauſæ.

a ¶Dotem. Adde gl͛o. in cap.de raptoribus xxxvj. quæ.j. Abb. in capit.j. de adulte. in c.accedẽs. de ꝑcu. & in c.j.de deſpõ.im pub.Bal.Io.de Imo. Raph.Cu.Lu.Ro.in l.j.ff.ſo.ma. Alex.de Imo.cõſi.cxxxix. in cip. Viſo themate.in iij.col.in ij.vol.

b ¶Appellatione fratris.An appellatione fratris cõtinetur frater illegitimus.vide per Pau.de Ca.cõſi. cxxxiij. inci. In cã q̃ veniť corã dño vicario.& an appellatione fratris in ſtatutis veniat frater vterinᵘˢ vide per Ang. conſi. xcvij.& an cõprehẽditur frater patruelis vide per Bar.in l.Lucius. §. quæſitum.ff. de leg.ij.

c ¶Si frater occidit fratrẽ.Adde Barb. cõſi. lxx.incip.vbi Chriſtus.in iiij.vol.l xiij. col.eũdẽ Barba.cõſi. viij.incip.vbi Chriſtus.in iij.volu.in j. colum.

1 *Filius ſi hodie exhæredetur cum expreßione legitimæ cauſæ,licet non ueræ:& aliquid ſit ſibi relictum,etiam iure legati:teſtamentum non dicitur nullum:licet nõ habeat iure inſtitutionis,ſed aget ad ſupplementum.*
2 *Vſufructuarius ſi emit proprietatem à domino,& ſic extinguitur uſusfructus,& per uicinum uel propinquum fuit retractata emptio ex forma ſtatuti:an uſusfructus extinctus reuiuiſcat?*

LEX XXII.

1 SI maritus. †Reſciſſo teſtamento per querelam actiones cõpetentes hæredi,quæ propter aditionẽ erant cõfuſæ:reſtituunť eidem.h.d.Et ſic omnia reponũtur in priſtinũ ſtatũ: ſicut poſt reſtitu.in inte.vt ſuprà de reputa.quæ fiũt in iudicio.l.ij.ſ.ſi aduer.trans.
2 In glo.ij.ibi.[vel dic hoc fuiſſe additum.] No.ex iſta glo.ad tex. relata qui in filia exhæreditata loquiť:q ſi hodie filius exhęredetur,taliter,q exhæredatio valeat:quia fuit facta cum expreſsione legitimæ cauſæ:licet nõ verę q aliquid ſit ſibi relictũ etiam iure legati:nõ dicitur teſtamẽtum nullũ:licet nõ habeat iure inſtitutiõis,poſtquã eſt legitimè exhæredatus,nec agit querela poſtquam aliquid ſibi fuit relictũ:ſed agit:ad ſupplemẽtũ. Iura ergo quæ dicunt q debet habere iure inſtitutionis.aliàs pro pręterito habetur,debẽt intelligi niſi fuerit legitimę exhæredatus. Tene menti. Olim verò talis exhæredatus cui fuiſſet relictum iure legati minus legitima,habuiſſet querelã:ſecus ſi legitima:vt ſ.eo.

l.cum quæritur.tm̃ aũt exhęredatio legitima valet quo ad valo-
rem teſtamẽti,quantũ tit.inſtitutiõis qñ eſt hæredatus. No.bene
& tene mẽti. In gl.fi.in fi.ibi.l.[propter.§.neptis.] Doctor repro
bant illam glo.quia ille §.loquitur qñ hæres adiuit hæreditatem
cum crimine ſeu delicto:quia nõ vindicauit necẽ defuncti: quo
caſu ſi ſciuit,ſibi aufertur hæreditas per fiſcũ:& nõ reſtituuntur
ſibi actiones quas habebat cõtra defunctũ ſcelere ſuo deperdi-
tas.Præterea licet ſibi auferaẽ hæreditas per fiſcũ nõ tamen deſi
nit eſſe hæres:& ſic nõ deficit cauſa extinctionis:vt l.ex facto.§.
Iulius longinus.ff.de vulg.& pup.Sed ſi ignoraſſet,nõ perderet
hæreditatẽ:in caſu verò noſtro licet ſciret teſtm̃ ſubiacere quere
læ.nõ videreẽ deliquiſſe adeũdo hæreditatẽ: & ſi per querelam
poſtea auferẽ,ipſo iure deſinit eſſe hæres vt ſ.e.l.cũ duobus . vñ
ſibi reſtituuntur priſtinę actiones indiſtinctæ:ſiue ſciuerit,ſiue
ignorauerit ſecũdum oẽs.ad qđ adducũt.l.dñs.in prin.ff.de vſufru.
Sed quõ pñt reuiuiſcere actiones ſemel extinctæ?vt in l.qui res.
§.areã.de ſol.Dic ꝙ nõ reſtituunẽ eędẽ in ſubſtãtia vel numero:
ſed aliæ ſimiles illis.Et an ſint directæ,vel vtiles:vt l.ſed reuoca
3 ta.ff.de iure fiſci.vel in l.auferẽ.§.fi.cũ ll.ſeq. †Et illa inducũtur
ad q.nã pone ꝙ vſufructuarius emit ꝓprietatẽ à dño , & ſic ex-
tinguiẽ vſusfructus:qa nõ põt qs habere vſumfructũ in re ſua.ſ.
formalẽ,ſed cauſalẽ ſic:vt l.vti frui.in prin.ff.ſi vſufr.peta. Pone
ergo ꝙ poſtea ꝓvicinũ vel ꝓpinquũ ex forma ſtatuti diſponẽtis
poſsit,īfra certũ tp̃s retractari,fuit retractata ẽptio ꝓprietatis an
vſusfructus extrinſecus reuiuiſcat,vel ſibi reſtituatur? dic ꝙ ſic
indiſtinctè:ſiue ſciebat poſſe retractari,ſiue ignorabat.per illã l.
dñs.& per id quod ſ.dixi.quia ſine delicto emere potuit ꝓprie-
tatem:licet Gul.de Cug.videatur aliter dicere.& vide ff.de iure
fiſci.l.eius qui delatorem.j.§.fi.

2 *Filius qui prohibuit patrem teſtari,ſi poſtea pœnitentia ductus permittat, eum teſtari,ꝙ non debeat exhæredari propter prohibitionem præteritam.*

LEX XXIII.

1 TEſtamenti. †Prohibere quẽ teſtari eſt iuſta cã
exhæredãdi illũ qui prohibet.h.d.
Et hoc ꝓcedit etiam hodie:quia numeratur inter qua-
tuordecim cauſas vt patet in auẽ.vt cũ de app.cogn.§.
cauſas.Glo.hoc no.intelligit:& etiã ibi probaẽ qñ ꝓhibuit cum
effectu,ita ꝙ tũc teſtari nõ potuit:ſed poſtea nõ ꝓhibitus teſta-
tus eſt,vnde in illo teſtamẽto põt illum exhæredare ꝓpter præ-
teritam prohibitionẽ:ſed ſi nihilominus teſtatus fuit tunc , puta
quantũ potuit fecit ne teſtes vel notarius ingrederentur domũ;
ſed nihilominus ingreſsi ſunt . nam pro illo conatu qui non ha-
2 buit effectum:non poterit illum filium exhæredare. †Sed pone
quod filius qui ſemel prohibet cum effectu,pœnitentia ductus
permiſit poſtea patrem teſtari , puto ꝙ non deberet exhæredari
propter prohibitionem præteritam.ar.j.famil.erc.l.in ipſius.Sed
quando poſtea ignorante filio,& de pœnitentia eius non appa-
rente fuiſſet inſtitutus.

1 *Si reperiuntur in teſtamento illa uerba quòd teſtator, inſtituit talem, cum hoc pacto quod debeat facere ſic, & ſic exponitur:id eſt cum hac conditione uel modo: nec habet uitiare teſtamentum ex eo quod miſceatur contractus cum ultima uoluntate.*

3 *Si mater inſtituat filium ſub conditione ſi emancipetur à patre,an tamen ea conditione pendente poterit pater petere bono.poſſeſ.ſecundum tabu.& habere adminiſtrationem bonorum?*

4 *An bonorum poſſeſ.ſecundum tab.quæ poteſt peti pendente conditione inſtitutionis,ſit iuris:uel facti?*

5 *Cui fiet illa reſtitutio,an filio,uel patri?*

LEX XXV.

1 FIlijs matrem. †Conditio quæ reſpicit fauo-
rem filij inſtituti,non facit eſſe
locum querelæ.h.d.Bar.nec etiã hodie reijcitur de le-
gitima.quod dic vt plenè no.in l.cum filio.ff.de vulg.
& pup.per Bart.ſecus ſi reſpiciat odium: vel cum dubitatur an
contineat odium,vel fauorẽ:quia tunc bene reijcitur hodie:vt j.
eo.l.quoniam in prioribus.olim non:ſed faciebat cõpetere que-
relam.Et diuide:quia primò ponit vnũ dictũ:vſq; ibi atq;.Secũ-
dò reſpondet duobus oppoſitionibus quæ poterãt fieri: vel dic
ꝙ primo ponit cõſiliũ:poſtea remouet duo dubia.veniamus ad
2 caſum.†In tex.ibi.[atq; eo pacto.] No.ar.ꝙ ſi repiunẽ ĩ teſtõ illa
verba ꝙ teſtõr īſtituit talẽ,cũ hoc pacto ꝙ dẽat facere ſic & ſic
exponit.i.cũ hac cõditiõe,vel mõ.nec habet vitiare teſtm̃ ex eo
ꝙ miſceaẽ cõtractus cũ vltima volũtate.de verb.ſig.l.verba gel
3 ſerunt & cõtraxerunt.†Et dic ꝙ moueẽ vnũ dubiũ circa conſi-
lium pręcedens,ꝙ non videaẽ bonũ:quia ſi mater inſtituat filiũ
ſub condi.ſi emancipatur à patre,ad quẽ mater noluit bona ſua
peruenire,nõ propterea ſequetur iſte effectus:quia l.cauetur ꝙ
īſtitutus ſub cõditiõe poterit ea pẽdẽte petere bo.poſ.ſecũdum tab.
quæ dat ſibi adminiſtrationẽ bonorũ:vt in l.ij.§.ſi ſub cõditione
ff.de bo.poſ.ſecũdũ tab.vnde pater poterit nomine filij antequã
emãcipet,& ſic pendente cõditione illã bono.poſ.petere,& oc-
cupabit bona:& diſsipabit,ad hoc reſpõdet Imperator duobus
modis ſecundum diuerſas literas, primo dicit ſi habetur in tex.
[patrem cum accipere nõ videri.] ꝙ illo caſu non poterit pater
de iure illam bon.poſ.petere:licet aliàs regulariter detur iſta bo.
poſ.inſtituto ſub cõditione:& hoc ideo ne fiat contra voluntatẽ
teſtatoris,qui noluit bona ad patrẽ peruenire per viam directã:
ergo nec per viam indirectã:& hoc ſatis bene probatur in ſimi-
li in l.ſcire oportet.§.j.ff.de tu.& cu.da.ab his. Aliqui habent in
tex.cum re.tunc eſt ſenſus ꝙ ex illa bo.poſ.pater nullũ ius acqui
rit ſed erit facti potius quã iuris:& ſic habebit eam:ſed non cum
re.i.nõ cum effectu:& pro illo intellectu facit finis huius.l.dum
dicit: [& ideo reſtituere debet.] licet quidã non habeant:& eſt
ſenſus ꝙ ſi pater de facto illam.bo.poſ.intentauit,& de facto nõ
debet illã retinere,ſed debet bona reſtituere:& nõ dicit cui:ſed
glo.fi.declarat poſtea in ver.[neq; ei.]opp.cõtra cõſilium ꝙ ſit
bonum:quia iure illo filius inſtitutus ſub conditione quæ non
erat in eius poteſtate,habebat querelã:& ſic pater poterit quere-
lam intẽtare nomine filij:& obtinebit hæreditatẽ:ſed reſpõdetur
ꝙ imò nõ poterit:quia tunc demũ cõditio facit cõpetere quere-
lam,qñ cõtinet grauamẽ filij:ſed hic cõtinet ꝓuiſionẽ filij:vnde
nec etiã reijciẽ hodie:quia lex quoniã in prioribus loquiẽ de cõ-
di.vel grauamine quæ vel quod olim faciebat querelã cõpetere
in odiũ querelæ:nõ in illa quæ non faciebat cõpetere:vt in caſu
4 illo.†Quæriẽ in gl.quæ incip.[alias cum re.]quæ multũ inepte
loquitur an bo.poſ.ſecundũ tab.quæ poteſt peti pẽdente cõdi.
inſtitutionis,ſit iuris,vel facti.Gl.hic vacillat.dic ꝙ eo reſpectu
quo à iure cõceditur,diciẽ iuris.quantũ verò ad effectũ:aut lo-
quitur cum cõditio pẽdet,aut poſtquã extitit, aut poſtquã defi-
cit.primo caſu eſt em̃ facti,& non iuris:quia ſolã adminiſtratio-
nem bonorũ acquirit:& quodãmodo cõſtituitur curator bonis
ne pereant.nam iuſtius eſt & cõuenientius quod ſint in eius ma-
nibus,& ꝙ cuſtodiantur ab eo quã ab alio:cũ ſperet ipſe habere
conditione exiſtente,tunc verò cum conditio exiſtit,efficitur iu-
ris:& ſine alia bo.poſ.vel aditione etiam ignorãs condi.extitiſſe
efficitur dominus bonorum hæreditariorũ.Si verò conditio de-
ficit,tunc aut erat inſtitutus extraneus,ad quem non erant deuen-
tura bona ab inteſtato:& tunc annihilatur:& tenetur ea reſtitue-
re venĩẽtibus ab inteſta.& de hoc caueat à princ.cum accipit &
hoc vna cum fructibus:vt l.inter omnes.ff.qui ſatiſda.cog.& l.
Paul.de præto.ſtip.Si verò erat talis cui ab inteſt.bona erãt per-
uentura,tunc illa bon.poſ.ſecundũ tab.conuertitur in illam bo.
poſ.quam ille ab inteſt.vel ex teſtamento fuiſſet habiturus:& ſic
in contratab.ſi erat filius:vel in vnde liberi:vel agnati:vel cogna
ti,ac ſi de albo fieret nigrum:vt dixit glo.in d.l.ij.§.ſi ſub condi-
tione.de bo.poſ.ſecũdum tab.Et ꝓdicta in alio caſu quã huius l.ſed
in caſu huius l.ille pr̃ ſecũdum vnã lec.nõ põt petere bon.poſ.ſcdm
alterã ſi petet:hodie de facto nec ius in bonis acquiret:nec etiã
de adminiſtratione:ſed de facto tenebitur reſtituere,ſicut de fa-
cto accepit:vt in fin.& ſic ſeruatur vtraque litera.& per hoc illa
5 Gloſſ.infraſcata remanet clara.†Sed cui fiet illa reſtitutio? Glo.
fina.declarat quòd fiet filio:ſi emancipetur & hoc eſt clarum ſi
tamen filius eſſet minor , dubitatur ſi curator: & non pater vel
alius extraneus per illam l.ſcire oportet.§.j.nec per viam vnam
fiet,quod per alteram iure fieri prohibuit. Si autem emancipa-
uerat , tunc appoſitum fuit tempus emancipationi fiendæ: &
erat lapſum . ſi enim conditio defecerat , extinguitur inſtitutio:
& filius poterit ab inteſtato ſuccedere: & non acquiret patri: &
ille eſt caſus in lege, penultima.ff.vnde liberi. quod tamen fa-
cere non poſſet ſi conditio adhuc non defeciſſet : quia quo
uſque eſt ſpes ſucceſsionis ex teſtamento , non defertur cau-
ſa inteſtati : vt ibi nota . in gloſſa . Si ergo conditio pendet,
& non fuerat appoſitum tempus , fiet reſtitutio ipſi filio:&
pater non poterit ſe impedire . argumen . in lege, Imperator.
ff.ad

ff.ad trebel.& ſi eſſet minor,dabitꝰ curator.vt in gl.& hoc nõ ſolũ iure nouo,quo filio acquiritur ꝓprietas. ſed etiã iure veteri: quo non acquirebatꝰ.ſed patri ꝑ illam l.imperator.hodie cõſiliũ iſtius l.non eſt neceſſarium.quia cùm filia poſsit acquirere ſibi ꝓprieta tem iuris:poterit ipſum iſtituere purè:adiecta clauſula ꝙ pri nõ acquiratꝰ vſusfructus:vt in autꝰ.excipitur.j.de bo.quæ lib.non ta men eſt correcta.quia ſi vteretꝰ conſilio huius.l.habet locũ quod hic dicitꝰ:ſed in inſtitu.patris non videtꝰ habere locum quod hic dicitꝰ:quia inſtitutus à patre ſub cõditione quæ non ſit in eius po teſtate,dicit teſtamẽtũ nullum:quia iterim nec eſt inſtitutus, nec exhæredatus.ergo ꝑteritus & ꝑteritio patris reddit teſtamẽtũ nul lũ.vt in l.ſi pater.j.de inſti.& ſubſti.ſecundùm tamen gl. & Bart. qui eas tenet, talis cõditio reijcitꝰ hodie de legitima: ſicut condi tio poteſtatiua.& ſic teſtamentum eſſet nullum.vt ibi not.

2 *Si teſtator dixit quandocunque filius meus deceſſerit ſine liberis,talem ſubſtituo ;an ſi decedat poſt pupillarem ætatem ualeat ſubſtitutio,ſi erat impubes?*
1 *Inſtitutus in legitima,an hodie poſsit grauari per uiam legati, uel fideicommiſsi?*
4 *Fideicommiſſum,an uideatur relictum à pupillo,an ab hæredibus eius, ut ſciamus an ua leat uel non?*
5 *Si pater reliquit filiæ mille pro dote ſua,quæ non excedebant legitimam.& ſi decederet ſine liberis,uoluit quod diſtribuatur inter pauperes,& deceſsit in pupillari ætate: an iſtud fideicommiſſum relictum pauperibus ualeat?*
6 *Habens duos filios,unum puberem,alterum impuberem,eos æqualiter inſtituit : & in uicem ſubſtituit uulgariter,pupillariter, & per fideicommiſſum.& ultimò morien ti ſubſtituit Titium,& deceſsit primò impubes:& ſucceſsit pubes ex pupillari:poſt ea deceſsit pubes relicto Sempronio hærede,ſi poſtea Titius fideicommiſſarius pe tat hereditatem à Sempronio,an poſsit Sempronius detrahere legitimam amborum filiorum,& etiam trebellianicam?*

LEX XXVI.

1 EX tribus. † Filio impuberi inſtituto in legitima tantum poteſt fieri ſubſtitutio pupilla ris.& propter eam non dicitur grauatus. Ideo non ha bet querelam.hoc dicit.& eſt bona lex.& ſemper alle gatur,& frequenter datꝰ in punctis:propter ea quæ nota. hic per Doct.In text. in fin.ibi.[certum eſt.] & ꝓpter talem ſubſtitutio nem non habet querelam ita ſubſtitu.ad text.vt conueniat titul. Opponi.quod non habeat dubium hæc l. poſtquam fuit inſtitu tus in tribus vncijs:& ſic eſt integra legitima ſecundùm illa iu ra:nam etiam ſi fuiſſet exhæredatus, & per viam legati relicta integra legitima,nõ habet q̃relã.vt s.e.l.cũ quæritꝰ.Sol.fateor qđ ex dicto capite clarũ eſt, quod non habet q̃relã:ſed vi debatur ꝙ haberet,propter ſubſtitutionem ſibi factam.arg.s.eodem.l.ſi pa ter puellæ à contrario.Nam ibi ideo non habet:quia illa ſubſtitu tio fuit reciproca.hic non:ſed reſponde per eandem l.nã ibi ideo non habet,quia illa ſubſtitutio non contineat grauamen, poſt quam erat reciproca.ſed hic quia erat directa pupillaris non con tinet grauamen:poſito quod non ſit reciproca.ſed continet pro uiſionem filij & fauorem:nam honor eſt habere hæredem ex te ſtamento,pupillus autem teſtari non poteſt. ſed datur patri ſen tentia ſubſtituere ſibi pupillariter directè ,quæ ſubſtitutio dicitꝰ teſtã filij:vt l.pr̃is & filij.de vul.& pu.ſicut ergo ipſe teſtatus nõ diceretꝰ ex ſuo teſtõ grauatus:& ita nec ex teſtõ quod pr̃ ſibi non facit non ſic ſi foret grauatus ꝑ fideicommiſſum : niſi etiam ipſe fuiſſet alteri per fideicommiſſum ſubſtitutus:vt d.l.ſi pater puel læ.& per hoc eſt expedita prima gloſſ. Secundò oppo. quod il la pupillaris non potuerit ſibi fieri.vt l.cohæredi.§. cùm filiæ. de vulg.& pupilla.Sol.text.hæc ſolu.dum dicit.[intra pubertatis tempus.poſtea verò nõ poteſt fieri ſubſtitutio pupillaris.vt in cõ trario.& l.verbis ciuilibus.eodem titul.& l.in pupillari. & ꝑ hoc 2 eſt expedita gloſſ.ſecunda.† Vltimò quæritur in gloſſ.fina. pone quod teſtator dixit quandocũque filius meus deceſſerit ſine libe ris talem ſubſtituo.vtrum ſi decedat poſt pupillarem ætatem va leat ſubſtitutio? gloſſ.dicit quod ſic iure fideicõmiſsi. ſiue dece dat in pupillari,ſiue poſt. & dicit quod tunc directa pupillaris trahitur ad fideicommiſſum.quia iſta interpretatio facit vt vtro que tempore valeat vniformiter.hæc gloſſ.ineptè loquitur dum dicit quod hic directa pupillaris trahitur ad fideicommiſſariam: quia ſi verum eſt quòd dicit gloſſ.vt omni tempore valeat iure fideicommiſsi,illa ſubſtitutio nunquam fuit directa: ergo non eſt verum quòd directa trahatur ad fideicommiſſum, imò non poteſt procedere, ſi ſemel fuiſſet directa per legem, verbis ci uilibus. per quam dicunt gloſſ.& Docto .quòd poſtea nunquã obligatur,ſed efficitur inutilis. gl.tamen voluit hic dicere ꝙ illo caſu quia ſubſtitutio eſt facta per verbum commune,ſi nõ fuiſ ſent appoſita illa verba quandocunq; deceſſerit:ſed ſolũ dixiſſet ſi deceſſerit in pupillari ætate,talẽ ſubſtituo:illa ſubſtitutio fuiſ ſet pupillaris inſpecta qualitate perſonæ,cui facta fuit. vt l. iam hoc iure.de vulg.& pupil.ſed quia fuerunt appoſita illa verba quandocunq;,& fuit facta per verbum commune ſubſtituo: ta lis ſubſtitutio quæ infra pupillarem,fuiſſet directa pupillaris : ſi non fuiſſent appoſita:nunc etiam ibi pupillarem ętatem non eſt pupillaris:ſed omni tempore fideicommiſſaria:quia ſi eſſet pupil laris directa in pupillarẽ & ætatem,poſt pupillarem ætatem non poſſet eſſe directa:ſed fideicommiſſaria : & ſic non eſſet vnifor mis pro omni tempore,ſed variaretur : ſed tenendo quòd omni tempore ſit fideicommiſſaria,non contingit variatio, & iſta fuit communis opi.glo.in l.precibus.j.de impub.& etiam antiquorũ doctorum,ſed gloſſ.inſti.de pu.ſubſti.§.qua ratione: tenet quòd infra pupillarem ſit directa pupillaris : poſtea verò ſit fideicom miſſaria.Bart.hoc tenet niſi mater ſit in medio:quia tunc dicit ꝙ omni tempore erit fideicommiſſaria.doc.moderni & glo.tenent indiſtinctè in d.§.qua ratione etiam ſi mater ſit in medio.per d.l. precibus.& c.ſi pater.de teſta.lib.vj.& illa eſt veritas, licet Bart. conetur reſpondere dictis iuribus.dic vt l.præcibus:quia nõ eſt 3 propria materia huius l. † Item aduerte,quia illa quæſtio gl. & determinatio ſua non debet referri ad caſum qui ponitur in tex. q̃n filius erat inſtitutus in ſola legitima:quia tunc per fideicom miſſum,ned vltra pupillarẽ ætatem nec poſt poſſet grauari : ſed reijceretur omnimodo hodie per l.quoniã in prioribus. & olim propter talem ſubſtitutionem habuiſſet querelam,niſi eſſet ſub ſtitutio reciproca.debet ergo intelligi quæſtio glo. quando erat inſtitutus vltra legitimam,& tunc in eo quod eſt vltra bene po tuit grauari per fideicommiſſum tam infra pupillarem ætatem quã poſt. Ideo de tali fideicommiſſo detraheretur legitima ante oĩa:& poſtea trebellianica,& ſic dimidia iuxta notata in l. quã quam.j.ad l.fal.Extra glo.oppo.ꝙ imo etiam ſi fuit inſtitutus in ſola legitima,poſsit apponi grauamen per viã legati, vel ſubſti. quinimò non ſolũ in legitima ſibi relicta, ſed etiã in alijs bonis proprijs ipſius pupilli:ſaltẽ vſq; ad pupillarem ætatẽ,non vltra. vt l.ſi fundũ per fideicom.§.fi.cũ l.ſeq.ff.de leg.j.So.dixit Dyn. notabiliter,& plures conſuluit,& etiam Cy.hic refert, & Bar.& oẽs tenent ꝙ aut fideicõmiſſum vel legatum relinquitur ab ipſo pupillo,& tunc nõ valet:ſed reijcitur hodie de legitima,& de bo nis proprijs ipſius pupilli.Aut relinquitur tale fideicommiſſum à venientibus ab inteſt.ipſius pupilli,& tunc valet vſque ad pu pillarem ætatem.i.ſi decedit in pupillari,& non vltra,vt in con trario,quia tales venientes ab inteſtato , quibus pater potuit au ferre dando ſubſtitutum pupillarem,qui excludit omnes venientes ab inteſtato, etiam matrem non dando , videntur habere ab ipſo patre tam legitimam filij: quàm alia bona eius: & ideo à pa tre poſſunt grauari.licet filius non potuerit grauari: quia non ha buit legitimam à patre.Sed ex diſpoſitione l. in l.ſi arrogator. §. ſed an impuberi.ff.de adop.& ſimiliter alia bona ſua non habuit à patre,ſed ab alijs attinentibus eius : ſi autem decedat poſt pu pillarem ætatem,fideicommiſſum euaneſcit:quia tunc pater nõ potuit eis auferre dando ſubſtitutum pupillarem:cum dare non poſsit vt ſtatim dixi.& ꝙ illi text. loquantur quando venientes ab inteſtato pu.grauantur in legitima pupilli, & in alijs bonis quæ non habuit à patre.patet:quia ſi in illis quæ habuiſſet à pa tre vltra legitimam , non expiraret fideicommiſſum pubertate, quia teſtator poteſt grauare non ſolùm hæredem ſuum in his quæ ſibi voluntariè reliquit,ſed etiam hæredem hæredis perpe tuò.vt l.ſi fuerit.in fi.ff.de leg.iij.& ſic non ſolum veniẽtibus ab inteſta.poſſet relinquere:ſed etiam ab ipſo pu. & perpetuo quã docunq; deciditur.neceſſariò ergo debet intelligi quòd venien tes ab inteſtato grauabãtur in bonis pupilli,vel in legitima eius, in quibus ipſe pupillus non poterat grauari. & quod dixi ideo in venientibus ab inteſtato , idem & fortius in pupillari ſub ſtituto:vt poſsit grauari non ſolum in bonis teſtatoris quæ per uenerunt ad pupillum vltra legitimam : ſed etiam in bonis pupilli aliunde quæſitis : quoniam ipſe habet expreſſa volun tate & prouiſione teſtatoris. ſed venientes ab inteſtato ex tacita vt l.conficiuntur.de iure codicil.& hoc patet in l. in ratione.§. 4 quod vulgo.& in l.qui fundum.§.qui filios.ff.ad l.falcid. † Sed à quo videatur fideicommiſſum relictum. an à pupillo, an ab

a ¶Inimicitia. Adde Abb.in c.repellantur. de accuſ. & præſumitur inimicitia qñ nollet ſalutare.gl. eſt in c.cum Adrianus.lxiij.diſt. quod intellige quando ſolitus erat ſalutare gl. in c. cũ ſuper.de offi.dele. vbi d. Abb. dicit illã gl.intelligi qñ ſalutatur ab alio,& ille nõ vult reſpondere. & illã gloſ.alleg.& ſequitur Abb in d.c.repellantur.

b ¶Ipſius mulieris.Ad de Bal. conſi.lix.incipi. Factũ tale eſt Nardus in ij.vol. Barba. conſi.ixj.incip. Illud dedecam in iiij. vol.

c ¶In legitima.Adde ꝙ dos & legitima æquparant.per Bart. in l. Titio centũ.in §. Titio genero.ff. de condi.& demon. Pau.de Ca.conſi.cviij.incip. Super eo de quo quæritur.in j.col.& in cõſil.cccxlviij.incip. In puncto quæritur in j.columna.

hęredibus eius vt ſciamus an valeat,vl' nõ.
Bart.in l.cohæredi.§.cũ filiæ.ff.de vulg. &
pup.circa prin.dicit ibi eſſe caſum ꝙ in dubio ab ipſo pupillo. licet ſit relictum poſt
mortem pupilli.ſeq in l.ſe quæ incipit qui
duos dicit melius ꝙ tunc videt' relictum à
pupillo,qñ grauauit pupillum expreſsè: licet poſt eius mortẽ videbat' contrarium:qa
tunc pupillus non põt ſoluere.ſed hæredes
eius. ergo ab hæredibus videt' relictum tñ
contrarium eſt.ꝙ imò à pupillo.& ſic non
valet.ſed ſi ſimpliciter relinquat poſt mortem pupil.cenſet' relictum ab hęredibus.&
5 ſic valeret ſi decederet ĩ pu.ætate.† Ex quo
ſoluitur talis qõ.qñ Raph.dicit vidiſſe in ciuitate Mediolani.quod pater reliquit filiæ
mille ꝓ dotibus ſuis,quæ nõ excedebant legitimam:& ſi decederet ſine liberis, voluit
quod diſtribuant' inter pauperes. deceſsit
in pupilla.ætate,debes ſcire licet ipſe nõ dicat hic,ꝙ pauperes non poſſunt venire ex
pupillari directa: quia illa verba debent' &
diſtribuant' ſunt verba obliqua quæ nõ poſſunt ĩportare directam pupillarẽ: & hoc expreſsè determinat Bar.in l.Cẽturio. de vulga.& pupil.in ij.q.principali compendioſa
facta ꝑ verba obliqua.qñ non dixit ꝑ meos
executores.Secus ſi hoc dixiſſet. dic vt ibi.
hoc ꝑſuppoſito.an iſtud fideicommiſſum relictum pauperibus
valeat:dicit ipſe ꝙ Bal.& plures alij cõſuluerũt ꝙ nõ:quia ꝑ fidei
cõmiſſum nõ potuit iſta filia grauari in legitima.dicit ipſe ꝙ cõſuluit cõtra.& ita fuit obtentum.quia verũ eſt ꝙ ipſa filia nõ potuit grauari:ſed hæredes eius,ſeu venientes ab inteſtato bene potuerunt grauari,ex quo deceſsit in pup.ætate ꝑ iã dicta:& in dubio(vt potius valeat q̃ pereat) cenſet' relictum à veniẽtibus ab
inteſta.& non alleg.determinationem Bart.in d.l.qui duos.& d.
§.cũ filiæ.Iſtum caſum etiã ego habui de facto Bononiæ & fuit
mihi portatum vnũ cõſilium do.Bar.qui cõſulebat valere fidei
cõmiſſum.& oẽs doct.Bo.ex illo conſilio decepti conſuluerunt
idem.quia res videbat' ſine dubio.do. Io.de Imo. & ego ꝑpendimus de iſto errore & fecimus retractari oĩa.d.conſilia.& omnes
fatebant' ſe erraſſe:ſed ſe excuſabãt ꝓpter authoritatem. Bart. licet de dicto do.Raph.nullã notitiam haberemus.Et etiam in ciuitate iſta habui iſtum caſum:& quidam doct.qui reputabatur
valens fuit deceptus.& ego ſcripſi ſibi: & pœnitentia ductus reuocauit.Ideo tene menti magnumque honorem habebis ex ꝑdi
dictis.quia iſte eſt caſus quotidianus. & ꝑdicta quãdo filius vel
6 filia erãt inſtituti ſolũ in legitima.† Quid autem ſi vltra pone caſum quẽ Bal.hic dicit ſe habuiſſe de Viterbio, pater habẽs duos
filios,vnum puberẽ,alterum impuberem:eos æqualiter inſtituit:
& eos inuicem ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicõmiſſum.& vltimò moriẽti ſubſtituit Titiũ.& deceſsit primò impubes,& ſic pubes ſucceſsit ſibi ex pupillari: poſtea deceſsit pubes relicto Sempronio hr̃de:Titius fideicommiſſarius à Sempronio petit hr̃ditatem:Sempronius vult detrahere legitimam amborũ filiorũ,& trebellanicam:& ſic dimidiam partem habere dicit
Titius tu bene potes detrahere legitimam & trebellianicam de
dimidia illius puberis cui ſucceſsiſti:qa ipſe fuit grauatus,& ſibi
debebat' legitima:vñ tu ex ꝑſona ſua potes detrahere.vt l.quanq̃
j.ad l.fal.ſed de dimidia in qua fuit inſtitutus impubes,cui pubes
ſucceſsit ex pupillari,non potes detrahere legitimã:quia fideicõ
miſſum ipſum non fuit relictum ab ipſo impubere: ſed à pubere
hærede. Aut ergo tu vis detrahere ex ꝑſona ipſius puberis:& nõ
potes.quia illi puberi non debebat' legitima in bonis fratris non
inſtituta turpi ꝑſona aut vis detrahere ex ꝑſona impuberis,& nõ
potes.qa fideicõmiſſum iſtud nõ fuit relictũ ab eo: ſed à pubere
hr̃de ſuo : ipſe aũt hr̃s potuit grauari in legitima filij impuberis.
ꝑ ea q̃ s.dicta ſunt:ergo illa legitima cadit in fideicommiſſo. Bal.
ſuper iſta q̃ſtione loquit' obſcurè.mihi ſic videtur dicendũ ꝙ de
vna dimidia in qua fuit inſtitutus pubes,ſine dubio poſsit detrahi legitima & trebe.& ſic dimidia dimidiæ,ſed de altera dimidia
in qua fuit inſtitutus impubes,nõ poſsit detrahi legitima,ſed tre
bellianica ſic:& ſic quarta pars dimidiæ.& hoc ſiue fideicõ.fuerit relictũ ab vltimo moriente,ſiue poſt mortem amborũ: quod
idem eſt.vt l.codicillis.ff.de vſufruc.le.ſed ſi dixiſſet relinquo ab
eis,& quolibet eorũ.tũc etiam de dimidia impuberis deberet detrahi legitima,& trebellianica.quia fideicommiſſum cenſet' relictum à pupillo.videlicet poſt mortem vtriuſq;: ſed iſte pupillus
nõ potuit grauari in legitima:ergo &c.& iſte caſus frequẽter cõtingit & pluries dedit mihi laborem,& habui de facto.& allegabat' determinatio Bal.hic. Iſta ſunt ſubtilia & ſpeculatiua, & de
appicibus iuris.tene menti perpetuò.

1 ☞ *Qualiter probetur inimicitia?*

LEX XXVIII.

1 Liberi. † No.ĩ iſta.l.ꝙ magis credit' pr̃i contra filiũ,
q̃ ecõuerſo:quia ſi pr̃ dicit filiũ ſibi fuiſſe in
gratum credimus ſibi.niſi cõtrariũ filius ꝓbet ecõuer
ſo ſi filius dicit patrem ingratũ:vl' matrem ingratã fuiſ
ſe,non credit' ſibi niſi hæres eius hoc ꝓbet.hodie idem in præce
denti caſu:quia cauſa ingratitudinis eſt inſerẽda,& etiã ꝓbanda
2 ꝑ hr̃dẽ teſtatoris:aliàs teſtm̃ rumpit' ꝑ q̃relã.† Itẽ no.in fi. qualiter
a ꝓbat' inimicitia.ᵃ & ꝙ q cõuerſat' cum inimico nr̃o,cenſet' meus
inimicus.certè hoc verum in filio vel alio intrinſeco. qui debet
ab hoc abſtinere mei contemplatione.non ſic in alio extraneo,q
ꝓpter me non debet abſtinere ab inimico meo.

1 ☞ *Filia donata ſi exhæredetur,uel aliàs excludatur à patrimonio, non tamen excluditur à dote quam habet.*

3 *Si inſtituatur inſolidum,& rogetur hæreditatem reſtituere,dos quam habet, non computatur in fideicommiſſo.& quid ſi ſpecialiter grauetur in dote?*

4 *Dos licet conferatur,non tamen ſequitur quod in legitimam computetur niſi expreſſè caueatur à iure.& quid in dote data à matre,& quid ſi filia præcedat reliſſis liberis,uel marito?nu.5.& 6.*

5 *Si ego dedi dotem pro nepte ex filio meo. & poſtea filium inſtituam in certa quantitate,quæ non ſufficit ad legitimam.& ipſe petit ſupplementum: debet computari illam dotem quam dedi pro filia ſua.*

LEX XXIX.

Quoniam nouella. Hic incipiũt.ll.nouæ
Iuſtiniani,quæ multa
corrigũt.de ll.veteribus,et multa vtilia addũt.q̃ etiã i.l.
nõ fuerũt. & ponunt illa q̃ etiã erãt de iure veteri.ſed
ſequẽtes ponũt noua.& iſta eſt vtilis.& venit ad ſuppletionem
vt liberis.j.de colla.q̃ etiã fuit noua.quia illa incœpit ponere no
uitates q̃ nõ erant de iure ffor̃.non tñ fuit Iuſtiniani, ſed Leo.
Iſta verò Iuſti.poſterior.quia facit mentionem de illa in prin.
1 huius l.& h.d.† ſicut dos & dona.ꝓpter nup.data ꝓ liberis à pr̃.
vel eius linea.à matre,vel eius linea,cõferunt' qñ ille vel illæ pro
quibus datæ ſunt veniãt ad ſucceſsionem cũ fratribus ꝑ vniuer
ſalem ſucceſsionẽ ꝑ l.vt liberis.ita & ſi veniũt ad ſucceſsionẽ vi
lẽ cum eis,nõ petunt ſupplementũ legitimæ: & ſi veniũt ad ſin
gularem ſucceſsionẽ,debẽt in legitimã computari:vt ſic nõ ſup
pleat' ſi ſufficit ad integram legitimã.h.d.text.ſuppletus ꝙ de
bet ſuppleri. Poteſt aũt exemplificari.l.iſta quatuor modis. Pri
mò ꝙ filia dotata fuit inſtituta in certa re vel quãtitate , q̃ nõ ſuf
ficit ad legitimam:& ipſa petit ſupplementũ ſecundũ l. ſequen.
vt nõ debeat ſuppleri:ſi dote computata ipſa habet integram le
gitimam.Secundò,ſi pater vel mater filiam dotatã à ſe inſtituat
in legitima ſimpliciter ſic loquendo.Nam prima facie videretur
ꝙ voluerit ipſam habere legitimam vltra dotem.ſed non eſt ve
rum.imò debet intelligi deputata dote:ita ſingulariter dicit Io.
de Are.in l.ſi cum dotem.§.ſi pr̃.ff.ſol.mat.& refert.Bal.j.eo.in
l.quoniam in prioribus.Tertio modo ſi pater,vel mater inſtituat
eam in dote.nã valet iſta inſtitutio:licet dos ſit ꝓprium patrimo
b nium ipſius mulieris ᵇ,& nõ ſit in patrimonio patris,vl' matris vt
in l.fi.in fi.de colla.& ſic cenſet' eius filia inſtituta in re ꝓpria.&
ſi ſufficit ad legitimam,non debet vltrà petere pro dote,ſed ſi non
ſufficeret.peteret ſupplementum.ita nota. per gloſſ.in l.iij.§.ſed
vtrum.ff.de mino.non ſic valeret ſi foret inſtituta in alia re ſua ꝓ
pria aduentitia:quia tanq̃ in nihilo inſtituta cenſeretur præteri
ta & diceret teſtamentum nullum.vt not.j.eo.l.ſcimus. Ratio di
uerſitatis.quia dos proceſsit ab ipſo teſtatore vel teſtatrice.& ſic
licet reuera ſit extra patrimonium eius tamen quantũ ad impu
ta.legitima cenſet' eſſe de pr̃imonio dicit tñ gl.ĩ illo.§.ſed vtrũ.q
⁓ ſecurũ eſt ꝙ ⁎ inſtituat' etiã ĩ ⁎ aliquo modico. puta ĩ xij. ipen
c libus.& dos computabitur in ⁎ legitima:ᶜ nam quòd computa
tur non

tur non eſt dubium.vt hic.ſed quòd in illa ſola inſtituať, eſt ma
gis dubium.per id quod ſupradixi.tamē gloſſ.& doct.ita tenent.
quantum verò ad alia diciť eſſe extra patrimoniū. † & ideo ſi filia
exhæredeť,iſte etiam ſi excludať à patrimonio,non ꝓpterea ex-
cluditur à dote quam habet.vt in l.j.§.videamus.j.de rei vxo. ac.
& ſi † inſtituať inſolidum,& rogeť hæredi.reſtituere. dos quā ha-
bet non cōputatur in fideicō.ſed remanet etiam ſi excedat legiti
mā,vt in l.à filia.ff.ad trebel.& hoc in gnāli fideicō. ſed ſi ſpecia
liter graueť i dote,tenuit Dy.ꝙ quatenus excedit ltia tenuit gra
uamē.Sed vſq; ad legitimam nō.ꝑ l.fin.§.filiæ.ff.de leg. ij.& ibi
vide per Bart.& ꝑ Cy.in d.§.videamus.Bald.dicit vnum verbū
quod non eſt verum:videlicet ꝙ tunc poteſt grauari in dote qua
tenus eſt vltra legitimam,quādo erat reuerſura ad teſtatorem:qa
fuerat ſtipulatus ſibi reſtitui aliàs ſecus.quia conſolidareť in filiā
certè ſi eſſet reuerſura,non grauareť filia: ſed hæredes patris: ad
quos eſſet reuerſura.& ſic non haberet dubium. Doct.autem lo-
quunť in caſu dubio quando erat remanſura pœnes filiam. & ſi-
ne dubio Bal.errauit.Quarto & vltimo modo poteſt exemplifi-
cari in caſu quam ſuprà ꝓximè dixi.quando eſt inſtituta vniuer
ſaliter,& grauata de reſtituendo,& ipſa vel eius hæredes aduer-
ſus fideicommiſſum volunt detrahere legitimam. Nam debent
in ea computare dotem,& etiam ſi ſit maior:non venit reſtituen
da vt dixi,ſed tunc vt æs alienum deduciť:vt l.mulier.§.cum ꝓ-
poneretť ad Trebel.ff.ſi verò ſuccederet ab inteſtato cum fratri-
bus,vel ex teſtamento æqualiter vel inæqualiter, inſtituta tamē
vltra legitimam:tunc non eſſet tractandum an deberet in legiti-
mam imputari:ſed an deberet conferri. nec ſic imputari in ſuam
portionem hæreditariam. vt tantò minus accipiat. & eſt dicen-
dum quòd ſic.vt j.de colla.l.dotis quidem.† Nunc oppono. ꝙ li
cet dos conferať:non tamen ſequiť ꝙ in legitimam computeť li-
cet enim ea quæ computanť regulariter conferanť, non ſic econ
uerſo.vt l.illud de colla.j.in ver.hæc autem regula. Solu. verum
eſt niſi caueať expreſſo iure:vt ibi diciť. Ideo iſta lex fuit neceſſa
ria ad ſuppletionem.l.vt liberis.quæ dicit eam debere conferri:
etiam quando dať à matre,vel linea materna.quia non ſequebať
ergo in legitimam computať. Ideo Iuſtinianus hoc introduxit ꝑ
hanc.& ſic non contradicit illi.l.ille ver.hæc autem regula. ſed
poſt illum verſiculum exemplificat,& declarat & ita intelligit
Caſtius.l.Adhuc oppono ſecūdò, Imperator introduxit hoc
ad ſimilitudinem colla.vt patet in prin.ſed ſimilitudo non eſt bo
na.nam illa conferunť quæ non ſunt in patrimonio teſtatoris.ſed
ſunt propria illius conferentis:vt patet in emancipato: qui con-
fert filio in poteſtate acquiſita poſt emancipationē:quæ ſunt ſua
ꝓpria,vt in toto tit.ff.de colla.bo.quando enim ſunt in patrimo-
nio teſtatoris tempore mortis,ſunt communia inter hæredem.&
ſic veniunt diuidenda.& non conferenda. vt in l.certum. infrà,
ſi certum.dos autem data eſt extra patrimonium patris. & ſic eſt ꝓ-
pria ipſius mulieris.vt in l.fin.de colla.do.& in d.§. ſed vtrum.in
patrimonium ſi in ea propriè cadit collatio:ſicut in bonis emanci-
pati.ſed ſuppletio legitimę fieri debet de his quæ ſunt in patrimo
nio non de his quæ ſunt extra patrimonium ipſius filij. vt l.ſci-
mus.§.repletionem.j.eodem.vnde de ipſa(cum ſit extra patrimo
nium,& ꝓpria ipſius filiæ) non videtur legitima debere ſupple-
ri.Solu.hoc erat quod faciebat dubium:ideo neceſſaria fuit pro-
viſio huius.l.nam attento quòd ꝓceſsit à patre,non cenſetur eſſe
extra patrimonium quantum ad hunc effectum:quia pater inui-
tus non dedit.cum poſsit de iure compelli,vt l. qui liberos. ff.de
ritu nup.ideo ſubuenitur patri,vt tantò minus ſibi debeatur pro
legitima.Intellige tamen niſi pater fuiſſet ſtipulatus ſibi ſoli reſti
tui. Nam tunc eſt reuerſura ad eius hæredes.& non eſt propria
ipſius mulieris.ideo mulier non debet eam in legitima ſibi com-
putare niſi hæredes remittant ſibi ſtipulationem ſecundùm Bal
dum hic circa fin.& hoc eſt valde bene dictum.& ad illud de re-
miſsione ſtipulationis bene facit.l.vxorem.§. pater naturalis. ff.
de legatis tertio.Sed † tertiò & vltimò opponi. licet iſtud poſsit
tolerari in dote data à patre: non ſic videtur in dote data à ma-
tre,& agitur de ipſius ſucceſsione quia mater non tenetur dota-
re filias & ſi dotat ſponte facit,& donare videtur.vt j.de rei vxo.
actio.l.j.§.accedit.& l.cum is.§.ſi mulier.ff.de cōdi. inde. Conſtat
autem ꝙ donatio inter viuos voluntaria ſi à principio eſt valida,
non computatur in legitimam: niſi dicatur expreſsè.vt patet in
dona. quam pater facit filio emancipato:vt j.eodem.l.ſi q̄n ex-
preſsè per Bart.in l.in quartā. ff. ad l.fal.iſta verò lex vult quòd
computetur.etiam ſi non dicatur expreſsè. Solu.fateor quòd in
data à matre erat maior ratio dubitandi. vnde nec olim confe-
rebatur,ſed fuit introductum per l.vt liberis.& per iſtam intro-
ducitur vt computetur: quia non eſt donatio ſimplex, ſed ob
cauſam dotis.ſicut quando cauſa militiæ.vt infrà. l. proxima. §.
imputari. in donatione verò non ſimplici fateor contrarium, ꝙ
ſi eſt valida à princ.non computatur, niſi expreſsè dicatur. ra-
tio diuerſitatis eſt quia licet ad talem donationem ob cauſam
mater non compellatur à iure: niſi quando eſſet diues, & filia
non poſſet aliunde dotari.vt not.infrà de iure dotium. l. neque
mater:tamen quia ſuccedit loco alimentorum,quia de dote ma-
ritatur,& ſuſtentatur,mater compellitur ſaltem ſtimulo natura-
li:licet non ſanctione iuris ciuilis.ideo lex ſibi ſubuenit, ſicut &
patri qui compellitur de iure poſitiuo. & in iſtis ſtat ſubtilis in-
tellectus iſtius materiæ: & aperitur ad multa. ſi bene conſide-
retur. Vltimò dubitatur: quia iſte text. loquitur de dote data
filiæ: an computetur in legitimam ipſius filiæ, quando ipſa ve-
6 nit ad ſucceſsionem cum fratribus. quid † ſi præmortua eſt vi-
uente patre & dos remanſit apud liberos eius, vel apud maritū
propter liberos inſpecta conſuetudine,quia de iure debet ad pa
trem redire per conſolidationem: etiam ſi non fuiſſet ſtipula-
tus: ſic econuerſo quando pater prædecedit, conſolidatur in
filiam, vt plenè habetur in l.dos à patre.eodem titulo, ſolut.ma-
trimonio.ſi verò pater prædecedit & aliquid relinquat nepoti
ex filia iure inſtitut.& inſtituat filios ſuos vniuerſaliter: illi au-
tem petunt ſupplementum: filij dicunt quòd imputent ſibi in
legitimam dotem maternam ſicut ipſa mater deberet imputare
ſi viueret: nepos dicunt quod non tenentur imputare. licet ma-
ter imputaret:quia non eſt eadem ratio. nam mater ideo impu-
taret: quia ipſam habuit à patre de cuius hæreditate agitur.ipſi
verò non habent imputare: quia non habuerunt eam à patre,
ſed à matre cui ſucceſſerunt. vnde cum veniant ad legitimam
bonorum aui ex propria perſona de medio matre ſubducta, &
habeant imputare. niſi illud quod proceſsit ab ipſo patre eo-
demque auo. vt in fine huius l. Quæritur quid iuris? Iſtam quę-
ſtionem tangit Bartolus,in l.in quartam.ff.ad l.falſidiam,qui te-
nuit quod debeant computare: quia habēt potius ab auo quam
à matre. eo quia de iure communi debuiſſet ad patrem redire,
& conſuetudo non aufert patri. & immediatè attribuit nepoti-
bus ex filia:nō aūt ipſi filię,vel marito eius:& in illa ratione dicit
Bar.ꝙ nō ſe fundebat cū eſſet aduocatus in cā cōtra aduocatos
alterius partis, & ita tenuit Iac.but. Bal. erat aduocatus alterius
partis.& in l.illā.j.de colla.fortiter reprehēdit Bar.& mordaciter
& ibi tetigi de hoc.hic verò melius loquiť:& tangit veritatē:quę
etiā fuit de mente Bar.ꝙ ſi iſta dos fuit per patrē filię donata: vt
quia fecit filiā ſtipulari,vel ipſe ſtipulatus eſt filię reddi, vel ſibi
vnū caſum:& ſic in alterū videtur ſtipulatus ipſi filiæ.l. ſi cū do-
tem.in prin.ff.ſolu.matr.quæ donatio valebat etiā iure veteri,vt
in l.pomponius.ff.fa.ercii.& in ea etiā iure veteri habebat hære-
dem ab inteſta.licet regulariter filiusfa. etiā in caſtrenſi peculio
de iure veteri non haberet hæredem ab inteſta.vt l.ij.de caſtren.
pecu.& ita diſputando tenuit Iac.de bel.per.l.inter ſocerū. §. cū
inter.de pac.do.quo caſu nepotes ex filia dicuntur habere a ma-
tre:non ab auo materno.& ſic non computarent, ſed ſi non fuit
dona.deberent ab auo habere.per rationē Bar. & ſic cōputarēt:
& ita dixi in l.illā.de colla.quod etiā Bar.in l.poſt dotē. ſentit,li-
cet in l.in quartā dubitaret.do.Rap.ful.facit hic vnā rationē con
tra Bar.ꝙ nullo caſu debeāt ſibi cōputare:aliàs ſequi poteſt vnū
inconueniens,ꝙ vna & eadē dos tenebit locū duarū legitimarū,
quod eſſe non debet:puta habeo in bonis trecenta & dedi filiæ
meę.c.in dotē:quę ſufficiūt ad legitimā:in alijs ducentis inſtitui
Titiū. illa filia vltra illa centū acquiſiuit à matre vel ab alio alia
ducēta.& ſic ipſa reperiť habere trecēta:reliquit filijs ſuis centū.
& in alijs ducētis inſtituit extraneū:& mortua eſt me viuēte,filij
ſui ab hęre.ma.nō poſſunt petere ſupplementū legitimę:quia ha
bēt integrā legitimā.ſi poſtea mater inſtituto extraneo non poſ-
ſunt petere ſimiliter de hæreditate mea legitimā: ſi illā dotē ſibi
computent in eam:& ſic illa centū tenebūt locum legitimę de-
bitæ in bonis maternis,& in bonis aui materni debitæ quod eſſe
non debet.dicit ipſe quoſdam dicere ꝙ illo caſu non computa-
bunt in legitimam eis debitā in bonis meis. Ego dico econuer-

a ¶ Fuiſſe ingratum. adde doct. in c. quintauallis. de iureiurā.

ſo ꝙ illam computabūt:qa eā hn̄t à me:cui conſuetudo abſtulit,& eis dedit.ſed indebitā in bonis maternis nō: quia nō habent ab ea:ſed à me,finaliter ipſe tenet ꝙ ſi petunt ſupplementum ab extraneo inſtituto,non debeāt cōputare:ſecus ſi à fratribus. arg. in l.fi.j.cōia vtriuſqꝫ iudicij.q̄ diſtinctio nō placet.quia rō Bar.locū habet vtrobiqꝫ:ideo illo caſu quē ipſe ponit.& etiā ī alijs caſibus
7 tene quod ſ.dixi.† An aūt ecōuerſo,ſi ego dedi dotē ,p nepte ex filio meo poſtea filiū inſtituo in certa quātitate,q̄ non ſufficit ad legitimā.& ipſe petit ſupplemētum , an debeat in ſuam legitimā cōputare dotē quā dedi ,p filia ſua:dic ꝙ ſic.tanqꝫ datam ſibi.cuius contemplatione dedi filiæ:vt in l.dedi dotem.ff.de colla. bo.

2 *Quod etiam hodie dicatur ille præteritus cui non fuit factum relictum iure inſtitutionis,licet iure legati,uel fideicommiſſi.*
3 *Pater turpi perſona inſtituta à filio,an poſſit totum teſtamentum impugnare,& hæreditatem auocare.& quid in filijs quibus aliquid eſt relictum,& turpis perſona ſit inſtituta à patre?*
4 *Frater qui inſtituit turpem perſonam,& uult excludere fratrem à querela an debeat allegare fratrem fuiſſe ſibi ingratum?*
5 *Qua actione petatur ſupplementum legitimæ?*
In legitima,an poſſit prohiberi ius accreſcendi?
Teſtator ſi inſtituit filium in aliquo minus legitima,& expreſſè dicit quòd deberet ſtare contentus dicto relicto,q. iſta uerba habeantur pro non appoſitis.
6 *Quid ſi dicat quòd ſi plus petierit,cadat à relicto,an habeatur pro non facto?*
7 *Si filius in teſtamento fuit inſtitutus in certa re pro ſua legitima,talis inſtitutio non poteſt in codicillis reuocari.*

LEX XXX.

1 OMnimodo.† Ille cui aliquid in teſtamēto relinquitur etiam iure legati vel fideicommiſsi,nō poteſt expugnare teſtamentum p̄ querelam.vel cōtrata.vel ius dicēdi nullum,ex eo ꝙ nō ſufficiat ad legitimam:ſed debet agere ad ſupplementū.niſi ,pbeť ingratus:vel ratione præteritionis: quia nō cēſetur præteritus ille cui aliquid eſt relictū: licet nō iure inſtitutionis, & ſic nō habet cōtratab.nec ius dicendi nullū. ſi verò nil ſibi relictū eſt,vetera iura remanent incorrecta:vt ſi fuit exhæredatus,habeat querelā: ſi præteritus,habeat cōtratab.vel dicat teſtamētum nullum. hoc dicit.vſqꝫ ad §.imputari. Et primò loquitur de illo cui fuit aliqd relictum.vſqꝫ ibi.[& hæc quidem.]Secūdò de illo cui nihil fuit relictum. Item prima pars ſubdiuidiť in duas. quia primò ponit proœmium.vſqꝫ ibi.[vt ſiue adijciatur.]Secūdò tractat & corrigit tria quæ erant de iure veteri. Primū, quia ſi filius inſtituebať in minori parte quā eſſet legitima,habebat querelam.niſi iudiciū teſtatoris approbaret,adeūdo hrditatem.vt ſ. eo. l.parētibus.hic ſtatuitur ꝙ nō habeat querelam:ſed agat ad ſupplementū.& fortè Imperator accepit hoc ex iure veteri.quod habeť ī l.ſi nō mortis.ff.eod.licet gl.ibi & hic dicat ecōuerſo ꝙ cōpoſitores noui iuris aſſumpſerūt illud ab illa.l.ſed primū veriſimilius eſt:quia cōpoſitoribus noui iuris non eſt credendum ꝙ miſcuerint iura noua cum veteribus:ſed ꝙ poſuerint vetera prout reperierūt.tn̄ ibi loquiť in eo quod erat datum inter viuos p̄ dona.in qua filius ſemel conſenſerat,ideo excludebatur à querela: ſed agebat ad ſupplementū.& in eo quod relinquitur in vltima volūtate filius nō conſentit à principio:cū poſsit fieri eo abſente.ideo habebat querelam,quam hodie tollit hic Imperator ſed ſi conſenſiſſet à prin.
2 dic vt not.j.eo.l.ſi quando.§.illud. † Secundū quod corrigit eſt. quia de iure veteri filius debebat inſtitui,vel exhæredari p̄ ſolennitate teſtamenti.vt l.inter cætera.ff.de libe. & poſt.& l. Gallus. §.in omnibus.& ſi nō erat inſtitutus,nec exhæredatus licet iure legati vel fideicommiſsi etiam vniuerſaliter eſſet ſibi relictū dicebať præteritus.& habebat contratabu.vel dicit nullum vt in l. ita tamē.§.qui rogatus.ff.ad trebel.quod tolliť per hanc l.ꝙ ſufficiat quoquo relicti titulo,nec dicať p̄teritus ille cui aliquid eſt relictū in vltima volūtate:& ſic nō habeat cōtratab.nec poſsit dicere nullū ratione præteritionis.hodie per iura nouiſsima hoc corrigitur.& reditur ad iura vetera:vt debeat relinqui iure inſtitutionis aliàs dicatur præteritus.vt in auth.de ap.co.§.aliud quoqꝫ capitulum.& hic in gl.fi.quæ incipit.[hodie verò.]Tertiū eſt,quia olim per l.liberi.ſ.eod.hæredes patris ad excludendum filium à querela non habebāt neceſſe probare ingratitudinem,ſed ipſe filius probare debet ꝙ fuerit gratus,vt poſsit intentare querelam. hoc tolliť p̄ hanc l.vt hæredes in neceſſe habeāt probare.Et adde ꝙ hoc nō poſſunt.niſi exp̄ſsè teſtōr dixerit filiū fuiſſe ſibi ingratū.ſi em̄ nō dixit,cenſeť ingratitudinē remiſiſſe,nec hæredes poſſunt eam allegare,vt j.de reuo.dona.l.fi. Hodie verò requiritur plus.ſ.ꝙ exprimať p̄ teſtm̄ cauſa ingratitudinis:nec ſufficit quælibet ingratitudo:vt olim ſufficiebat:ſed reſtringitur ad xiiij.vt in d.§.auť.cās.Si ergo exprimať,& ,pbeť.ſicut olim filius excludebať à querela:ita per hāc l.excluditur à peti. ſupplementi. vt hic in ver.[ſi tamen nō ingrati &c.]& Prædicta quidam inducunt principaliter fauore teſtatorū:& teſtatricū:ne ſubuertāť teſtamenta:non aūt filiorū.quia vtilius fuiſſet eis ſubuertere. nec obſt.hoc dum dicit.[quàm liberis eorum.] quia eſt ſenſus ꝙ cōſeruat eos indemnes:ne perdant legitimā eis debitam iure naturæ:nō autē fauet eis in extorquēdo plus.& non ſolū habet locum iſta.l.in liberis quibus aliquid relinquiť,ſed etiā in parentibus.quibus debetur legitima:& etiam in fratribus,quibus debetur,turpi perſona inſtituta.ita ſentit hic gl.j.ſuper verb.[perſonis.]quā tenemi:quia eſt de directo contra opini.Guil.de Cu.qui tenet in l.fratres.ſ.eod.ꝙ tunc poſsit expugnare teſtm̄ in totū etiā ſi ſibi aliquid ſit relictū ,p legitima eius:ſed hoc vult iſta gl.quā Bart.tenet:ſed
3 puto opi.Guil.veriorē p̄ l.Pātonius.ſi qs à patre fue.manu.† vbi pater turpi perſona inſtituta à filio poteſt totum teſtamētum impugnare,& hæreditatē auocare:cū ſi non eſſet turpis,non poſſet niſi legitimam petere:& idem videtur in filijs quibus aliquid eſt relictum.vt ſi turpis perſona ſit inſtituta à patre,non habent neceſſe petere ſupplementum:ſed agere querela.& totum teſtamentum expugnare.quia non debet eſſe deterioris conditionis filius contra teſtamentum patris,quā ecōuerſo.licet Bal.dicat nō reperiri ꝙ turpi p̄ſona inſtituta à patre filius nō agat ad ſupplemēt. ſed querela.licet nō reperiať expreſsè.l.illa Pantonius.probat reduc.ad incōueniēs. & hoc tenuit in l.fratres. & tene mēti qui
4 eſt vtilis valde.& magna limitatio ad hanc l.† Item iſte tex.circa medium ibi.[nā ſi nullam eorū &c.] videť cōtra id quod dixit ſecundū Guil.de Cu.in l.fratres.ſ.eo.ſed nō eſt.nā frater q vult excludere à querela turpi p̄ſona inſtituta, bene debet allegare fra-
a trem ſibi fuiſſe ingratū. * aliàs videreť ingratitudinem remittere: nec hæres eius poſſet eam allegare.vt hic.ſed nō teneť exprimere cauſam ingratitudinis:quia hoc nō reperitur ſtatutum niſi in parentem.erga liberos.vel econuerſo.& ita loquiť dictū Guil.Sunt autem tres cauſæ in exhæredatione fratris.vt in authē.de nup. ingratitudinem.Sed cū iſte text.loquať qn̄ fuit aliquid relictum filijs.quo caſu agunt ad ſupplementum:niſi ſint ingrati.quia relinquebat. Nam videtur per hoc ingratitudinem remittere.& reſpond.ſi erant ingrati , relinquebat aliquid:ſed non tātum quod ſufficeret ad legitimam. Et dicit ſe ideo hoc feciſſe:quia fuit ingratus. Vnde ſi tunc probatur ingratitudo, repellitur à ſupplemento . Idem per illum verbum. [& hæc quidem.] Videtur quòd ſi pater exhæredat filium , & nihil ſibi relinquat, non ſit correcta.l.liberi.ſ.eodem.& ſic hæredes patris non habent probare ingratitudinem:ſed filius ſe fuiſſe gratū: quia text.ſuperior loquitur quando aliquid relinquit. aliàs iura vetera remanent incorrecta. Domi.Rapha.fatetur hic quod per illam legem, dicto caſu non eſſet incorrecta.lege illa. ſed corrigitur per legem. ſi quis filium. circa medium.infrà eodem.ibi.& ſi nō hæres aptiſsimis proba. & cætera. vel dic quòd iſte ver. loquitur quantùm ad modum rumpendi. quia quando nihil relinquitur, iura vetera ſunt incorrecta:vt ſic detur querela, & contratabu.& ius dicendi nullum . vt in gloſſ.fina.quæ incipit. [hodie.] ſed non quantùm ad probationem ingratitudinis:imò illa lege,adhuc remanet correcta,vt hæres non teneatur probare. Item ille textus dum dicit. [iam natam vel ante teſtamentum quidem conceptam.]videtur probare quòd ille qui non erat natus vel conceptus tempore teſtamenti , non poſsit expugnare teſtamentum per querelam, vel contratabu.vel ius dicendi nullum . quod tamen eſt falſum.vt in multis ll.in titu.de iniuſto teſtamen. Nam poſthumus poſt teſtamentum conceptus , & poſt mortem natus , rumpit teſtamentum. Solu.fateor de plano in concepto ab ipſo teſtatore, de cuius teſtamento agitur: ſed conceptus à filio teſtatoris niſi ſit conceptus viuente teſtatore , non poteſt expugnare : ſicut nec ab inteſtato. ſuccedere ex ſua perſona. vt lege prima . §. ſi quis proximior. ff.vnde cog. Sed ex perſona fi-

filij & videtur tranſmiſſio.bene poteſt.vt not.per Cy.poſt gloſſ. in l.ſi quis filium.poſt princ.j.eod.& l.j.de his qui ante aper. tabu.Item gl.quæ incipit.[arg.]inducit ad q.de feudo.de qua videper Cy.in l.j.j.de reuo.dona.& p glo.in c.j.quib.mo.feu.amit. & de phi.aliena.feu.p Fede.c.j.§.callidis.& illud quod infrà dicit glo.pcedit,niſi ppter ingratitudinẽ[a] fuiſſet ipſo iure priuatus feudo.vt cõtingit quãdo committit in alienãdo feudum ſine domini volũtate ſecũdùm Bald.j.§.inſup.eod.c.de phibi.feu.alie.p Fed.p l.iij.§.q aũt.ff. qđ quiſq; iuris.† Vltimò q̃rit, quo iure vel qua actione petat ſupplementum legitimæ? Dic q cõdi.ex iſta l.vt not.p glo.in l.Papi.§.ſi cõditiõi:& ibi hoc firmat Ang. ff.eo. reprobãs quoſdam qui dicũt dari peti:hęre.do.Raph.dicit poſſe dici q competat actio ex teſtamẽto:quia ipſo iure ieſt ſuppletio. vt habeat perinde acſi integra legitima fuiſſet relicta, quaſi plus dictum,& minus ſcriptum videat.vt j.eod.l.ſancimus. in princ. hoc tamẽ nõ pcederet teſtator expſsè dixiſſet quòd deberet ſtare cõtentus dicto relicto.nam tunc apparet quòd noluit plus relinquere.& ſic ceſſaret ratio ſua.ppter dicta tamẽ verba non repelleur filius:ſed haberentur p nõ apposi. vt in authen. vt cùm de appel.cog.§.cæterum.vbi eſt text.no.ſecũdùm Bald. quòd in legitima nõ poteſt phiberi ius accreſcendi. regulariter ſecus. vt not.in l.dominus.§.fi.ff.de vſufru.† Quid autem ſi dicat quòd ſi plus petierit,cadat à relicto.& habeat p nõ facto,vel p nõ inſtituto.reperio cõſultum p nobilem virum.do. Io. Pagliarẽſem de ſenis magiſtrum Bald.q tũc filius habet p præterito. & ſic dicit nullum.Cõtrarium tñ videt verius.q illa verba nihil valeãt: nec apponerent.ſed reijciant per no.per Bar.in l.j.ff.de his quæ pœnæ no.& ita videt tenere Bal.j.eod.l.ſi qñ.§.fi.& p.d.§.cæterum. † Et p hoc etiam Iac.de Bel.in auth.de hære.& fal. determinat. & ita cõſuluit q ſi filius in teſtamẽto fuit inſtitutus in certa re p ſua legitima,talis inſtitutio nõ poſsit in codicillis reuocari. quoniam ex ea pẽdet ſubſtãtia teſtamenti : quia ſi valeret reuocatio, filius remaneret præteritus:& ſic teſtamentum eſſet nulum : ſed nõ poteſt annullari in codicillis:in quibus nec dari nec auferri hæreditas directè poteſt:vt j.de codicil.l.ij.licet regulariter inſtitutio facta in certa re alio inſtituto in vniuerſo habeat vim legati vt in l.quoties.j.de hære.inſti.& legata facta in teſtamẽto poſſunt reuocari in codicillis.iuxta not.in l.hæredes palam. §.ſi quis poſt de teſt.tñ qñ inſtituit filius in certa re, talis inſtitutio non habet vim legati:ſed vim inſtitutionis vniuerſalis. quantum ad hoc vt teſtamẽtum nõ ſubiaceat querelæ,vel rupturę.ſicut ſi fuiſſet vniuerſaliter iſtitutus,licet ſubiaceret:ſi per viam legati fuiſſet relictum.vt no.p gloſ.in l.ſi quis priore.ff.ad Trebel.

1 *Pater ſi acquiſiuit filio beneficium eccleſiaſticum,& in hoc magnam impenſam fecit quod pecunia quam pro illo expendit , non computetur filio in ſuam legitimam. nec in ſuam portionem.ſic nec impenſa facta pro filio in ſtudio uel in doctoratu.*
Quid de libris,& expenſis factis in nuptijs filij?
4 *Quid de veſtibus factis nurui?*
Quid ſi feudo uel emphyteuſi acquiſito filio per patrem?
Quid in officio ſcriptoriæ acquiſito filio per patrem in curia romana?

§.Imputari. † Datum filio per patrem cauſa militiæ q poterat vẽdi, vel ad hæredem trãſmitti imputatur in legitimam quatenus pcepit ex militia tempore teſtamenti.ſecus ſi nec vẽdi,nec ad hæredem trãſmitti poterat.h.d. Et appellat militias quædã officia q̃ dabãtur de publico. ex quibus aliquis emolumẽtũ annuatim pcipiebat.†Si ergo pater acqrit filio beneficium[b] eccleſiaſticum,& in hoc magnam facit impẽſam cum illud nõ poſsit vẽdi, nec ad hæredem trãſmitti, pecunia quã pro eo expẽdit nõ computatur filio in ſuam legitimam:nec in ſuam portionem ſicut ſi pater faceret expẽſas filio in ſtudio,vel in doctoratu: quia cẽſetur feciſſe cauſa pietatis:vt in l.quæ pater.ff.famili. her. † Quid autem de libris[c]? Dic vt nota.in l.filij.tui.j.fa.erci. & per Barto.in l.j.§.ſed nec caſtrenſe.de colla.bono.& per Bald.in aut. ex teſtamẽto.eo.tit.j. Et de expenſis factis per patrem in nuptijs filij.† Quid autem de veſtibus factis nurui? dic vt ibi.Si verò pater acquiſiuit filio feudum[d] vel emphyteuſim.licet nõ poſsit vendi ſine concẽſu domini:quia tamen ad hæredes proprij corporis. id eſt filios ipſius filij tranſmittitur, bene computaretur ſibi in legitimam.non quantum fuit expenſum : ſed quatenus reputatur valere ſecundùm reditus qui percipiuntur tempore mortis patris. † Item ſi acquiſiuit filio officium ſcriptoriæ in Romana curia:licet illud non ad hæredes trãſmittatur: quia tamen cõſueuit vendi:ſimpliciter imputaretur in legitima.omnia illa probãtur hic.& ſunt exempla clara moderno tempore.Bart.autem ponit alia exempla.dic vt in d.l.j.§.ſed an id quod.de colla.bo. In text. ibi.[ex pecunijs mortui.] idẽ ſi precibus paternis ſit acquiſita:quia reputatur profectitia.ff.de vul.ſub.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ſecundùm Pet.

LEX XXXI.

1 QVæ nuper. †Quæ dicta ſunt in l.præcedenti.non ſolum habent locũ quãdo fit teſtamentũ in ſcriptis: ſed etiam quando ſine ſcriptis.h.d.Et iſta l. cum ſequenti.veniunt ad ſuppletionem l. pręcedentis.& etiam l.ſcimus. vſque ad §. cum autem.

2 *Statutum quod filia debeat ſtare contenta illa quãtitate quam pater in ſuo teſtamento ſibi reliquerit pro dote,nec poſsit plus petere,& pater reliquit ſibi centũ, quæ non ſufficiunt ad legitimam . & ultra hoc appoſuit dilationem,uel tempus , quod filia poterit petere remoueri grauamen conditionis,uel temporis.*
3 *Grauamina propter quæ olim non dabatur querela , etiam ſi tendebant in præiudicium filij, an remoueantur per hanc l.*
4 *Filius ſi inſtituatur ſub conditione caſuali , uel mixta , an ualeat teſtamẽtum niſi in eius defectum exhæredetur?*
5 *Si filius dupliciter fuit grauatus primò quia ſibi fuit relictum minus quã legitima,ſecundò quia in illo etiã fuit grauatus,an habebit locũ querela,an uerò ſuppleatur legitima,& remoueatur grauamen?*
6 *Si filius maſculus inſtitutus eſt uniuerſaliter,& filiæ fœmina iure inſtitutionis relicta eſt quãtitas pro dote ſua. cum illud relictum de ſe ſit conditionale ſi maritetur, an illa conditio reijciatur : ut ſic ſtatim poſsit petere quantitatem antequã nubat,& interim decedens trãſmittat ad ſuos hæredes.& nu.7.*
7 *Quid ſi ſtatutũ dicat quod exſtante maſculo fœmina non ſuccedat,ſed debeat dotari?*
8 *Si filio inſtituto in legitima facta eſt ſubſtitutio uulgaris, & fuit grauatus de aliquo dando.& repudiet relictũ legitimæ , & ualat ad ſubſtitutionem uulgarem,an teneatur ſubire grauamen?*
9 *Si filius fuit grauatus per fideicommiſſum uniuerſale de reſtituendo alteri legitimam ſibi relictam:& ipſe repudiet,an fideicommiſſarius poſsit compellere ipſum adire,& reſtituere.*
10 *Quid ſi fuit inſtitutus ultra legitimam,& ipſe uelit legitimam retinere,& reſiduum repudiare,an poſsit?*

LEX XXXII.

1 QVoniam in prioribus.[e] † De legitima reijcit õis conditio,& omne grauamen & omne tempus dilationem inducens.h.d.ante iſtam l.licet relinqueretur integra legitima,ſi tamen in ea grauabatur filius per fideicom.vel relinquebatur ſub conditione vel in diem habebat filius querelã & rumpebat teſtamentũ,niſi eſſet tale grauamen,vel talis conditio quæ cõcerneret potius fauorẽ filij quã odiũ.vt s.eo.l. ſi pater puellę.& l.filijs matrẽ.ſicut ergo iura vetera quę dabant querelã ex eo q fuerat minus relictum quæ eſſet legitima: fuerunt correcta vt non detur querela:ſed agatur ad ſupplementum.ita & alia quæ propter prædicta dabant querelam , corriguntur per iſtam: vt hodie non detur,ſed reijciatur grauamen,& conditio , & etiã tempus.ita quòd purè & ſine onere cenſeantur relicta . videtur tamen quòd etiam illud eſſet de iure veteri per l.cum patronus. ff.de leg.ij.vbi de legitima patroni reijcitur omne grauamen:ſed in legitima filij hoc non reperiebatur:ſed alia ſuberat ratio: quia potius expediebat filio quòd non reijceretur,vt poſſet querelare teſtamentum,& totam hęredi.auocare,ſed in fauorem teſtamenti nõ filij principaliter introducitur per hãc l.ſed in legitima patroni potius intererat eius q grauamen reijceretur ipſo iure quàm q haberet contratabu.cum per eam non plus conſeque

a ¶Propter ingratitudinẽ. Adde Bald.in c. cũ te.de reſcri. Anto. corſe.in tract. de minimis.in xj.co. verſi. nunquid.

b ¶Bñficiũ. Adde Rapha. cu. & Paul. de ca.in l. continuus. in §.cũ quis.ff. de verb. oblig. Rapha. cu. & Alexan. de imo.in l. apud Iulianũ. in §. cõſtat.de le.j. Nic.de vbaldis de peruſio,q fuit aduocatus conſiſtorialis.in tra.de ſucceſ.ab inteſta.in xvj. colum.

c ¶De libris. Adde Cy.Bar.& Ang. in l. filiæ licet. C. de col. Bar.in l. donationes. in §.pater.ff. de don. Bal.in l.j.ff. ſo. matr. & in tractatu de duobus fratribus. & in conſi.xxj. inc. quinque queruntur. in iij. vo.Rapha.cu. conſi. ccxxvj.inci. quidam filio ſtudenti.Pau.de caſt.conſil. clxxxiiij. inci. videtur dicẽdũ. Alex. de imo. conſil. cxliij.inci.circa primã dubitationẽ.in pe.co. in ij.vo.& eſt duplicatum.cõſi.ciij.in iij. volum.

d ¶Filio feudũ. Adde Bald. in c.imperialẽ. in iij.colũ.de prohib. feu.alie. per Fede. in vſibus feu. & in c.j. tit.an agna. vel cog. in v.col.ver. quærit. in vſibus feudorum. & in l. Itẽ videndũ. in §.nunc videamus. ff.de pe.hær.

e ¶Qm̃ in prioribus. Ad intelligentiã huius l.vide Franciſ. de are.in l.ſi mater. col. iiij. ver. ſed tenendo ſol.Bal.& in l. cũ ex filio.colũ.vj.verſi.in eadem gl.ff.de vulg. & pupil.Cur.

ref quàm legitimam ſine onere.vnde potius intererat quòd ipſo
iure tolleref onus,quàm quod haberet litigare, & facere ipſum
tolli ꝑ iudicem.Item videf ꝙ iſta l.non fuerit neceſſaria,& quòd
ſufficeret.l.omnimodo.nã illa ꝓuidebat qñ erat minus legitima
relictum.ſed minus ſicut & plus dicitur tribus modis.ſcilicet re,
tempore,& cauſa:vt inſtit.de act.§.plus.Poſito ergo quòd relin-
queref integra legitima,ſi tamen ſub conditione,vel in tempus,
dicebaf relictũ minus cauſa.ergo ſufficiebat illa lex ad dicendũ
quòd deberent remoueri.Sol.eſt quia illa lex veniebat ad corre-
ctionem.Vtrum enim illud verbum minus ſtrictè ſumebaf quã
do minus re.& ſic cauſa vel tempore remanebant iura vetera in
2 correcta:ideo fuit neceſſaria prouiſio huius.l. † Et ex hoc dicit
Iaco.But.not.& etiam Bal.ſi ſtatutum dicit ꝙ filia debeat ſtare
contenta illa quantitate quã pater in ſuo teſtõ ſibi reliquerit pro
dote in teſtõ,nec poſsit plus petere,& pater reliquit ſibi centum
quæ non ſufficiunt ad legitimam,& vltra hoc appoſuit cõdi.vel
tempus,licet debeat ſtare contenta de quantitate, non in condi.
vel tempore:quia ſtatutum quod venit ad correct.l.omnimodo.
vt non poſsit petere ſupplementum, ſi relinquif minor quanti-
tas,debet reſtringi quãdo relinquif minus re & quatenus relin-
quif minus.nõ autem debet extendi,nec corrigere.l. iſtam quã-
do minus tempore vel cauſa;ideo poteſt petere remoueri graua
mẽ cõdi.vel temporis:Tene menti:quia eſt puchrum dictum. Et
adde ꝙ ſicut.ſubſtõ pupillaris nõ dicif grauamẽ.vt s.eo.l. ex tri-
bus.ita nec vulgaris. & ſic filio inſtituto in legitima poteſt fieri
ſubſtitutio vulgaris ſi noluit,vel ſi non potuit acceptare, vt in l.
ſi poſthumus.§.quod vulgo.ff.de lib.& poſthu.vbi ſi filius eſt in
ſtitutus in primo gradu,nõ eſt exhæredãdus à ſecundo gradu,
cui nõ eſſet locus ſi ipſe nollet:ſed vellet acceptare.ſibi ergo im-
putet.vt l.iam dubitari.ff.de hære.inſti.die xxvij.Ianuarij.M.cc-
ccxxxix.in ciui.Paduæ:& tũc audiui ꝙ Talianus Furlanus fuit
ruptus cum ſuis gentibus ꝓpè caſtrum archi. in montibus vna
3 cum epiſcopo tridentino.† In text.ibi.[de inoffi.teſta.] videf er-
go ꝙ grauamina propter quæ olim non dabaf querela : etiam ſi
tendebant in præiudicium filij, nõ remoueanf ꝑ hanc l.vt ſunt
grauamina libertatũ fauore libertatis:quæ præferebaf legitimæ.
ff.eod.l.Papi.§.quarta.licet glo.dicat ibi cõtrarium.& in l.ꝓhibe
mus.in authẽ.de triẽ.& ſemiſ.quãdo aũt cõcernerẽt fauorẽ filij,
nõ deberenf grauamina : ideo de filis eſt minor dubitatio ꝙ non
remoueanf.vt in caſu.l.ſi pater puellæ.& l.filijs matrem. s.eo. &
hc in gl.ſuper verbo.[tollaf.] tamẽ Bar.in caſu.l. ſi pater puellę.
tenet contra.quod dic vt ibi dixi.ſed in caſu.l.filijs matrem.bene
ꝓcedit quod dixi quod dic vt l.cum filio.de vulg.& pu. Oppo-
nif in gloſſ.ſuper verbo.[grauamẽ.] de l.vxori.de viuſr.le.gloſ.
dicit ꝙ corrigif ꝑ hanc l.do.Raph.dicit ꝙ imò non ꝑ hãc : ſed ꝑ
authẽ.de trien.& ſemiſ.poſitã.s.e.authẽ.nouiſsima.in fi.aliàs fru
ſtratoriè diſponeret illa authẽ.ꝙ filius nõ poſsit fraudari vſufru.
legitimæ ſi ꝑ illam l.hoc introduceref. põt dici quòd introducif
generaliter de omni grauamine.ſed ibi ſpecialiter & ſpecificè de
4 grauamine vſusfructus. † In text.ibi.[vt ſi conditionibus qui-
buſdam.] cõtra text.oppo.de l.ſi pater.j.de inſtit. & ſubſtit.vbi
filius ſi inſtituaf ſub conditione caſuali, vel mixta, non valet te
ſtamentum.niſi in eius defectũ exhæredetur. iſta verò lex vult
ꝙ valeat,& reijciaf condi.Sol.tribus modis. Primo, quòd hoc
nõ loquaf de conditione appoſita in inſtitutiõe filij : ſed graua-
mine ſibi iniuncto.Secundò intelligaf in appoſita in inſtitutio-
ne filij,& loquatur de cõditione poteſtatiua,quæ cõtinet graua
mẽ. puta inſtituo filium in ſua legitima ſi aliquid fecerit,vel de-
derit Titio:& illa bene remouetur.vt hic: quia etiam iure veteri
teſtamẽtum nõ erat nullũ.vt in l.ſuus quoque. ff.de hære. inſtit.
cõtrarium loquif in cõditione caſuali, vel mixta.quæ olim red-
debat teſtamẽtum nullũ:& aduerſus nullitatem lex illa nõ ꝓhibe
tur:nam interim eſt p̃teritus.& aduerſus præteritionem nec lex
omnimodo ꝓuidet. vt patet ibi in ver.& hæc quidẽ:nec etiã illa
quæ venit ad ſupple.illius.& ſic eodẽ caſu debet intelligi. vt in
auth.de filijs añ dotalia inſtrũ natis,& illa fuit cõmunis ſnĩa doc.
antiquorũ ꝑ illũ ver.& hæc quidem.Sed tunc circa conditiõem
poteſtatiuam quærif quid ſi filius fuerit inſtitutus ſub conditio-
ne ſi voluerit:an illa conditio reijciatur per illam legem non eſt
poteſtatiua.l.iam dubitari.de hæred.inſtit.ff.videtur quòd non:
quia ex ea filius non grattur,vt patet in illa l.iam dubitari. & hoc
quidam tenuerunt.Bal.tenet contrarium;quia imò grauaf, quia

neceſſariò efficif merè voluntarius & ſi decederet antequàm de
clararet,nõ tranſmitteret hæreditatem ad ſuos hæredes iure ſu[...]
tatis.vt l.ſi ita.§.illi ſi volet.ff.de lega.j. intereſt autem ſua quod
tranſmittat.& ſic ꝙ reijciaf. Tene menti. Tertia ſol.ad l.ſi pater
eſt quòd illa corrigaf ꝑ iſtam l.vt teſtamẽtum nõ ſit nullũ, ſed
reijciaf cõditio.& hoc tenet glo.ibi.& in l.ſuus quoq;.de hæred.
inſti.quæ licet cõmuniter reprobenf.Bart.tñ eas ſuſtinet ꝑ l.ſci-
mus.§.cũ autem.j.eod.vbi dicit eſſe caſum : nec ob ꝙ interim ſit
præteritus.Nã hoc negaf:quia l.oĩmõ.in veri.& hæc quidẽ vult
ꝙ tũc dicaf præteritus:& nihil corrigaf de iure veteri quãdo ni-
hil eſt ſibi relictũ:ſed inſtituto ſub conditione hoc dici non po-
teſt:quia eſt ſibi relictum:licet minus tp̃e, vel cauſa : & ideo ille
ver.potius ꝓ gloſſ.facit quã contra : ſuper hoc magna fuit alter
catio inter.Bart.& Ray.de forliuio. qui cum legeret in ciuitate
iſta,& audiret Barto.legẽtem peruſij ſuſtinere dictas gl.ꝑ §.cum
autem.ſcripſit ſibi multũ mordaciter,ſed Barto. venuſtè ſibi re-
5 ſpondit.dic vt ibi in d.l.ſi pater.† Extra gloſſ.quæritur primò,qđ
ſi filius dupliciter fuit grauatus,primò quia fuit ſibi minus qu[...]
legitima relictum.Secũdò,quia in illo etiam fuit grauatus. dic[...]
hic Albericus quod illę ll.nõ habent locum vt ſuppleatur legi[ti]
ma,& remoueaf grauamẽ.ne concurrant duæ ſpecialitates. Et
ſic dabitur querela:hoc non placet:quia nullum incoueniens e[ſt]
6 ꝙ illa duo concurrant,ne teſtamentum ſubuertant.† Item quæri[tur]
pone quòd inſtitutus eſt filius maſculus vniuerſaliter, & fi[liæ]
fœminæ iure inſtitutionis relicta eſt certa quantitas ꝓ dote ſu[a]
illud relictum de ſui natura eſt conditionale ſi maritetur: ſic[ut]
& ſtipulatio dotis nomine. vt in l.talis ſtipulatio facta. de iu[re]
dotium,quærit an reijciatur illa conditio:vt ſic ſtatim poſsit pe-
tere quãtitatem anteq; nubat,& interim decedens tranſmittat [ad]
ſuos hæredes.Iſta q.fuit diſp.ꝑ Ricar. malumb. qui tenuit q[...]
quia illa dos ſuccedit loco legitimę.Cy.refert in l.ſancimus.C[...]
7 nu.& de iure cõi eſſe verũ quod dicit Ricar.† Sed ponamus q[...]
get ſtatutũ ꝙ exiſtente maſculo fœmina nõ ſuccedat:ſed debe[at]
dotari ipſe Ric.idem tenuit:quia ſtatutum nõ poteſt auferre l[e]
gitimã:licet poſsit minuere.Cy.hoc reprobat:quia imò poteſt.[...]
licet Dy.in c.indultum.de reg.iu.teneat cõtra Barto.tenet idem
quod Cy.in l.Titio cẽtum.§.Titio gñ.de cõdi. & demõ.vnde [...]
ne ꝙ cũ illa filia nõ ſuccedat ex forma ſtatuti,nulla legitima [...]
debef.vt dixi i l.parẽtibus.& ſic de illo relicto non remoue[tur con]
ditio poſtquã nõ ſuccedit loco legitimę:vñ nec poteſt pet[ere ante]
quã nubat:nec interim decedẽs hæredi.trãſmittit. & hoc p[...]
8 conſului. † Sed tertiò quæritur, pone quòd filio inſtituto in [le]
gitima facta eſt ſubſtitutio vulgaris:quæ datio valet: quia [...]
tinet grauamẽ,vt s.dixi. Item fuit grauatus filius de aliquo [...]
do ipſe repudiat relictum legitimæ,& ſic vadit ad ſubſtitutum
vulgarẽ.quærif an teneaf ſubire grauamẽ? videf ꝙ nõ:quia [...]
nullũ ipſo iure:vt hic.ergo tranſit cũ legitima ſine onere. Con
trarium eſt verius.nã tũc eſſet nullũ quãdo vellet eam ſibi retine-
re,ſed ſi nõ vult nõ eſt nullũ quia eius fauore fuit illud introdu-
ctũ & i eius priuilegiũ ꝑſonale:vñ nõ trãſit ad ſubſtitutũ. hic di[...]
9 caſus no.i l.cũ p̃ronus.in fi.ff.de leg.ij. † Quartò quærif,pone [ꝙ]
filius fuit grauatus,ꝑ fidecommiſſum vniuerſale de reſtituendo
alteri legitimam ſibi relictam : ipſe repudiat , fideicommiſſari[us]
vult compellere ipſum ad adeundum, & reſtituendum: an poſ-
ſit videf ꝙ nõ:quia nõ tenef ſubire grauamẽ, vt hic. nam verum
eſt ſi vult eã ꝓ ſe:ſed ſi repudiat, tenet grauamẽ fauore fideicom-
miſſarij:vt poſsit eum compellere adire,& reſtituere.text.eſt [...]
in l.ita tñ.§.ſi p̃ronus.ff.ad trebel.poteſt tñ filius pœnitere an[te]
cogaf.& dicere ſe velle retinere ꝓ ſe ꝙ fideicommiſſum reſpui[t]
vt in l.nã quod.§.j.e.ti.& p̃dicta quãdo fuiſſet inſtitutus dũtaxat
10 in legitima:† ſed quid ſi vltra legitimã. ipſe autem vult legitimã
retinere,& reſiduum repudiare,an poſsit? Dicit Cy.ꝙ non [...]
hæres inſtituti.j.de impu.& ali.ſubſti.hoc verum.niſi duobus [con]
currentibus.ſ.ꝙ habeat ſubſtitutum vulgarem.& quòd ſit gra[ua]
tus legitima.vt eſt caſus not.in l.libertus ſub condi.ff.de bo.[...]
& ſic erit caſus in quo cõcurret inſti.& ſubſti. vulg. ſicut in alio
caſu.ff.de hære.inſtit.l.p̃fa.titium.cũ l.ſeq. & hoc tangif ꝑ [...]
in l.j.de vulg.& pupil.& in l.gerit.de acq.hæred.in ij.ſeu.[...]
Si tamen filius nõ haberet ſubſtitutionem vulgarẽ: ſed fideicõ[...]
poſt mortem ſuam,quo caſu de fideicommiſſo venit detrahen-
da legitima,& trebellianica.põt in eius vita petere vt ſeparet ſi[bi]
vt poſsit de ipſa facere ꝙ ſibi placet ſecũdũ Bal.ꝙ qui ita no[...]
grauatur

...gulariter in l. debitori. ſ. de pact. quoniam ab ipſo principio re...nouetur grauamen de ipſa legitima. vt j. eod. l. ſcimus in prin. §. cum autem. Trebellianicam verò non poteſt detrahere: niſi cum venit caſus reſtitutionis.

Qui permiſit ſe condemnari in danda certa quantitate relicta alicui puellæ maritan...ta relicta in teſtamēto patris pro legitima, uel dote cogitur eam reddere duplicatā.
Verba plus minus quæ referuntur ad modicum, uerificantur in quarta parte, quādo pro...feruntur à lege, & quid ſi ab homine?
Verbū ſtirps, ponitur pro deſcendentibus.
Idem in uerbo poſteritas.
Idem in uerbo ſoboles.
Idem in uerbo proles.
Idem in uerbo proſapia.
Filius inſtitutus in legitima, debet eam capere de manu hæredis, niſi ſit inſtitutus in certa & determinata re, & tūc poteſt propria authoritate occupare ſicut quilibet alius.
Legitima licet ſuccedat loco alimen. tamen in eius petitione proceditur ordinariè, licet in petitione alimentorum procedatur ſummariè.
Contra auaros & tenaces nihil poteſt extorqueri etiam iuſto iudicio.

LEX XXXIII.

SI quis in ſuo. † Qui in danda legitima filio quæ ſola relicta eſt vſq; ad ſententiam, fuerit cōtumax: ipſam duplicatam ſoluere cogitur. hoc dicit. Bar. vſq; ad §. legis. & hoc prout habet in tex. ante ſi. ibi. [ſed etiam aliam tantū.] Aliqui habent [aliam tertiam.] & tunc dic ꝙ ipſam cum altera tertia cogitur ſoluere. Et no. ſingularem l. ꝓ puellis: quibus inſtituto maſculo relinq... certa quātitas ꝓ legitima, vel dote. & frequenter contingit ꝙ fratres ſunt iniqui. & nolunt ſoluere: nam dicuntur vti crudelita...te, & auaritia. & ſi maritant, & ꝓmittunt ſoluere, & non ſoluūt, & permittunt ſe condemnari: habet locum pœna huius legis: tene menti perpetuò circa caſum. in principio l. ibi. [libero.] id eſt, vni ex liberis. & eſt ſenſus ꝙ vnum inſtituit in vniuerſum, & alteri vel iure inſtitutionis vel legati reliquit legitimam tantùm: quam appellat minuſculam. quæ erat quarta pars † vnde allega... quòd verbum minus vel plus referuntur ad modicum: vt in l. hæc adiectio. de verb. ſig. verificātur in quarta parte: & hoc qn̄ ꝓferuntur à l. ſi autem ab homine: vt à teſte, nihil operanť: vn̄ ...quòd talis poſſedit decem annis, & vltrà, vel plus, non ꝓ... de decem annis. cum illud plus ſit incertum. & teſtis de...

4 ...bet ponere certum ſecundū Cy. & alios. † In text. ibi. [de ſua ſtirpe.] id eſt, de ſuis deſcēdentibus. & not. illud verbū ſtirps: qa ponitur pro deſcendentibus ſecundū Bal. Item in verbo poſteritas: quod his verbis. §. ſi. de lega. iij. & l. j. de iur. immu. Idem in verbo ſoboles. vt in l. ſi. de bo. dā. Idē in verbo ꝓles: vt in l. officiales. de epi. & cle. & l. ij. de infan. expo. Idem in verbo ꝓgenies. vt in l. ſi. C. de emā. lib. Idem in verbo ꝓſapia: vt l. ſi quis ex corpo...re. de murileg. lib. xj. † In text. ibi. [eam capere voluerit. Not. ſecundum Bald. ꝙ filius inſtitutus in legitima, debet eam capere de manu hæredis. nec de ꝓpria authoritate occupare bona, quia non eſt inſtitutio vniuerſalis: cum intelligať deducto ære alieno. hoc declara vt per Barto. in l. j. j. quando & quibus quar. pars de...betur. & ibi omnino vide. Si tamen eſſet inſtitutus in certa & determinata re, bene poſſet propria authoritate capere: ſicut & qui... liberalius inſtitutus in re certa, iuxta not. ꝑ Bart. in l. ex facto. ff. de hæred. inſt. † In text. ibi. [expectato iudiciorū ſtrepitu.] Not. ſecundum Bald. ꝙ licet legitima [a] ſuccedat loco alimentorum, tamen in eius petitiōe ꝓcediť ordinariè, vt hic. licet in petitiōe alimē...torum ꝓcedať ſūmariè. vt ī l. ij. ff. de ferijs. † Vltiò no. ī ſi. cōtra auaros & tenaces. [b] à qbus nihil poteſt extorq̄ri etiā iuſto iudicio.

Quomodo infans ſuam non poſſit ingratus à matre ſua uocari.
Quòd etiam extraneus poſtquam eſt inſtitutus, non poſſit etiam in eodem teſtamento exhæredari nec priuari hæreditate propter culpam alterius quàm ſuam.
Quando reperitur uia facilior, & magis iuſta non debet habere locum minus iuſta.

§. Legis autem. † In poſthumo nō cadit iuſta cā exhær. cum nō poſſit eſſe ingratus: nec alieno odio grauari. h. dicit Bar. Sed miror, quia hic nō loquiť de poſthumo, ſed de infante. eadem tn̄ ratio eſt. dic autem plenius. ſi... etiam infans poterat an̄ iſtam l. exhæredari à matre odio ma...riti patris illius: ne ad ipſum ꝑueniant bona ſua. ſed hodie non poteſt: quia ꝑ aliam viā poteſt pr̄ ꝓuidere ne ad patrem ꝑueniāt bona inſtituendo eū ſub conditione ſi emācipetur. vt l. filijs ma...trem. ſ. e. h. d. † In text. ibi. [cū enim infantem ſuū nō poſſe ingratū à matre ſua vocari paulus ſcripſit.] ſed hoc qūo? nā de iure veteri. ff. & C. non ſolū infans iam natus, ſed etiā poſthumus poterat exhæredari: & valebat exhęredatio. vt j. de lib. pręteritis vel exhęre. & multæ ſunt ll. in volumine ffort̄. quæ hoc dicunt. qūo ergo Paulus iuriſcō. dixit

c hic ꝙ infans non poterat exhæredari [c] ? do. Raph. dubitans de illo cōtrario videtur in effectu dicere, licet nō clarè loquať, ꝙ exhæredatio fiebat olim ad duplicē effectū. primò ad ſolennitatē teſtamēti: vt eſſet validum. l. inter cætera. & l. gallus. §. in omnibus. ff. de lib. & poſthu. & illo reſpectu poterat exhæredari nō ſolū infans, ſed etiam poſthumus. licet nullā cauſam ingratitudinis poſſent cōmittere. ſecundò quantū ad excludendum filiū ab hæreditate ſi intentat querelam. & illo reſpectu nec poſthumus, nec infans poterant exhęredari: quia cauſam ingratitudinis nō poterāt cōmittere. hoc verum, niſi à matre odio mariti. & hoc corrigitur hic, ꝙ nec odio mariti pōt ab hęreditate excludi: & ideo poterat ſecūdum illā l. teſtamentū querelare cū effectu ꝙ erat validū propter exhæredationē, ſed inofficioſum: quia nō ſuberat cauſa ingratitudinis: & dicit ipſe vlterius ꝙ quātum ad primū effectū validitatis teſtamēti l. iſta nō corrigit iura vetera: licet glo. d. contrariū in l. ſi. j. de lib. præte. & ſic valebit teſtm̄ etiam hodie, in quo poſthumus: vel infans fuerit exhęredatus: & eſt neceſſaria querela. certè licet ipē ſubtiliter moueať: quia ſine dubio op. quā facit multū vrget. attamen deciſio nō placet. qm̄ hodie ad ſolennitatē exhæredationis requiritur expreſſio cauſæ ingratitudinis pro forma. & niſi exprimať, exhęredatio habetur pro nō facta: & ſic præteritus cenſetur. cū ergo in poſthumo, vel in infante non cadit cauſa ingratitudinis: quomodo poterit teſtator eam exprimere? neſcio ergo quid voluerit do. Rapha. ſed olim poterat procedere dictum ſuum, vbi non requirebatur expreſſio cauſæ. intelligo olim etiam tempore huius l. licet ſit noua Iuſtiniani.

3 † In tex. ibi. [vt alieno odio alius prægrauetur.] Not. iſtam regulam. nam non ſolum habet locū in filio, cui pater neceſſe habet relinquere legitimam & etiam ſine cauſa non poteſt auferre: ſed etiam procedit in quocunque hære. extraneo voluntariè inſtituto, vt poſtquam eſt inſtitutus: etiam in eodem teſtamento nō poſſit ipſum exhæredare: nec priuare hæreditate propter culpam alterius quàm ſuam. vt eſt caſus ſingu. in l. paterfamil. teſtamento. ff. de hære. inſti. & ex illo text. ſumpta eſt regu-

4 la non debet aliquis. de regulis iuris, libro ſexto. † In text. ibi. [cum poſſit.] Not. quòd quando reperitur via facilior, & magis iuſta. non debet habere locum minus iuſta: & ſic videtur ꝙ cum hodie per ius nouiſſimum authenti. mater. poſſit prouidere ne aliquid de bonis ſuis perueniat ad maritum, etiam per aliā viam leuiorem quàm ſit illa de qua hic. videlicet vt inſtituat filium purè & vetet ne patri acquiratur vſusfruct. vt in authenti. excipitur infrà. de bon. quæ lib. non debeat vti illa via de qua hic. & in l. filijs matrem. ſ. eodem. videlicet quod inſtituat filium ſub condi. emancipationis. & ſi hoc faceret, videretur quòd hodie haberet querelam. ſic ſit correcta etiam. l. filijs matrem. ſ. eod. ſicut eſt correcta. l. pater puellæ. ſecundùm opi. Bart. non tamen erit teſtamentum nullum ſi intereſt filij quòd non ſit nullum. aliàs fortè erit nullum, tanquam ſit præteritus non inſerta cauſa legitima. Tene menti: non tamen dico aſſertiuè: ſed cogita ſuper prædictis.

2 *Imperator diligit ſubditos tanquam filios: & tanquam pater debet ſe habere erga eos, ut nihil ſeuerum: nihil iniuſtum, nihil inhumanum faciat contra eos, ſic & iudex facere debet.*
Apud principem non eſt acceptio perſonarum.

3 *Caſus in quo querela non ſolum non præparata, ſed etiam nec nata (quæ tamen ſperabatur naſci) tranſmittitur ad deſcendentes.*

a Legitima ſuccedat. Adde authē. de trien. & ſe. in ſ. ꝓhibem⁹. ver. vn̄ etiā. & Barb. cōſi. lxxxj. inci. Illud referā in mediū. in iij. col. in iij. volu.

b Tenaces. Adde ꝙ auarus ſeruit mundo tanq; Deo. gl. j. in c. omnis. j. q. j. Itē auaritia eſt idolorum ſeruitus. vt in c. auaritiæ. de prębē. Itē auaritia appellatur cœcitas. vt in c. auaritiæ cœcitas. de ele. lib. vj. Item auaritia excecat mentē homini: vt in c. quorundā. de ele. e. li. Itē auaritia eſt ſimulachrū ſeruitutis. vt habetur ad coloſſenſes iij. c. Item auaritia eſt immoderata libido. i. amor habendi ſecundū Aug. libr. iiij. de ciuita. Dei. Itē nil deterius auaritia: pręſertim in principibus, & in ſenibus ſecundū Tulliū lib. ij. officio.

c Exhæredari. Adde Ioā. de Imo. in l. filio præterito. ff. de iniu. rup. te. Limita tamē niſi ſit impubes proximus pubertati. & ſic doli capax. ſecundū Bar. in l. ij. in prin. ff. de vulg. & pupil. Ol. in l. precibus. C. de impu. Sal. in l. ſi teſtamento. C. eod.

An requiratur quod ille in quem tranſmittitur, ſit hæres tranſmittentis?
4 *Caſus in quibus nepos excluditur à querela, ſi eius pater fuit exhæredatus in teſtamento patris eiuſdemque aui. & uide nu. 6.*
5 *Si aliquis recepit emphyteuſim uel feudum pro ſe & deſcendentibus ex eo: quod ueniāt deſcendentes etiam concepti poſt mortem illius.*
6 *Nepos an poßit uenire ad rumpendum teſtamentum aui, quādo filius paterque ſuus exhæredatus ipſum præcedebat tempore mortis aui.*

LEX XXXIIII.

1 SI quis filium. † Querela competens, vel quę ſperatur competere, tranſmitti-
tur ad liberos etiam non pręparata: ſed non competens
vel extincta tranſmiſsionem non recipit. hoc dicit Bal.
qui valde melius ſummat quàm Bar. Præmitte quod antequam
adeatur hæreditas, non eſt nata querela: vt in l. Papinianus. §. ſi
conditioni. ff. eod. titu. quia nec eſt confirmata exhęredatio, quæ
requirit additionem hæreditatis: vt l. filium. §. ſed cum exhæreda
tio. ff. de contra tabulas. Item quod querela non præparata non
tranſmittatur ad hæredem. vt colligitur ex lege quinta. ſ. eodem
titulo. & l. poſthumus. §. fi. cum l. ſeq. ff. e. ti. ſi ergo filius exhęreda
tus ante aditam hæreditatem decedebat relicto nepote, quia que
rela nō erat nata & ſic nec præparata non tranſmittebatur ad ne
potem: nec poterat dicere nepos teſtamētum nullum, tanquam
in eo pręteritus: quia cum tempore mortis aui pater ſuus præce-
deret eum in gradu, ſufficiebat exhæredari patrem eundēq; filiū
nulla facta mentione de nepote: vt l. ſi quis filio exhæredato. ff.
de iniuſt. teſta. nec ſuccedebat nepos in locū patris per l. velleia-
ni: vt poſſet dicere nullum. quia illud habebat locum patre ſuo
defuncto de medio viuente auo. quod hic non erat: & ſic nepos
erat deſtitutus omni remedio tam querelæ quàm iure dicēdi nul
lum: & hæreditas remanebat penes extraneum. cum tamen fortè
pater ſuus nullam cauſam ingratitudinis commiſiſſet: & ſi viue-
ret, expugnaret teſtamentum per querelam, & hæreditatē tranſ-
mitteret ad ſuos deſcendentes, quod erat valde iniquum: & per
iura vetera non erat prouiſum. contra hanc iniquitatem prouide
tur per iſtam l. vt tranſmittatur ad nepotem: licet nō nata, nec p̄-
parata. & ſic tranſmittitur ſpes querelæ: quæ adita hæreditate cō
uertitur in rem: & ſic naſcitur querela etiam poſt mortem filij: q̄
cenſetur tranſmiſſa etiam cum ipſa ſpe cui inerat. Si verò nō erat
nata, nec ſperabatur naſci: quia filius nō fuit exhæredatus: ſed in
ſtitutus in aliquo: & ſic competebat ius agendi ad ſupplementū:
non tranſmittitur querela, ſed illud ius. Similiter non tranſmittit
querela ſi filius erat ab illa excluſus: vel ratione ingratitudinis p
ſententiam, vel per repudiationem expreſſam, vel tacitam: ſcili-
cet per lapſum temporis: puta quinquennij: qa quod filius non
2 habebat tranſmittere non potuit. h. d. iſta l. ſingularis. † Not. text.
ibi. [affectiōe paterna.] qd' īperator diligit ſubditos tāq; filios: &
tanq; pr̄ debet ſe habere erga eos: vt nihil ſęuū, nihil iniuſtū, nihil
inhumanum faciat contra eos, & ſic Iudex facere debet. vt ſuprà
de defenſoribus ciuitatum. l. iiij. & in authen. vt iudices ſine quo
quo ſuffragio. §. eos. & in authentica. iuſiurandum. quod præſta.
ab his. §. deuotos. & apud principem nō eſt acceptio perſonarū.
de caducis tollendis. poſt principium. de fideicom. l. vlti. de legi-
3 timis hæredi. & de emancipatis. in fi. † Secūdò not. caſum impro-
uiſum à iure veteri: ſed prouiſſum per Iuſtinianum. in quo quere
la non ſolū non præparata: ſed etiam nec nata, quæ tamen ſpera-
batur naſci tranſmittitur ad deſcendentem, ſcilicet nepotem &
etiam inferiores. per l. ſcimus. in fi. j. eod. vbi dicitur quod trāſmit
titur ad poſterioritatem: cuius nomine omnes deſcendentes cō-
prehenduntur. Sed dubium eſt hic an requiratur ꝙ ille in quem
tranſmittitur ſit hæres tranſmittentis. & videtur quod non: quia
non tranſmittitur tanquam ad hæredem: ſi enim hoc eſſet, tranſ-
mitteret etiam ad extraneos hæredes. in quibus eſt eadem ratio,
ſicut tranſmittitur quando eſt nata, & præparata. vt ſ. eod. l. v. ſed
trāſmittitur tanquam ad deſcendētes: ergo ſufficit quod ſit deſcē
dens. argu. in l. quodcunq;. §. ij. de verb. obliga. breuiter ego puto
ꝙ ſit neceſſarium, vt ſit hæres: quia tranſmiſsio non fit niſi ad hæ
redem iuxta no. in l. qui ſe patris. j. vnde liberi. & l. ſi quis filium.
de acquiren. hæredi. non tamen tranſmittitur tanquam ad hære-
dē: ſed tranſmittitur ex eo quia eſt hæres, & deſcendens. Sicut vi
demus in feudo & in emphyteuſi. vt in authen. de non ali. §. em-
phyteuſim. & l. vt iuriſiu. §. ſi liberi. ff. de ope. lib. Et ideo ſi eſſent
alij hæredes extranei vna cum nepote, ad ſoluendum nepotem
fieret tranſmiſsio. & ſi eſſent plures nepotes inæqualiter inſtituti
tranſmitteretur tamen æqualiter. vt d. §. ſi liberi. & hoc non tangi
tur per doct. & tamen eſt neceſſarium. Item quod hic dicitur pro
cedit in querela q̄ datur contra teſtamentū aſcendentis, vt ſicut
hæreditas aſcendentis etiā nō adita tranſmittitur ad deſcenden
tes per titulū de his qui ante apertas tabulas. j. ita & querela per
quam peruenitur ad hęreditatem. nō ſic in illa quæ competeret
contra teſtamentum fratris: vt in d. l. v. ſ. eodē. ſecundùm Pet. &
Cy. in l. ſcimus. in fi. j. eo. ſicut nec hæreditas fratris nō adita non
tranſmittit etiam ad deſcendētes. vt j. de iure delibe. l. quoniam
4 ſororem. † Tertiò not. exceptiones ab illa regula, ſcilicet tres prin
cipales. prima eſt qn̄ filius exhæredatus probaretur ingratus per
hæredē ſcriptum. ſicut enim ipſe ſi viueret excluderet à querela
ita & nepos veniens ex perſona ipſius. & ſic de ingratitudine fi
lij quęrit etiā poſt mortem filij ad finem excludendi nepotem li
cet de delicto defuncti ad pœnā aliā imponendam ſibi vel hære
di nō quæratur poſt mortem: vt in l. j. ne ex delictis defun. Secun
dus caſus eſt qn̄ querela fuiſſet repudiata exp̄ſsè. Tertius qn̄ taci
tè p lapſum quinquēnij. & iſta duo locum habent poſt aditā hæ
reditatē: qm̄ ante aditam querelā nō eſt nata: & ſic nō pōt repu
diari: nec poteſt intētari. & ſic nō debet currere tempus: vnde iſtę
duæ exceptiōes nō referunt ad tp̄s ante aditam hæreditatem. li
cet nullo tempore fiat trāſmiſsio: & hoc voluit gl. fi. Alius caſus
principalis fallentię eſt: qn̄ filio fuiſſet aliquid relictū p legitima
quo caſu non habet querelā, ſed ius agendi ad ſupplemētū. eodē
modo non trāſmittit querelā, ſed dictū ius agendi ad ſupplemen
tū. Intellige. niſi filius ipſum repudiaret exp̄ſsè, vt i l. pxi. §. ſi q
excluderet ab eo ſicut à querela repudiata. Sed eſt dubium an ſi
cut querela p lapſum quinquennij tollit tanq; tacitè repudiata
ita & ius agendi ad ſupplementum. Bar. tenuit ꝙ ſi p iſtum text
in fi. relatum ad ſuperiora. in quibus tā de querela q; de iure agen
di ad ſupplementum fit mentio. & ſic ad vtrūq; debet referri
poſsit: ſalua ratione recti ſermonis: vt in l. ſi idem cū eodem. in
de iur. om. iud. ff. & quia ſuccedit loco q̄relæ: ergo debet eſſe eiuſ
dem cōditionis. arg. in l. j. §. hæc actio. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſ
ſus fue. & p text. in l. fi. j. tit. j. vbi querela inofficioſæ dona. p qua ſup
plet legitima, nō autem reſcindit tota donatio, & ita ius agendi
ad ſupplemētum tollit quinquennio: ſicut querela inofficioſi te
ſtamenti, & ita conſuluit Bar. Bal. Ang. & omnes moderni con
trarium tenēt: qa ius agendi ad ſupplementum eſt actio perſona
lis. ſ. cōditio. tex. l. omnimodo. ſ. eo. vt not. in l. Papinianus. §. ſi con
ditioni. in gl. ff. eo. ſed actio p̄ſonalis regulariter durat xxx. an
in l. ij. j. de cōſt. pecu. nec eſt verum ꝙ ſuccedat loco querelæ
contrariatur querelæ. & ad eius excluſionem emanauit. Item qu
fit ipſo iure. vt l. ſcimus. j. eod. in princip. & ſic eſt ius quæſitum
querela eſt ius quærendi: & ſic primum dicitur eſſe in bonis
querela nō. nec ex ea augetur patrimonium: ſicut nec ex iure adi
di hæreditatem: quod eſt potius ius quærendi q; ius quæſitum
vt in l. pretia rerum. circa mediū. ff. ad l. fal. & vide plenè p Ang
in d. §. ſi cōditiōi. vbi plures alias ratiōes adducit cōtra Bar. &
p Bal. cōtra de epi. & cle. aut. presbyteros. Pro declaratiōe glo
mo tres op. ꝙ ille nepos nō poſsit venire ad hanc querelam
p iſtam legem. & alias tres. ꝙ imò potuerit etiam iure veteri q
eſt contra iſtum text. qui dicit quòd erat deſtitutus omni reme
dio. Primò ergo opponitur in gloſſ. j. de l. Titius. & l. fi. ff. de in
legi. & l. ſi qs filio. §. ſed hoc ita. de iniuſto teſt. Sol. tex. hic in pri
tollit illud contra. dum dicit ꝙ iſte nepos erat viuus. id eſt, iam
natus tempore mortis aui. vel erat iam cōceptus: ſi autem nec na
tus nec conceptus: non poſſet venire ad hanc querelam etiam p
iſtam l. ita ſentit gloſſ. Cy. tenet contrarium. & quaſi omnes: & di
cit ſe conſuluiſſe de facto: quia ll. contrariæ locum habent quan
do nepos ex ſua propria perſona, & non ex tranſmiſsione vellet
venire ad ſucceſsionem aui inteſta. vel ad expugnandum teſta
mentum tanquam agnatus, vel cognatus, vel de libe. tūc enim
non poſſet: quia nunquam fuit agnatus vel cognatus aui: vt
in l. prima. §. ſi quis proximior. ff. vnde cognati. ſed quando vult
venire iure tranſmiſſo, & ſic non ex propria perſona: ſed tranſ
mittentis, non requiritur quòd eſſet natus vel conceptus in vi
ta aui, & ſic tranſmiſsio de qua loquitur. l. prima. infrà, de his qui
ante aper. tabu. fit ad nepotem etiam conceptum poſt mortem
aui: & hoc dicitur tenuiſſe Dyn. in lege Gallus. in fine mag. di
5 ſtinctionis. ff. de libe. & poſth. & ita dicit Cy. ſe obtinuiſſe. † Eo
dem mo

dem modo ſi aliquis recepit emphyteuſim[a], vel feudum pro ſe & deſcendentibus ex eo: veniunt deſcendentes etiam concepti poſt mortem illius: quia veniunt ex contractu vel promiſsione recipientis: non ex propria perſona duntaxat, ſicut ſi veniret ex tranſmiſsione facta per illum, de quo vide per Bar. in l. quod dicitur. circa fi. ff. de ver. obli. & per Bal. in l. ſi in perſonam. j. de fideicommiſ. † Secundò op. ad idem ꝙ nepos non poſsit venire ad rumpendum teſtamentum poſtquã filius paterque ſuus exhæredatus ipſum præcedebat tempore mortis aui. vt in l. ſi quis filio exhæredato. circa princi. ff. de iniuſto teſta. Solu. aut vult venire ad dicendum teſtamentum nullum tanquam prǫteritus: & non poteſt etiam hodie venire per illam l. quæ non eſt correcta per iſtam: quia auus non tenebatur ipſum inſtituere vel exhæredare vt filium poſtquam filius præcedebat in gradu. Sed ſufficiebat ſibi exhæredare filium. & hoc vult gloſſ. iij. quǫ incipit. [propriũ.] & alia ſuper verbo [cauſam.] quæ incipit. [id eſt querelam.] ſed ſi vult venire nõ tanquã præteritus, nec ex propria perſona: ſed tanquã pater fuerit iniuſtè exhæredatus: & ſic per querelam ex perſona patris olim non poterat: hodie ſic per hanc l. Tertiò oppo. ad idem quòd ille nepos etiã ex perſona patris & ex iure tranſmiſſo non poſsit venire: quia querela nõ fuit nata ſibi in vita: quia non erat hǫreditas adita: cum deceſſerit hǫrede deliberante: vt in prin. ergo non potuerit tranſmittere querelam quã non habebat. vt l. papinianus. §. ſi conditioni. ff. e. Sed verum eſt ꝙ non habebat querelam ſed habebat ſpem: quia ſperabatur naſci per aditionẽ: & illam ſpem tranſmittit. quǫ conuertitur in rem ſecuta aditione hæredi. & hoc vult glo. ſuper verbo cauſam in ver. [Item no. hic.] Nunc venio ad alias tres opp. ꝙ ille nepos etiã veteri iure potuerit venire tanquã ſuus: licet pater ſuus ipſum prǫcederet in gradu tempore mortis aui. per l. ſcripto. ff. vnde libe. Sol. iſta lex loquitur quando poſt mortem filij exhæredati ſecuta eſt aditio hǫreditatis per ſcriptum hæredem: & ſic fuit locus cauſæ teſtati. Si autẽ ſcriptus repudiaret, fateor ꝙ etiam iure veteri nepos poſsit venire ad ſucceſsionem inteſtati tanquã ſuus. vt in d. l. ſcripto. Nec ob. ꝙ non poteſt quis venire vt ſuus, nec teneat primum locum tempore mortis defuncti. Sed iſte nepos non tenebat: quia pater ſuus ipſum prǫcedebat: quia ſibi procederet ſi nullum factum fuiſſet teſtamentum: ſed quã factum: & poſtea deſtituitur per repudiationẽ hæreditatis, ſufficit quòd tunc reperiat ſe tenere primum locum: & ita erat in caſu illius legis: quia filius exhǫredatus erat præmortuus poſt mortem aui, & poſtea hæres repudiauit hæreditatem: & tũc fuit deſtitutum teſtamẽtum. & res ad cauſam inteſtati deuoluta: vnde ſufficiebat & ſufficit ꝙ nepos tunc reperiatur ſe tenere primum locum ad hoc vt ſit ſuus hæres: & nunc intelligis gl. & cõſidera altitudinem ingenij Accurſij. Secũdò op. ad idem ꝙ etiã iure veteri nepos poſsit venire: & rũpere teſtamentũ: quia ſublato filio exhæredato de medio, nepos agnaſcitur auo: & rumpit teſtamentum, ſi reperit ſe prǫteritum, vt l. ſi quis filio. de iniuſto teſta. Sol. hoc procederet ſi exiuiſſet de medio viuente auo: & hoc voluit lex velleia, ſed quia non eo viuente: ſed poſt mortem hic ſublatus eſt de medio: nõ habet locum quod dixi: & hoc voluit tex. hic dum dicit [vt neque ex l. velleia.] & hoc vult gloſſ. quæ dicit. [ideo dixit.] Tertiò & vltimò op. fortiſsimè in gl. quæ incipit [nepotẽ.] ꝙ imò iſte nepos etiam iure veteri poterat venire ad querelam ex perſona propria, etiam ſi filius exhæredatus erat à querela excluſus repudiatione. vel lapſu temporis. vt in tex. cum gloſſa in l. ſi is qui ff. eo. quǫ lex videtur totaliter deſtruere hanc l. in principio dum dicit quod de iure veteri omne adiutorium nepotem dereliquerat: & ibi dicit contrarium. quod poterat venire nepos ex propria perſona: qui autẽ omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus. de legatis tertio. & ſic falſum dicit hic Imperator. Item tex. in illa l. in fine dum dicit quod ſi filius erat excluſus à querela repudiatione, vel tempore, etiam per illam l. nepos venire non poteſt: & ibi dicitur contrarium: quòd imo potuit per ſucceſſorium edictum. glo. ſol. duobus modis. Primò ꝙ ſi nepos volebat venire ex perſona patris ex iure tranſmiſſo, nõ poterat iure veteri: hodie ſic ſi filius non erat excluſus, ſed ſi nolebat venire ex propria perſona per ſucceſſorium edictum, etiã iure veteri poterat per illam l. & per l. pater filium. eod. tit. & eodem modo poterit hodie. non per hanc l. ſed per illam quæ non eſt correcta per iſtam: & illam ſolutionem videntur ſequi Doctores: quam tamen litera nõ patitur. dum dicit [omne adiutorium &c.] dicit domi. Rapha. ꝙ illa non fuerunt verba Imperatoris: ſed eius qui imperatori conſuluit. truffa eſt. Aliam ſol. dat glo. ꝙ in l. cõtraria nepos fuit exhæredatus: ideo potuit querelam habere: hic fuit prǫteritus: & præterito non datur querela: & ſecundùm hoc exhæredatus erat melioris conditionis quã prǫteritus quod eſt cõtra tex. in l. maximum vitium. j. de libe. prǫte. circa medium ibi. inuenta fuerat filia præterita minus habens quàm filia exhæredata. Præterea non eſt verum ꝙ prǫterito non detur querela: imò datur quando habetur pro exhǫredato: & dicit Bar. ꝙ qñ nepos non tenet primum locum tempore mortis: habetur pro exhæredato: quia in ipſum non continuatur dominiũ, & illum dicit eſſe intellectum illius l. ſi is qui. ſed licet hic defendat illam l. non tñ defendit iſtã: inquantũ dicit ꝙ iure veteri omne adiutoriũ dereliquerat iſtum nepotẽ. dicit do. Raph. ꝙ ipſe cogitauit dicere ꝙ ſi tẽpore mortis filij exhæredati querela erat iam nata: quia erat adita hǫreditas: tũc loquitur lex contraria. vt filio excluſo nepos ad eam venire poſsit ex propria perſona: quia reperiretur in rerũ natura, ſed ſi non erat nata: quia non eſt in rerum natura nepos ad illam etiam ex propria perſona non poteſt venire: illa verba demulcent aures prima facie, ſed bene conſiderata potius probant econuerſo. nam qñ nepos venit ex propria perſona per ſucceſſorium edictũ, querela que ſibi datur non eſt illa quæ competit: ſed alia noua quæ incipit ſibi oriri per excluſionem filij. Sic videmus in poſſeſsione quam acquirit hæres in bonis hæreditarijs: quia non eſt illa quã habuit defunctus: ſed noua poſſeſſio: & illa non admittitur. vt l. j. §. Scæuola. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fue. Si ita eſt, potius deberet admitti iſte nepos ꝑ ſucceſſorium edictum ex propria perſona, qñ nunquã nata fuit filio, quia ſic alteri non fuit delata, quæ qñ fuit nata: quo caſu cũ primo loco alteri fuit delata: ne delatio fuerit eluſoria, debet habere locum ſucceſſoriũ edictũ. licet poſta fuerit ad irritum deducta, per tex. expreſſum cum glo. ff. de ſuc. edi. l. fina. breuiter ergo tranſeas cum communi ſolutione: quia meliorem dare non poſſumus & ille articulus an in querela habeat locum ſucceſſoriũ edictum, eſt ſubtilis: & Dy. tenuit ꝙ ſic per tex. vbi dicit eſſe caſum in l. iij. §. ſi emancipatus. ff. de contratab. in fin. & tunc quando venit ex propria perſona, non conſiderantur merita vel demerita filij, ſed ipſius nepotis: vt ibi habetur: ſed quando ex iure tranſmiſſo, conſideranſ merita & demerita ipſius filij, vt eſt tex. hic. in ver. [& ſi non hæres.] Guil. de cu. tenuit quòd habeat locum de perſona in perſonam eiuſdem gradus: vt de filio in patrem: qui ſunt eiuſdem gradus. ſ. primi. licet filius præferatur. vt in l. pater filium. ff. eo. non ſic de gradu in gradum ſequẽtem. & illam l. ſi is qui. intelligit in caſu. l. pater filiũ. do. tenent cõtrarium ꝙ imo etiam de gradu in gradũ. & ſic de filio in nepotẽ. ſecundũ Dy. per illum. §. ſi emancipatus. vnum tamen ſemper fecit mihi dubium. nam ſi pater habens filium & nepotem inſtituat filium in ſua legitima: & nepotem prætereat: licet filius repudiet legitimam, nepos non poteſt nec querelare teſtamentum, nec dicere nullum: facit. l. j. §. ſi parens. ſi quis à pa. fue. manu. Eodem modo ſi ipſum exhǫredauit: debet eſſe: quia ſufficit patri ꝙ filiũ exiſtentem in primo loco inſtituat, vel exhæredet. So. qñ inſtituit ſatisfecit ſolennitati iuris: & etiã debito naturali. qñ verò exhǫredauit, ſatisfecit ſolennitati iuris: ideo nepos de prǫteritione nõ põt conqueri, vt poſsit dicere nullum, vel contratabulari: ſed non ſatisfecit debito naturali: poſito ꝙ filius meruerit exhæredari: quia de iure naturǫ delictum patris nocere nõ debet filijs: iuxta illud, anima quæ peccauerit, ipſa morietur. ideo attenta æquitate naturali ſiue ſit exhæredatus, ſiue præteritus, poteſt conqueri de teſtamento: an ex propria perſona. & hoc eſt dicere ſucceſſoriũ edictum habere locum in querela. No. tu qui nunquam audiuiſti: quia nunquã ab alijs reperies ita declaratum, aliàs ſi prǫdicta nõ cõſideres, videbiſ tibi ſomniare in iſto articulo: nec intelliges.

a ¶ Recepit emphyteuſim. Adde do. meum Alex. neuium vicentinum. in repe. c. potuit. de locato.

a ☞ *Quando datur liberum arbitrium Poteſtati ſuper aliquo, an poſsit aliquid facere contra diſpoſitionem iuris?*

LEX XXXV.

1 SI quando. † Si conceditur libera teſtandi facultas ei qui teſtari non poteſt, cenſetur conceſſum vt teſtetur ſeruato iuris ordine: & ſic cum ſolen-

a ℭLiberũ arbitrium. Adde & vide Ro. in rub. de arbi.colũ.vij. Alex.in d.l.filiusf. Et latè per eundẽ in cõſ. lxv.col.ij.verſic. nec prætextu.& col. fin. circa prin.in j. vol.in cõſil.lxxx.col.vj. & ibi de verbo liberè. aliqd in cõſi. xxxiij. colũ.j.& conſi.xlvij. col.iiij.eo. vol. Et de verbo libere. per eũ. Alex.in cõſi.xij. col. j.& cõſil.xiiij.col.ij. ver.nã verbum.in ij. volu. Et quid poſsit facere ille cui eſt conceſſum plenũ & liberũ arbitriũ. vide eundẽ Alex.in cõſi.ccxj. col.ij.ver.nã videlicet in ij.vo. Et de hac quæſtione vide etiã per eũdẽ Paul.de ca. l.cohæredi.§.qui patrem.& ibi Frã. are. ff.de vulg. & pupil. Fran.Cur.

b ℭInter viuos. An donatio inter viuos reuocẽ propter ingratitudinẽ donatarij vide in l.fi. C. de reuo. do.& in l.fina. & ibi doct.C.de pac. & in c.fi.& ibi doc. de dona.Spec.in ti.de don. in §.j.ver. quid ſi pactum.

nitate debita:& ꝙ filium inſtituat vel iuſtè exhæredet & ſic exhæredatus habebit querelam cõtra teſtamẽtum talis. quia non eſt credendum principẽ voluiſſe alteri præiudicare.h.d. & facit l.ij.§. meritò. ff. ne quid in loco publ. Vnum facit dubiũ. quia princeps cõcedit duo.ſ. vt teſteẽ.& vt liberè teſtetur ſi nõ poteſt prætermittere iuris ordinẽ,ſufficiebat cõcedere quod poteſt teſtari.illud ergo verbum liberè teſtari quid importabit,ſi nõ poterit iuris ordinem prætermittere.cogita ſuper hoc cõtrario.quod eſt

2 difficile.†Et inducitur ad quæſtionẽ. quan

a do datur liberum arbitriũ potestati ſuper aliquo,an poſsit aliquid facere cõtra diſpoſitionẽ iuris? & videtur ꝙ non.per iſtũ tex. Et ſic ꝙ cõceſsio operetur in caſibus à iure non deciſis,ſed in deciſis videtur ꝙ debeat obſeruare iura.vt no.per Inn.in c.j.de conſtit.& vide per Bar.in l.filiusfami.ff.de dona.& per Bal.in l.milites.j.de teſta.mili.

1 *Filius qui aliquid habuit in uita à patre uel in ultima uoluntate an mortuo patre poſſit agere querela? an agere ad ſupplementum.*

1 ## §.Illud etiam.

†Pactum factum patri per filium de non agendo querela,vel petẽdo ſupplemẽtũ legitimæ, nõ nocet filio quominus poſt mortem patris agere poſsit. h. d. vſq; ad §. & generaliter. Sicut ergo nõ poteſt quis renuntiare hæreditati viuẽtis.l.ſi qui ſupſtitis. de acquiren.hære.nec etiam per pactum ſe aſtringere.vt j.de col.l.pactum. Ita nec iuri expugnandi vel petendi ſupplemẽtum legitimæ.quod videtur verũ eſſe hodie. niſi

2 interueniat iuramentũ.vt in c.ij.de pac.lib.vj.†Pro declaratione gloſ.opponitur ꝙ ille filius mortuo patre nõ poſsit agere querela,poſtquam aliquid à patre habuerit in vita:vel in vltima volũtate:etiam ſi nullum pactum feciſſet de non agendo. ſed debeat agere ad ſupplementum.vt in l.omnimodo.ſ.e.Gl.fatetur:& dicit ꝙ non repellitur à petẽdo ſupplementum ratione pacti:ſed à querela bene repellitur etiam ſine peccato. illam ſol. nõ videtur tex.pati.dum dicit ꝙ poſt mortem filius non agnouit iudicium patris:ſed oppugnandum putauit:qui enim agit ad ſupplementum.nõ impugnat teſtamentum:imo ad tollendum impugnationem fuit inuentum.vnde ſoluit gloſ.ſecundò. quod contrarium procederet quando in vltima voluntate eſſet aliquid relictum. vt tunc non agat querela: ſed petat ſuppleri legitimam.hic autẽ loquitur quando recepit inter viuos.quo caſu nõ agit ad ſupplementum.Si intentat querelam,quando non ſufficit ad legitimã. Illud videtur contra tex.in l.ſi non mortis.ff.eo. vbi recipit inter viuos:& ſi non ſufficit non agit querela. ſed ad ſupplementum. poſſet dici ſuſtinendo illam , quòd illud verum quando fuiſſet datum expreſsè vt computaretur in legitimam. vt j.§.proxi.& j. l.proxi.poſt princip. ſed quando ſimpliciter datum fuit ſiue per modum dona.ſiue ſimplicis datio & non fuit dictum quòd imputetur in legitimam,tunc non agitur ad ſupplementum ſi non ſufficit ad legitimam : ſed intentatur querela. & ita loquitur hic quod eſt intelligendum ſi fuit exhæredatus. ſed ſi nec exhæredatus,nec inſtitutus,tunc diceret teſtamentum nullum : etiam ſi per pactum promiſiſſet non venire contra teſtamentum. & iſta eſſet notabilis ſol.& eſſet hic caſus contra Barto. qui tenet in l.j. §.ſi parens.ſi quis a pa.fue.ma.ff.quòd in duo quando pater dat filio ſuo in vita, videatur dediſſe vt imputet in legitimã.ſed tunc fruſtra text. in ſequenti.§.requireret, ꝙ hic dicatur expreſsè. & etiam in l.ſi non mortis. vbi dicamus dictum Bartol. procedere quando non dedit per modum donationis , ſed ſimplicis dationis.quando autem per modum donationis non videtur donaſſe vt imputet in legitimam;niſi dicat expreſsè:& ita intelligatur hic ꝙ per modum dona.& nõ fuit dictum ꝙ imputaret in legitimã. Tertio modo ſol.glo.ꝙ contrarium procederet niſi pater filium aſtrinxiſſet per pactum. ſed quia aſtrinxit perdit prouiſionem. l. de qua confiſus non fuit & ſic agit querela:ſicut olim agebat: & totum teſtamentum expugnat:ſiue habuit inter viuos ſiue in vltima voluntate.ad quod j.de iure deli.l.fi.§.ſed quia quidam.vbi perdit prouiſionem illius l.qui de ipſa non confiſus noluit tempus ad deliberandum.& ſecũdum hoc eſſet magna limitatio ad l.omnimodo.ſ.eod.Tene menti.nam non videtur iſte tex. poſſe aliter intelligi:quia ponit caſum tam quãdo habuit inter viuos, quã quando in vltima voluntate : & tamen vult ꝙ poſsit expugnare teſtamentum non obſtante pacto. & non obſtante ꝙ aliquid habuit. & ſic iura vetera in hoc caſu remanent incorrecta quæ dabant querelam quando minus legitima fuerat relictum: vt l.parẽtibus.ſ.eo. Or ſufficit. Secundò opp.gl.de l.j.§.ſi parẽs. ſi quis à pat.fue.ma. vbi pater emancipans filium & aliquid ab eo recipiens,poteſt per pactum renuntiare contratab.bon. poſt quam erat habiturus contra teſtamentum gl. ſoluit pluribus modis.docto.tenent contrarium.Sol.quia iure veteri quando pater emancipabat filium,non habebat ius ſuccedendi ſibi niſi per pactũ ſibi reſeruaret.& tunc dicebatur emancipare cõtracta fiducia,& hoc ideo : quia deſinebat eſſe agnatus: vnde ſicut per pactum acquirebat ita & per pactum poterat ſibi tollere: vt ſi primò emãcipauit cõtracta fiducia,& poſtea recepit ab eo, & promiſit non intentare contratab.arg.ff.de ſol.l. prout quiſq;. hodie verò non ſoluitur ius agnationis inter patrem ꝙ filium per emancipationem.vt inſti.de legitima.agna.ſuc.§.fi.& no.in l.ij.vnde liberi.& ſic poteſt pater hodie ſuccedere ſine pacto.maximè per authẽ.defuncto.j.ad tertul. & in corpore vnde ſumitur ideo per pactum non poſſet ſibi tollere ius ſuccedendi filio.Barto.tamen videtur tenere illam ſolut. ꝙ ibi habuit tantùm quod ſufficiebat ad legitimam : ſed tunc etiam ſine pacto fuiſſet excluſus à contratab.quia illa non datur niſi ad conſequendum legitimam. ſi autem ad expugnandum teſtamentum in totum.vt patet in l.ſi filio.§.contratab.ff.eo.titu.& hoc gl. hic ſentit dum dicit quod ſi habuit integram quartam : & quod non excluditur ibi vi pacti, ſed vi exceptionis doli.

2 *Donatio facta per patrem filio inter uiuos, an ita demum computetur in legitimam, ſi fuit expreſſe dictam: & nu. 3.*

3 *Legata computantur in legitimam, etiam ſi non ſit dictum, dummodo filius aliquid habeat iure inſtitutionis.*

4 *Si pater uolebat inſtituere filium, & dixit filius quòd non inſtitueret, quia non intendebat habere ſuam hæreditatem, an ſi ipſum non inſtituat, ſed præterat, uel exhæredet, poterit dicere primo caſu teſtamentum nullum, & ſecundo caſu querelam.*

5 *Si pater bona ſua donauit cum conſenſu filij, an poſsit filius poſt mortem uenire con-*

1 ## §.Et generaliter.

†Filius qui accepit vel acceptat relictũ: à patre relictũ vel datum inter viuos vt imputetur in legitimam , non excluditur per hoc iure petendi ſupplementum:niſi expreſsè ei renuntiauerit. h. d. Sed contra.ſ.proxi.§.Solu.ibi renuntiauit in vita patris.hic poſt mortem. & ſic non eſt pactum de futura ſucceſsione tollenda.

2 Sed de præſenti. vnde non eſt reprobatum. ecce caſum.†Nota iſtum textum dum dicit vt[hæc inter viuos donatio.] quòd do-

b natio facta per patrem filio inter viuos ita demum computetur in legitimam:ſi fuit expreſsè dictum Barto.in l.in quartam ff.ad legem falcid.dicit hoc eſſe verum quando talis donatio fuit valida ab ipſo principio:vt quia facta filio emancipato. & ita dicitur quòd fecit Accurſius quando emancipauit domi. Franciſcum filium ſuum primogenitum. Vel quando filio in poteſtate tanquàm benemerito , & ſic tanquàm extraneo. illud vltimum non placet.quia tunc illud diceretur aduentitium:& non profectitium.vt not.in authen.vnde ſi parens.ſ.eo.& ſic nõ deberet imputari in legitimam:vt j.l.proxi.§. repletionem.in fi. ibi dum dicit quaſi iure aduentitio.&c. Si autem donatio non ſit valida à

3 princ.ſed confirmetur morte,tunc habet vim prælegati.†ſed legata computantur in legitimam.etiam ſi nõ ſit dictum dummodo filius aliquid habeat iure inſtitutionis.vt in authenti. vt cum de app.cog.§.aliud quoque capitulum.non tamen talis donatio quæ morte confirmatur, confertur ſecundùm communem op. not.in authen.ex teſtamento.j.de colla.Si autem donatio non ſit ſimpliciter.ſed ob cauſam dotis,vel dona.propter nupt. licet ab ipſo princ.eſſet valida.vt in l.Pompo.Philadelphus.ff.famil.erc. & no.in l.ij.in tit.j.in glo.j.nihilominus in legitimam cõputatur etiam ſi non ſit delictum.vt in l.quoniam nouella.ſ.eo.Breuiter poſito quòd primum dictum ſit verũ , quòd donatio facta filio emanc.

emancipato non cõputetur in legitimã [a] niſi ſit dictum, non tñ puto ſecundũ dictum eſſe verũ.videlicet q facta filio in poteſta te quę morte confirmatur,computetur etiã ſi non ſit dictũ: imo dico q requiritur q ſit dictũ ſi à principio ſit valida. & ille text. ſimpliciter loquitur tam de facta filio emancipato,quàm filio in poteſtate,& etiam per tex.in l.ſi non mortis.ff.eo.quæ nõ diſtin guit.Item per rationem: quia non confertur. ita videtur notari per glo.in l.illud.j.de colla.tamen non ſufficit hodie dediſſe filio titulo donationis inter viuos,vel cauſa mortis,ad hoc vt valeat teſtamentum:niſi aliquid fuerit relictum iure inſtitutionis: & tũc talis donatio imputabitur ſi fuit dictum:ſed ſi dictum non fuit, non imputabitur:ſed habebit eam præcipuam.& petet ſibi ſuppleri legitimam de alijs bonis.& ita videtur notari.in l. filiũ quẽ habentem.j.fami.erciſ.nam glo.in l.illud.vult q licet ſimplex donatio aliquando conferatur:vt quando eſt facta filio emancipato:vt in l.vt liberis.in fi.j.de colla.non tamen vnquã in legitimã computatur.niſi fuerit dictũ expreſsè.Item videtur hic text. [b] q ſi filius poſt mortem patris acceptat relictum ſibi factum, quod ad legitimam nõ ſufficit:& facit pactum hæredi de amplius nõ petendo:nihilominus poterit petere ſupplementum: quia pactũ debet reſtringi ad illud quod receperit.vt illud amplius non petat:non autem extenditur ad id quod non recepit. Sed quid ſi dicerct quòd promittit plus non petere:videtur Bald.tunc idẽ ſentire.mihi videtur q tunc non poſsit amplius petere: aliàs illud verbum plus non importaret aliquid:nõ enim poteſt referri ad id quod recepit.quia verba non patiuntur, ſed ad id quod non recepit.quod eſt plus.i.vltra illud quod recepit.Sed dicendo amplius non petere, congruè poteſt reſtringi ad id quod recepit quia fortè plures petijt extra iudicium: ſed nunc promittit amplius non petere.Item quid ſi pater appoſuit in relicto iſtã clauſulam,q nihil plus petere poſſet?dic adhuc habere locum iſtum tex.vt ſimpliciter petendo non videatur renuntiaſſe iuri agendi ad ſupplementum quia pater illam clauſulam apponere nõ potuit in prçiudiciũ filij:vt in auſ.vt cum de ap.cog.§.cæterũ, ſimpliciter ergo acceptando non cenſetur approbaſſe illud quod à iure erat improbatum.& quod apponi non potuit, & hoc ſentit hic Bald.no.licet in contrarium faciat.c.officij extra de teſta.ſed dic q cenſetur approbare illud quod fieri potuit.nõ autem illud quod de iure fieri non potuit, ſed quid ſi dixit ſi amplius petierit,cadat à dicto relicto? videtur quod teſtamẽtum per hoc reddatur nullum:quaſi filio nihil videatur relictum ſi plus petat.cõtrarium dic fauore teſtamenti quòd nec illud pater apponere potuit per ea quæ no.Bart.in l.j.ff.de his quæ pœ. no. & hoc etiam ſentit hic Bald.Et conclude ſecundùm Guil.de cu.ff.de tranſac. l.de his.quòd non cenſetur filius renuntiare legitimæ: niſi hoc expreſſè dicat.& ſic non cadit in generali renuntiatione. & ita intelligit iſtum text.ſed ego limito ſecundùm ſuperiora: quia ſi renuntiatio ſit in ipſa receptione eius quod eſt relictum pro legitima,& diceretur promitto amplius non petere:licet non diceret expreſſè rationem legitimæ,vel ſupplementi, deberet ita tamen intelligi ſecundùm naturam præ iacentis materiæ, ſuper qua factum eſt pactum.licet quidam videantur contradicere q requiritur,quòd expreſſe dicat per iſtum tex.dum dicit [nõ adijciens vllam ſupereſſe ſibi de repletione quæſtionem.] & ibi dum dicit. [quod contentus relicta vel data parte, de eo quod deeſt nullam habeat quæſtionem.] qui text.ſatis vrgẽt. † Vltimò glo.fina.diſputat vnam q.ſi pater volebat inſtituere filium, & dixit filius quòd non inſtitueret:quia non intendebat habere ſuam hæreditatem:quæritur ſi ipſum non inſtituat, ſed præteriret,vel exhæredet,an poterit dicere primo caſu teſtamentũ nullum & ſecundò caſu querelare? clarum eſt enim quòd ſi poſt mortem patris filius præteritus approbaret teſtamentũ: licet teſtamentũ eſſet nullũ,reconualeſceret de æquitate prętoria.vt in l.filio pręterito.de iniuſto teſta.An idẽ ſit ſi ab ipſo principio cõſenſit?videtur q ſic:quia facilius impedit̃ naſci ius impugnãdi, quã natũ tollat̃:& recõualeſcat id quod fuit nullũ.arg.in l.patre furioſo.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.& qđ not.in l. ſi teſtm̃. ff.de teſta.In contrariũ;quia plus operat̃ conſenſus & renũtiatio facta poſt mortẽ, quã facta in via patris:vt in illo §.in fi.iũcto §. pręcedẽt.Breuiter doc.tenẽt q ſi pater ipſum pręteriret vel exhęredaret nõ inſerta aliqua cã,teſtm̃ eſſet nullũ, ſed ſi inſereret illã cauſam q ideo nõ inſtituit,ſed præterijt,vel exhęredauit: quia ſi filius ipſe noluit inſtitui:valeret exhęredatio: & teſtm̃.nec haberet querelã licet illa non ſit de cauſis enumeratis in §.cauſas.vt cum de app.cog.in auſ.quia illæ cauſę locũ ſibi vendicãt qñ filius pręteriret̃:vel exhęredaretur inuitus,ſed qñ volẽs,hoc ſolũ ſufficit pro cã legitima.argu.in l.nõ putauit.§.ſi qs
5 ſua manu.ff.de cõtratab. † Vltimò quærit̃. quid ſi bona ſua pater donauit cũ cõſenſu filij:an põt filius poſt mortẽ venire contra? dic per Cyn.j.ſi quid in frau.patro. l. ij. per Bar.in l.filius.ff.de ſolu.

a ¶Legitimã. Adde gl. & Bartol.in l.j.C. de ope.lib.& Barto.in l. vt iuriſiurandi.ff. eo.

b ¶Itẽ videtur hic tex. Adde ad hæc dicta eundẽ Pau.de ca. in l. omnimodo. in princ. ĩ.eo.Bal.in l.hac edictali.in ver. quã obſeruationẽ.j.de ſecun. nup. Ange.in l. iubemus.j. ad tre, & Ioã. de Imo.in l. quod de bonis.§.cũ fideicommiſſum.ff.ad l.falſid. Alex.de imol.in cõſ. lxix.col.ij.ver. ſuper ſecundo.in cõſ. cviij. co.pe.& in cõſi.cxxviij.in j. vo.in conſil. viij.in iij. vo.Et in cõſil.lxxxiiij.in iiij.vo. Bar.in l.Papinianus. §.ſi cõditioni. ff. eod. tit.& Io.de ana.in cõſil.xcix.Cur.

2 Quando pater relinquit aliquid filio pro legitima, quod ad eam non ſufficit,licet dicat quod ſi non ſufficit,debeat ſuppleri.tamen ipſo iure,id eſt, ex diſpoſitione legis ſine diſpoſitione teſtatoris poteſt & debet peti ſupplementum.

Quando aliquid fit ipſo iure,quod tamen debeat allegari.

3 Supplementum legitimæ debet fieri arbitrio boni uiri.

Sicut falci.reſecat ipſo iure legata,ita & legitima filij.

4 Si pater inſtituat filium in re aliena, uel iure inſtitutionis eã ſibi relinquat licet non potuerit hoc facere in præiudiciũ domini:quia tamen potuit facere in præiudiciũ hæredis,ut teneatur de euictione,cenſetur inſtitutus in æſtimatione ipſius rei, nec poteſt filius dicere ſe præteritum.

5 Quid ſi illa erat res propria ipſius filij?

Quid ſi inſtituit eum in re quam putabat in rerum natura, & non erat?

6 Quid ſi erat in rerum natura,ſed poſtea deſijt eſſe?

7 Quid ſi pater poſtquam filio relinquit rem iure inſtitutionis, eã ſponte alienauit quòd filius non uideatur præteritus.

8 Deſcendẽs cui debebatur legitima ſi ſit inſtitutus uniuerſaliter in maiori portione quàm ſit legitima: & rogatus per fideicommiſſum reſtituere ſub conditione, uel ad tempus.quo uel qua adueniente reſtituat retenta legitima non cadit in fideicommiſſo, poteſt detrahere in legitimã de corporibus rerum hæreditariarum:nec computat in eam fructus interim perceptos.

9 Si detrahit legitimã & trebellianicã:an illi fructus computentur in trebellianicam?

10 Si pater relinquit filio tantum quod ſufficiat ad legitimam,in pecunia numerata.poteſt filius dimittere pecuniam,& habere in rebus hæreditarijs.

11 Supplementũ legitimæ an debeat fieri duntaxat per hæredem,an etiam per legatarios?

12 Filius cui relictum eſt minus quam ſit legitima,ſi ſit ſubſtitutus legatario uel hæredi.an illud quod capit ex ſubſtitutione imputet ſibi in legitimam?

Quid in eo quod capit ex iure accreſcendi?

LEX XXXVI.

1 SCimus. †Si res filio relicta vel data pro legitima euincatur à filio:non propterea teſtamẽtum eſt nullum:quaſi nihil ſibi videatur relictum:quia loco eius rei cenſetur relicta æſtimatio eius,ſed ad ſupplementum agendum eſt,ſi non ſufficit.Item de eo quòd eſt relictum pro legitima,non detrahitur falcidia: quia legitima plus eſt debita filio, quàm falcidia ſit debita hæredi.Item ſupplementum legitimæ debet fieri de ipſis rebus hæreditarijs. & illa quæ aduentitio lucro veniunt, in eam non imputantur. hoc dicit vſque. §.cum autẽ. & ſic tria dubia in effectu declarat circa præſentem materiam: & ad ſupplementum.l.omnimodo. ſuprà eo
2 dem.veniamus ad caſum. † Not.in principio quòd quando pater relinquit filio aliquid pro legitima:quod ad eam non ſufficit: licet dicat quòd ſi non ſufficit,debeat ſuppleri:nihilominus ipſo iure,id eſt,ex diſpoſitione.l.ſine diſpoſitione teſtatoris poteſt peti ſupplementum: ſed ſi non peteretur, non fieret ſuppletio. & hoc vult gloſſa ſecunda ſuper verbo [ipſo iure] que allegat plures leges in ſimili. in quibus cauetur quòd licet aliquid fiat ipſo iure: nihilominus debet allegari. aliter habetur pro non facto. domi. Rapha. in quibuſdam ll. huius titu. videtur intelligere iſtum text. dum dicit [ipſo iure.] quòd cenſeatur à patre tacitè relictum etiam illud quod deficit ad ſupplementum. & ſic tenet quòd illud poſsit peti per actionem ex teſtamento: tanquam tacitè relictum.gloſſ.tamen & docto.dum dicunt dari cõdi.ex l. ad ſupplementum. ſentiunt contra, quia ſi daretur actio ex teſtamento, ceſſaret condi. ex l. quæ eſt remedium ſubſidiarium in defectum ordinarij remedij. ideo melior eſt intellectus quem ſuprà poſui. vt velit dicere quòd ipſo iure, id eſt, ex diſpoſitione teſtatoris. & ita eſt de mente literæ, dum
3 dicit [& ſi non adijciatur] ſupple per teſtatorem. † Item

not.ꝙ ſupplementum legitimæ debet fieri arbitrio boni viri.per
quod dicit Oldr.ꝙ ſi iudici(qui dicitur bonus vir.l.cõtinuus.§.
cũ ita.de verb.obli.) videatur equum:poterit facere ſupplemen-
tum in vna re hæreditaria tãtùm:vel duabus.licet de iuris rigore
poſſet filius eam petere in ſingulis rebus.& hoc ne incõmodum
ſubſequatur ex diuiſione cuiuslibet rei.l.non amplius.de lega.j.
4 †Item no. ꝙ ſicut falcidia reſecat legata ipſo iure:vt l.lineã.ff.ad
l.fal.ita & legitima filij.In §.[quærebatur.] no.& ille eſt intelle-
ctus literæ licet ineptè loquatur. ꝙ ſi pater inſtituat filium in re
aliena,vel iure inſtitutionis eam ſibi relinquat, licet nõ potuerit
hoc facere in præiudicium domini: quia tamen potuit facere in
præiudicium hęredis:vt teneatur de euictione: cenſetur inſtitu
tus in æſtimatione ipſius rei & ſic certè nõ poteſt dicere filius ſe
præteritum quaſi nihil ſibi fuerit relictum. & ſic iura vetera re-
manent incorrecta.vt l.omnimodo.ver. & hæc quidem.s. eo.&
per cõſequens teſtamentum nõ eſſet nullum.& hoc ſiue ſciebat
rem alienã,ſiue ignorabat:quia erat cõiuncta perſona.vt j.de le-
5 ga.l.cum alienã.& etiam fauore teſtamẽti,ne rumpatur. †Quid
autẽ ſi illa erat res propria ipſius filij?Reſpon non valet inſtitu-
tio,vel relictum ſibi factũ,vt in l.mea res. de cõdi. & demon. &
ſic non videtur relicta æſtimatio. & diceretur præteritus : & te-
ſtamentum eſſet nullum ſecundũ Bal.licet pater haberet vſum-
fructũ.quia morte eius finitus. Itẽ ſi inſtitueret eũ in re quã puta
bat eſſe in rerũ natura,& nõ erat:& ſic nõ valet,circa quod vide
6 Bar.in l.ſuus quoq;.in fi.principij.ff.de hęre.inſti.] Quid autem
ſi erat in rerum natura:& poſtea deſijt eſſe?dic ꝙ ſi viuẽte patre,
filius reputabitur præteritus : niſi aliud ſibi relinquatur, ſi verò
poſt mortẽ patris,damnum erat ipſius filij.ff.de bo.lib.l.ſi patro-
nus.§.j.nã & ſi patrimoniũ augeretur poſt mortẽ:non propterea
augeretur legitima,vt eadẽ lege.§.fi.quod tene mẽti:& eodẽ mo
do ſi filius diſſiparet rem ſibi datã à patre pro legitima:ſiue viuẽ
te patre,ſiue poſt eius mortẽ,damnũ eſſet ipſius filij,nec pater te
neretur loco illius rem aliã relinquere:ſicut nec dotare filiã quæ
dotẽ primã diſſipauit.vt no.in l.ſi cũ dotẽ.§.j.ff.ſol.mat.hic tamẽ
nõ obſtante ꝙ diſſipauit, nõ poteſt alimẽta denegare ſecũdùm
Bal.arg.ff.de ope.lib.l.libertus qui operarũ.in fi. nec etiã denega
rẽ quominus ipſum redimat ab hoſtibus. ſecundùm Bal.qui ita
no.in aut.ſi captiui.circa fin.s.de epiſ.& cle.Et adde quod idem
7 not.in aut.ꝙ locũ.j.de colla. †Quid autẽ ſi pater poſtquam filio
reliquit rẽ iure inſtitutionis,eã alienauit ſpõte. an videatur inſti.
reuocaſſe.& ſic filius remaneat præteritus, videtur quod ſic per
l.fideicommiſſa.§.ſi rem. de leg.iij.cõiuncta.l.quoties. de hæred.
inſti.Contrariũ tenẽt doc.fauore teſtamẽti;ne rũpatur cũ ſucce-
8 dat inſtitutio in æſtimatione.†In §.[repletionẽ.] no.primò ꝙ ſi
filius vel alius deſcendẽs cui debebatur legitima,ſi inſtitutus v-
niuerſaliter in maiori portione quã ſit legitima,& rogatus per fi
deicõmiſſum reſtituere ſub cõditione,vel ad tẽpus:& aduenięte
cõditione vel tẽpore reſtituat retenta legitima,quæ non cadit in
fideicõmiſſo.vt s.eo.l.quoniã in prioribus.poteſt detrahere in le
gitimã de ipſis corporibus rerũ hæreditariarũ;nec habet imputa
re in eã fructus interim perceptos.quia illi non ſunt hæreditarij:
cũ nunquã fuerit teſtatoris.vt l.quod his verbis.ff.de leg.iij.& le
gitima debet detrahi ex ſubſtãtia defuncti.vt hic dicitur.i. ex re-
bus quæ fuerũt eius.ſecus in trebel. in quam imputãtur fructus
percepti iudicio teſtatoris puta pẽdẽte die, vel cõdi. fideicõmiſ.
vt j.l.in fideicõmiſſariam.ff.ad treb.Sed cõtra de l.papinianus.§.
vnde ſi quis.ff.e.& de l.iubemus.in princ.iuncto fi.j.ad treb.vbi
eſt hoc ſpeciale in liberis primi gradus:ꝙ nõ imputẽt,iſte autem
tex.ſine dubio locũ habet etiã in liberis ſequẽtiũ graduũ quibus
debetur legitima.omnes enim iſtæ ll.ita debẽt intelligi.Sol. cõſi-
dera tria iura.ſ.ius antiquũ ffõrum.& ſecundũ illud fructus iudi
cio teſta.percepti imputabãtur in legitimã.& etiã in trebel. tã li-
be.primi gradus,quàm ſequentiũ.vt in §.vnde ſi quis.Itẽ ius.C.
ante Iuſtinianuũ:& tunc fuit introductum ſpecialiter in liberis
primi gradus,vt nõ imputarent in trebel. & per cõſequẽs nec in
legitimã.in quam trebel.cõputabatur:quia non erat detrahenda
niſi vna quarta,& iſte eſt caſus in l.Iubemus.j.ad trebel. quã cre
do fuiſſe Theodoſij.Tertiũ ius fuit illud Iuſtiniani.ſecũdũ quod
licet ille tex.loquatur in filijs,generaliter intelligitur in omnibus
9 deſcẽdentibus,vt nõ imputent in legitimã. †Sed pone ꝙ detra-
hit legitimã & trebellianicã,quia rogatus erat ſub cõditione ſe-
cundũ opinionẽ canonizatã in c.Raynutius.de teſta.An ſaltem
tunc fructus cõputentur in trebellianicam? habui ſemel conſu
lere.& viſum fuit mihi quod ſic:quia text in l.iubebus loquitur
quãdo detrahitur vna tantũ quarta, quod patet quia dicit quod
retenta quarta dodrans reſtituitur,quæ quarta trebellianica im-
putabatur in legitimã.& magis cõtemplatiõe legitimæ fuit hoc
introductũ quàm trebellianicæ:ſi ergo detrahũtur ambæ, ſuffi-
cit ꝙ liberi primi gradus vel ſequentiũ habeãt hoc priuilegium
quantum ad legitimam : ſed in trebel.debeant computare.vt ſic
quantũ minus fieri poteſt recedatur à diſpoſitione iuris veteris.
& ita legendo Boñ.infortiatum tenui in l.mulier.§.cum propo
neretur.ff.ad treb. & ita cõſului in ciuitate iſta in quodã caſu de
mutina.plures doc.viderunt. & fuit viſum eis quod imaginatio
eſſet bona:tñ quia nullus tãgit,& ſic nõ habet authoritatẽ,nolue
runt ſe ſubſcribere : ſed ego ita iudicarem ſi eſſem iudex.& vide
10 quod not.Bart.in l.quod de bonis.§.quod auus. ff.ad.l.fal. †Se
cundò no.arg.ex illo tex.ſecundũ Guli.de cu.quod ſi pater reli
quit filio tantũ quod ſufficiat ad legitimã in pecunia numerata,
ipſe verò velit habere in rebus hæreditarijs, & dimittere pecu
niã,poteſt.ar.ff.de mino.l.ſi in emptione.j.de admi.tut.l.lex.quæ
tutores.§.j.& in auth. neq; virũ quòd ex dote.§.j. & ff.de bo.lib.
l.libertus qui ſoluendo.in quibus pater ꝙ debet haberi conſide
ratio affectus quã habet ad bona paterna.Sed cõtra de tex.pro
cedenti.ibi dum dicit habeat rem, vel pecunias &c. ſed dic ꝙ ſi
militer loquitur quando idẽ cõſenſit habere pecuniã,nos loqui
mur qñ non cõſenſit. Itẽ in contrarium facit in auth. vt cum de
ap.co.§.cæterũ:ſed dic ꝙ nõ poteſt dicere teſtamentũ nullũ tan
quam præteritus : tñ poteſt petere res ipſas.i.pecuniã dimittere
Item cõtra.de leg.j.l.nõ amplius. § fi. ſed dic ꝙ in ſingulis rebus
nõ debet petere propter incõmodam ſeparationẽ, ſed iudex po
teſt in vna re vel duabus eam ſibi aſſignare. arg.j. quãdo & qui
quarta pars debetur. l.ij.lib.x. ſecundùm Gul.de Cu cuius ſunt
11 hæc verba. †Tertiò facit iſte tex. ad q.illã qua quæritur an ſup
plementum legitimæ debeat fieri duntaxat per hæredẽ:an etiam
per legatarios quia ſi fuerũt legatæ res hæreditariæ & filius vo
let habere de ipſis rebus,videtur ꝙ debeat fieri etiam per lega
rios.quaſi iſtud onus ſequatur res ad quoſcunq; vadãt. & tenet
net Ang.in l.papinianus.ff.eo.ſecus in legatarijs quantitatis &
ita debeat intelligi quod no.Bar.in l.in quartã. ff.ad l.fal.vbi mo
uet iſtam.q.& tamen non facit iſtam diſtinctionẽ.& alle.l.libe
tus ſub condi. §.ij. de bonis liber. Bal.etiã tenet quod dixi:
multi text. ſint qui probant & dicunt debere fieri ſuppletionem
12 per hæredes & pluries vidi hoc de facto. † Vltimo ſingulariter
not. quod ſi filius cui eſt relictum minus quàm ſit legitima
ſubſtitutus legatario vel hæredi:illud quod capit ex ſubſtitutio
ne:non imputet ſibi in legitimã:& ideo in eo quod capit ex iure
accreſcendi etiã non imputat. & iſta ſunt valde dubia. cum ſint
de corpore bonorum defuncti:ideo deberent imputari:circa hoc
vide Bar.in.l.in quartam.circa finem.ff.ad l.fal.

1 ☞ *In quibus differat iſte §.à l.quoniam in prioribus.s.eo.*

1 §.Cùm autem. †De fideicõmiſſo vniuerſali relicto
filio ſub cõditione vel in diẽ vſq ad
legitimã ſibi debitã detrahitur cõditio vel tẽpus.in reſiduo vero
2 remanet.h.d.notab.†& differt à.l.quoniã in prioribus.s.eo.quia
ibi loquitur quãdo ſola legitima fuit relicta ſub cõditione,vel in
tẽpus quo caſu remouet cõditio,& dilatio, hic vero qñ vltra le
gitimã:imo tota hęreditas fuit relicta vnde videbatur ꝙ debet
compenſari illud plus cum grauamine cõditionis vel tẽporis
ſic nõ deberet remoueri arg. s.eo.l.ſi pater puellæ. & per regulam
qui in vno releuatur in alio grauatur,& ecõuerſo : vt in l.cũ qui
ff de iureiu.tamen contrariũ eſt.vt hic patet.ſimile quod no.in l.
omnium.ff.de vſufruc.& l.vxori.de vſufr.leg.vbi relictum pro
prietatis vltra quã debeatur pro legitima, nõ compenſatur cum
fructibus legitimæ:imo eo nõ obſtante debet habere fructus le
gitimæ:& ſic de legato vſusfructus:debẽt deduci.Itẽ in alio dif
fert:quia in l.quoniã in prioribus.communiter per antiquos do
ctores fuit intellecta in cõditione poteſtatiua.quæ dicitur conti
nere grauamen.iſte autem.§.loquitur etiam in caſuali:quia ſubſti
tutus fuit rogatus reſtituere poſt mortem filio.nam habet in ſe
conditionẽ ſi filius ſuperuixerit ipſi grauato.vt.l.heres meus cũ
ca prin.ff.de condi.& demon.& tamẽ reijcitur illa cõditio vſq
ad legitimam. & ſic illa debet incontinenti reſtitui. ſed in reſi
3 duo expectatur euentus conditionis. † Ideo Bartol.per iſtum
§.approbat

§. approbat opi. gl. quæ tenuerunt in l. ſi pater. j. de inſti. & ſubſti. & l. ſuus quoq;. de hæred. inſti. quod conditio caſualis vel mixta rejiciatur hodie de legitima: & ſic illa iura ſint correcta, quæ volunt teſtamentum eſſe nullum, ſi filius ſub illa conditione inſtituatur: & in eius defectū non exhæredetur, quaſi interim ſit præteritus. & nihil ſibi ſit relictum, ſed certe non eſt præteritus ſi rejicitur conditio. de legitima, & ſic valet teſtamentū. per iſtū §. & dicit q legendo ipſum de hoc perpendit. & ſic mutauit opinionem: cum pluries per prius conſuluerit contrarium ſequendo alios doctores, ſed do. Ray. de Forly. qui legebat hoc, ſcripſit ſibi peruſij, quòd ille §. nihil faciebat: quia loquitur de iure. C. q non requirebat titu. inſti. ſed ſufficiebat quoquo relicti titulo. vt l. omnimodo. ſupra eodē. ſed ipſe reſpondet q iſtud nihil ad propoſitum, ſed dic vt ipſe notat in dicta l. ſuus quoq;. fateor autem quod iſte §. eſt hodie correctus, dum vult quod ſufficeret relinquere filio legitimā per fideicommiſſum vniuerſale. quod tn̄ de iure digeſtorum non erat. imo talis filius habebat contra tab. tanquam præteritus. vt in l. ita tamen. §. qui rogatus. ff. ad trebel. & hodie idem eſt per ius authenticorum vt in §. aliud quoque capitulum * in authentica vt cum de appellatione cogno. * licet quidā dixerint contrarium: quia fideicommiſſarius vniuerſalis videtur hæres vt in l. ſi filius. ff. quod cum eo. & hoc tāgit hic gl. ſed verum eſt quantum ad effectum: quia habet vtilia iura: non quantum ad honorē: quia non habet directa. & honor conſideratur in legitima. vt in l. filiū. de leg. præſtan. ideo requiritur hoc dictu. inſtit. non quantum ad hoc q reuocatur conditio. iſte §. non eſt correctus. & hoc voluit Bar. Or. ſufficiat.

1 §. Illud præterea. † Tempus querelę incipit currere adita hæreditate: quæ debet adiri infra ſex menſes, vel annum: qn̄ filius eſſet exhæredatus: aliàs habetur pro repudiante: & querela etiam non præparata, vel non nata, quæ tamen naſci ſperatur, tranſmittitur per filium ad ſuos deſcendentes. hoc dicit vſq; ad finem. Et hoc vltimum declara: vt i. eo. l. ſi quis filium.

1 ❡ Quando aliquis teſtatur ex priuilegio quod contra eius teſtamentum non detur filio querela. & nu. 5.

2 ❡ Contra teſtamentum militis militantis, & in expeditione degentis non datur querela.

Qui tunc poſſit teſtari ſine ſolennitate teſtium, & duo teſtes ſufficiant etiam ſi ſit in poteſtate patris.

Quid ſi deſinat militare, & effectus ſit veteranus. & nu. 4.

Triplex peculium filijſa. & de quo poſſit teſtari, & an tunc ſubiaceat querelæ.

Quid in filijſfa. habentibus peculium acquiſitum de publico?

Fortius & potentius eſt teſtamentum factum ex priuilegio, quàm teſtamentum factum de iure communi.

Vnum priuilegium trahit ad ſe aliud priuilegium.

LEX XXXVII.

1 Cum antiquis. † Lex iſta eſt lōga, & aliqualiter confuſè dictata: & intentio fuit eius principaliter decidere illud dubiū. ſ. an filiusfa. habens quaſi caſtrenſe peculium poſſit de ipſo teſtamentum regulariter teſtari nō poteſt: etiā de voluntate patris: & etiam de peculio aduentitio. de quo pater nō habet vſumfructum ſecundùm glo. & doct. in l. pe. j. qui teſt. fa. poſ. Item clarū

2 eſt q de peculio caſtrenſi ª bene poteſt teſtari. ſed erat dubium de quaſi caſtrenſi: & dicitur quaſi caſtrenſe illud quod acquiſiuit officijs publicis: & de publico. Et dicitur hic q de iure veteri reperiebatur in quibuſdam perſonis q teſtari poterant: puta in conſulibus: & in præfectis regionum, & præſidibus prouinciarum, & in alijs qui habuerunt officium cum dignitate: ſed dubiū erat quid in alijs qui habuerunt officia ſine dignitate. vt notarij, aduocati, ſalariati de publico ad ſcribendum aduocandum. & doct. & magiſtri artium ſalariati ad legendum, vel docendū: nā illa ſalaria dicuntur eſſe quaſi caſtrenſe peculium. Et breuiter reſpondetur & deciditur per iſtam l. q idem ſit. vt poſſit teſtari ex priuilegio huius l. licet ſint in patris poteſtate: mortuo verò patre, vel poſtquam exiuerunt patriam poteſtatem: nō dicitur amplius peculium quaſi caſtrēſe, ſed deſinit eſſe peculium, & trāſit in nomen patrimonij: & ſic non teſtatur ex priuilegio: ſed de iu

3 re communi. † Et effectus huius eſt: quia primo caſu cum teſtetur ex priuilegio, contra tale teſtamentum nō datur filio querela: ſicut nec contra teſtamentum militis: qui teſtatur ex priuilegio militari. etiam ſine aliqua ſolennitate iuris ciuilis: ſed in ſecūdo caſu quando teſtatur de iure communi: & non ex priuilegio, teſtamētum tale ſubijcitur iuri communi: etiam quo ad querelam, vt poſſit contra ipſum intentari: hæc eſt ſubſtantia huius l. in breui. quæ primo ponit vnam regulam claram in iure. de quo

ª ❡ De peculio caſtrēſi. Adde doct. in rub. extra de pecu. cle.

3 etiam habetur ſ. e. l. qui de inoffi. † videlicet q contra teſtamentum militis militantis: q in expeditione degentis, nō datur querela. & in hoc miles habet priuilegium, de quibuſcunque bonis ipſe teſtetur. habet etiam aliud priuilegium, q poteſt teſtari ſine ſolennitate teſtiū: quia ſufficiunt duo teſtes: vt l. j. de teſta. milita. Itē tertiū ſi eſt in patris poteſtate: quia nihilominus pōt teſtari. Si aūt deſinit militare, & effectus eſt veteranus, ſi erat ſui iuris: nullū de iſtis priuilegijs habet. & ſic debet teſtari de iure cōi: ſicut & alij teſtantur: & contra teſtamentū ipſius datur querela: vt in l. Papinia. §. cōtra veterani. ff. eo. Si aūt ſit in patris poteſtate, permittit Imperator quod poteſt habere triplex peculium: ſcilicet caſtrenſe, quod acquiſiuit in caſtris, q in actu militari. Item quaſi caſtrenſe, quod acquiſiuit ex officijs publicis. Item paganicum, quod aliunde acquiſiuit: conſtat autē q ſine ſolennitate teſtiū poſtquā non militat, non poteſt teſtari. Item conſtat quod de caſtrenſi peculio bene pōt teſtari. licet ſit in patris poteſtate. Itē conſtat q de paganico non: ſed eſt dubiū de quaſi caſtrenſi: & Imperator dicit quod olim reperiebatur in quibuſdā: vn̄ erat dubiū de alijs. & decidit in omnibus habentibus quaſi caſtrenſe peculiū: vt de ipſo poſſint teſtari ex priuilegio huius l. licet ſint in patris poteſtate: & quia teſtantur ex priuilegio, tale teſtamentum nō ſubijcit querelæ. ſicut nec qn̄ teſtantur de caſtrēſi peculio: poſtquā verò fuerint effecti ſui iuris, deſinit appellari peculiū caſtrenſe, vel quaſi. & non teſtātur de priuilegio, ſed de iure cōi. Igitur ſubijcitur querelæ. Si aūt miles eſt in expeditione, licet ſit ſui iuris, non deſinit dici caſtrenſe peculiū: nam dicitur miles habere duplex patrimoniū: ſcilicet caſtrenſe, & paganicum. & habet priuilegium vt poſſit facere duo teſtamenta. & vnū inſtituere in vno: alterum in altero: & vno repudiante alteri nō accreſcit: ſed decedit inteſtatus in illo. contra regulā q non poteſt quis decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. de quibus dic vt in l. j. cum ſequen. j. de teſt. mil. & in iſtis ſtat ſubſtantia huius l. quàm gl. malè intellexerunt. & etiam docto. valde pa

4 rum: imò nihil ſubſtantialiter declarāt. † In tex. ibi. [In caſtrenſibus & enim.] hic incipit loqui de his qui non ſunt milites: fuerunt tn̄, & deſierunt militare: & habent peculiū acquiſitū in caſtris. vel nunquā fuerūt, & habent peculiū acquiſitū de publico. & ſunt filijfa. & de iſtis loquitur vſq; ad §. fin. Si enim eſſent ſui iuris: etiam ſi fuiſſent milites, nullum habent priuilegiū: nec quo ad poteſtatem teſtādi: quia poſſunt teſtari de iure communi: nec quantum ad ſolennitatem euitandam: licet fuerint milites: ex quo deſierunt militare. nec quantum ad querelam: in iſtis ergo qui ſunt in patris poteſtate, & non ſunt milites, vertitur dubiū. an priuilegio poſſint teſtari de dictis peculijs. & per conſequēs an eorum teſtamenta ſubijciantur querelæ. & dubium principaliter conſiſtit in quaſi caſtrenſi peculio. nam de caſtrenſi non eſt dubium quòd ſic. vt in ver. [ſed & veterani.] Item de paganico clarum erat quòd non remanet dubium de quaſi caſtrenſi: vnde reſponde vt ſequitur. quòd olim reperiebatur in quibuſdam tantum, & non in alijs, ſed deciditur quòd in quibuſcunque habentibus tale, ſcilicet quaſi caſtrenſe. ad ſimilitudinem habentis caſtrenſe: vt in ver. [in his itaque omnibus.] ibi [ad limitationem peculij caſtrenſis &c.] Idem de alijs ibi: dum dicit. [patronis cauſarum.] dicit domi. Rapha. quòd hic eſt tex. de eo quod dicunt gloſſ. in multis locis. quòd olim aduocati habebāt ſalarium de puplico: & nihilominus recipiunt à clientulis quod hodie non ſeruatur: ſed Florentiæ ſunt duo ciues deputati pro ſapientibus communis: qui ſunt aduocati fiſcales. &

5 habēt ſalariū de publico. Et recolligit ex iſta l. mirabile. † quòd fortius & potentius eſt teſtamentum factum ex priuilegio. quia non ſubijcitur querelæ, quam teſtamentum factum de iure cōmuni, quod ſubijcitur querelæ. regulariter contrà: quia potentius eſt ius commune quam priuilegium, vt l. eius militis. §. ſi militia. ff. de teſta. mili. & quod not. in l. j. ſuprà ſi aduer. ven. in vltima gloſſ. in fine, & ſic vnum priuilegium trahit ad ſe aliud priuilegium. ſed ius commune priuilegium ad ſe non trahit. & iſta ſunt merè poſitiua: quia non poſſit aſſignari viua ratio, & mul-

tũm vrgens.

De inofficioſis donationibus. Rubrica.

1 *Querela inofficioſæ donationis, quare & à quibus fuerit introducta?*
Ius agendi ad ſupplementum, quanto tempore tollatur?

Præmitte quod aliquãdo donatio reuocatur propter defectũ
donatarij: quia eſt ingratus erga donatorẽ: & tunc loquitur. l. ſi j.
de reuo. dona. Interdum ex tacita voluntate donantis. propter li
beros de nouo ſuſceptos. quos non putabat donator ſe habitu-
rum. vt loquitur. l. ſi vnquam. eod. tit. nam tunc reuocatur: etiam
ſi non ſit inofficioſa: dummodo ſit de dimidia vel maiori parte
bonorum: & reuocatur ipſo iure etiam viuente donante. & cir-
ca materiam illius. l. quæ eſt nota. Bal. hic in pe. & vlt. col. format
plures notabiles quæſtiones. Interdum reuocatur contra volun-
tatẽ donatoris, quando eſt inofficioſa: quia per eam filij fraudan
tur legitima. & tunc reuocatur per filios: poſt mortem tamen do
nantis. quoniam primò non erat eis debita legitima. vt. l. j. §. ſi im
puberi. ff. de col. bo. & non reuocatur ipſo iure: ſed per querelam
inofficioſæ donationis per prius reſcinditur donatio. & ea reſciſ-
ſa res donatę reuocantur. vt hic in gl. magn. in x. & vlt. quæſtio.
ſicut quãdo in fraudem patroni: vel in fraudem creditorum re-
uocantur per caluiſianam. & Paulianam: vt inſtit. de act. §. Item
ſi quis in fraudem. & ff. ſi quid in fraudem patroni. per totum.
quam tamen Caluiſianam vel Paulianam non habebant filij in
bonis patris niſi filij adoptiui pro quarta quę eis debetur ex con
ſti. principis. vt ff. ſi quid in frau. pa. l. ſi. iuncta. l. nõ vſque adeo.
2 ff. ſi quis à paren. fue. manumiſ. † fuit autem introducta querela
inofficioſæ donationis per conſtitutiones principum: nam per
iura fforum nõ erat prouiſum filijs quando fraudabantur legiti-
ma: niſi quando per teſtamentũ: quia non relinquebatur eis inte
gra legitima, quæ erat quarta bonorum quæ defunctus habebat
tempore mortis. quo caſu dabatur filijs querela inofficioſi teſta-
menti: per quam totum teſtamentũ reſcindebant. parẽtes autem
volentes filios fraudare nõ eligebant viam teſtamenti: ſed viam
cõtractus, ſeu donationis, diminuentes patrimoniũ per donatio-
nem. & non relinquentes tantũ ꝙ ſufficiebat ad legitimã filiorũ:
& de illo modico ꝙ eis remanebat relinquebant quartã partem:
vnde nõ habebant querelã inofficioſi teſtamenti. quoniam habe
bant quartã bonorum quæ erat tempore mortis: vt l. cum quę-
ritur. s. tit. j. & ſic remanebant deſtituti. & fraudati legitima pro-
pter hoc: quia reſultabat iniquitas ꝙ parẽtes tali modo filios frau
darent. Ideo emanauerunt conſtitutiones principũ: & prima fuit
imperatoris Alexandri. cuius tempore fuit Vlpianus. de quo fit
mentio in l. Titia. §. Imperator. ff. de le. ij. & in nullo alio loco ha-
betur mentio in volumine. ff. de illa querela: poſtea per conſtitu
tionem aliorum principũ: quorum ſunt. ll. huius tit. quæ dãt que-
relam vſque ad integram legitimam, & in hoc differt à querela
inofficioſi teſtamenti. quæ datur in totum: & quatenus ab inte-
ſtato eſſet habiturus: vt in. l. mater. ff. de inoffi. teſt. poſtea emana-
uit cõſtitutio nouiſſima Iuſtiniani. de qua. s. ti. j. auth. vnde ſi pa-
rens. quæ videtur hoc introducere de nouo. vt ſi aliquid fuit reli
ctum filijs fraudatis, quod tamen ad legitimã non ſufficit, inſpe-
cta quãtitate bonorum quæ erat tempore donationis, nõ agatur
querela: ſed agatur ad ſupplementum legitimę ſi donatio erat fa
3 cta vni, vel aliquibus filijs magis dilectis. & eſt vtile † quia que-
rela inoffi. dona. durabat quinquennio: ſicut querela inoffi. teſt.
vt. j. eo. l. filius agendi ad ſupplementum eſt perpetuum. quia pe
titur conditione ex illa auth. & ſic actione perſonali. quę durat.
xxx. an. ſecundùm communem opi. doc. licet Bar. tenuerit quod
ius agendi ad ſupplementum tollatur quinquennio: ſicut quere-
la. per. l. ſi quis filium. in fi. s. ti. j. & omnes doc. moderni tenẽt con
trarium. Si autẽ donatio ſit facta extraneis, videntur iura vetera
incorrecta: & ſic dabitur querela. tamen videtur reſultare incon
ueniens. ꝙ filius defraudatus ſit deterioris conditionis quãdo fa
cta eſt extraneis, quàm quando fratribus. vnde poteſt dici quod
vtroque caſu detur conditio ex. l. tamen quãdo filijs, nunquam
reuocatur: niſi vſq; ad legitimam. etiam ſi ſit inofficioſa re & con
ſilio: & ita intelligatur illa auth. quando verò extraneis, ſi eſt in-
officioſa re & conſilio, reuocatur in totum: & ſic agitur querela.
quæ durat quinquennio. Si verò re tantũ, agitur ad ſupplemen-
tum legitimæ. & non vltra: & agitur per condi. ex. l. quæ eſt per-
petua. non per querelam. Quantum verò ad querelã inofficioſi
teſtamenti, non eſt verum. nam ſit inofficioſum re & conſilio. ſi
re tantũ: quia vtroq; caſu datur in totum quod habiturus erat fi-
lius ab inteſta. quia facilius rumpitur teſtamentum quod funda-
tur in vnius voluntate tantum, quàm donatio quæ fundatur in
voluntate duorum.

1 *Querela inofficioſi teſtamenti, & querela inofficioſæ donationis in quibus diffe-*
rant, remiſsiuè.
2 *Ius agendi ad ſupplementum, an ſolum competat reſpectu bonorum quæ erant tempore*
mortis, an etiam reſpectu inofficioſæ donationis antea factæ?
4 *Donatio facta alicui, quando reuocetur uſque ad legitimam filiorum tantum, & quan-*
do in totum: & quid ſi facta fuerit pio loco, ut eccleſiæ, uel monaſterio, ſeu hoſpi-
tali?
5 *Pater habens unicum filium, ſi donauit alicui extraneo dodrantem, & ſic non fuit dona-*
tio inofficioſa, & poſtea in alijs tribus uncijs remanentibus filium hæredem inſti-
tuit, & legatis & fideicommiſsis grauauit, an habeat aliquod remedium contra
iſtum donatarium?
6 *Si pluribus ſingulariter donauit, an ultima donatio reddat aliàs inofficioſa?*
7 *Si donatio non exceſsit dodrantem, ſed poſtea donans reliqua bona caſu amiſit, an fin-*
getur donatio inofficioſa?
8 *Quæ actio proponatur, pro reuocanda huiuſmodi donatione?*
9 *An talis filius in cuius præiudicium pater donauit, ſit ſimilis patrono reſpectu liberti?*
10 *Filius quando poſsit reuocare alienata per patrem, titulo onēroſo?*

LEX I.

1 SI vt allegatis. † Si per donationẽ, legiti
ma filiorũ minuatur, per
querelam inofficioſæ donationis vſque ad legiti
mã reuocatur donatio. hoc dicit Bart. Certè hoc
vltimum non dicitur in tex. quòd vſque ad legiti
mã tantũ reuocetur: ſed bene dicitur quòd ex eo quia filij frau
dati nõ habebant integram legitimã, datur querela: nam tex. lo
quitur quando donatio erat facta extraneis, vel aliquibus ex li
beris: & conſtat ſecundùm opi. doc. & gl. quòd quando extra
neis, ſi eſt inofficioſa re & conſilio, reuocatur in totum. per. l. ſi
libertus minorem. in fi. ff. de iure patro. vnde iſte tex. in fin. prout
refertur ad donationem factã extraneis: cum in prin. dicat quòd
fuit facta ad eludendum querelam inoffi. teſt. & ſic fuit inoffi
cioſa re & conſilio, debet intelligi quod reuocetur in totum. ſed
prout refertur ad caſum quando fuit facta liberis, eſt verum
quod dicit Bartol. vt debeat intelligi quòd reuocetur vſque ad
legitimam: & hodie non per querelam: ſed ius agendi ad ſup
plementum. vt dixi ſuper rubrica. & pone caſum hic prout po
ſui in authen. vnde ſi parens. quòd pater donauit. x. vncias bo
norum ſuorum duobus ex liberis, vel extraneis: & ſic non ſer
uauit integram legitimam filiorum: quæ erant tres vnciæ ſecun
dùm illa tempora. hodie verò quatuor: deinde in teſtamento il
los eoſdem filios donatarios, & etiam alios duos inſtituit vniuer
ſales hæredes. & ſic alij duo de alijs duabus vncijs non haben
niſi vnam: cùm debuiſſent habere vnam cum dimidia pro inte
gra legitima. & vltra hoc plura legata fecit. & ſic patrimonium
exinaniuit. dicitur quòd illi duo filij fraudati habent querelam
inofficioſæ donationis: quæ fuit introducta ad ſimilitudinem
querelæ inofficioſi teſtamenti. glo. verò non ponit quòd illi duo
filij donatarij fuerunt inſtituti vna cum alijs duobus: ſed quòd
illi duo: alij tantum in alijs duabus vncijs remanent hæredes.
Et ponendo illo modo reſultat contrarium. de quo in prin. gl.
mag. Sed ponendo vt dixi. ceſſat illud contra. & illo modo Bal.
ponit caſum hic. & bene. veniamus ad caſum. In text. ibi. [ſi vt
allegatis.] loquitur filijs fraudatis à matre: qui erant ſaltem duo.
ex quo loquitur in plurali. vt. l. vbi numerus. de teſti. ff. & illi
quibus erat facta donatio, ſaltem erant duo. per text. ſeq. qui lo
quitur in plurali: dum dicit in quoſdam liberos. In tex. ibi. [ad
eludendam inofficioſi querelam.] & ſic patet. quòd erat inoffi
cioſa non ſolum re, ſed etiam conſilio: quia videns non poſſe
fraudare duos filios per viam teſtamenti: quia competeret que
rela inofficioſi, ad excludendum illam elegit viam contractus,
credens ſibi ſufficere quòd de illo modico ſibi remanente reli
queret iſtis duobus quartam partem per. l. cum quæritur. s. eo.
ipſa autem relinquit nõ ſolum quartam partẽ: ſed dimidiam po
nendo caſum vt poſui: vel totum quod remanſerat ſi ipſos ſolos
inſtituit in illis duabus remanentibus. ſecundum vnam poſitio
nem glo. vel ſaltem quartam. ſecundùm aliam poſitionem. quia
in duabus vncijs minutis: diuidendo illas gloſſas. in. xij. & ſic
habebant vltra quartam inſpecta quantitate bonorum quæ
erant